

**ORTAÖĞRETİM OKULLARINDA
OKUL YÖNETİMİNE YANSIYAN DİSİPLİN SORUNLARI VE OKUL
YÖNETİCİLERİNİN ÇÖZÜM YAKLAŞIMLARI**

Osman Cahit DURAN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. M. Akif HELVACI

Uşak

Haziran, 2011

**ORTAÖĞRETİM OKULLARINDA
OKUL YÖNETİMİNE YANSIYAN DİSİPLİN SORUNLARI VE OKUL
YÖNETİCİLERİNİN ÇÖZÜM YAKLAŞIMLARI**

Osman Cahit DURAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bölümü

Danışman: Yrd. Doç. Dr. M. Akif HELVACI

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran, 2011

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA
OKUL YÖNETİMİNE YANSIYAN DİSİPLİN SORUNLARI VE OKUL
YÖNETİCİLERİNİN ÇÖZÜM YAKLAŞIMLARI (UŞAK İLİ ÖRNEĞİ)

Osman Cahit DURAN

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2011

Danışman: Yrd. Doç. Dr. M. Akif HELVACI

Bu araştırmanın amacı, okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarını ve okul yöneticilerinin disiplin sorunlarına yönelik çözüm yaklaşımlarını saptamaktır. Araştırma nitel araştırma türünde gerçekleştirilmiştir. Okul yönetimine yansıyan disiplin sorunları doküman analizi yapılarak; okul müdürlerinin disiplin sorunlarına yönelik çözüm yaklaşımlarına ilişkin verileri toplamak için ise görüşme tekniği yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 26 okul müdürü oluşturmaktadır. Verilerin analizi betimsel analiz tekniği ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için görüşme formu iki akademisyen (uzman) görüşü alınmıştır. Güvenirliği sağlamaya yönelik bir ikinci işlem olarak da okul müdürlerinin (birincil kaynaktan) görüşlerinin bulgular kısmında doğrudan aktarım yolu ile aynen gösterilmiştir.

Araştırma kapsamındaki orta öğretim kurumlarında okul yönetimine en fazla yansıyan disiplin sorunlarının okulda kavga etmek, okulda sigara içmek, öğretmene saygısızlık ve törene katılmamak, dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak, okulda olduğu halde özürsüz derse girmemek, okulda tütün ve tütün mamulleri taşımak ve kopya çekmek olduğu tespit edilmiştir. Disiplin sorunlarının okul türüne göre incelendiğinde, Genel liselerde; okulda kavga etmek, okulda sigara içmek ve dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak olduğu görülmektedir. Anadolu ve Fen liselerinde en fazla görülen disiplin sorunlarının; okulda kavga etmek, okul yöneticilerinin verdiği görevi yerine getirmemek, dersin

akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak, okul kurallarına uymamak, pansiyondan izinsiz ayrılmak, öğretmene uygunsuz söz söylemek kaba ve saygısız davranmak olduğu görülmektedir. Meslek liselerinde ise törene katılmamak, okulda kavga etmek, okulda olduğu halde özürsüz derse girmemek, okulda tütün ve tütün mamulleri taşımak, okulda sigara içmek, öğretmene saygısızlık, kopya çekmek, dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak olduğu görülmüştür. Genel liselerde, Anadolu ve Fen Liselerinde okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarında ilk sırayı kavga etmek davranışı aldığı halde, Meslek liselerinde ilk sırayı törene katılmamak davranışının aldığı görülmektedir. Ayrıca dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunma, okulda olduğu halde özürsüz derse girmeme, okulda tütün ve tütün mamulleri taşımak ve kopya çekmek gibi davranışların Meslek liselerinde diğer liselere oranla bariz bir şekilde fazla olduğu görülmektedir. Genel liselerde ve Meslek liselerinde görülen okulda sigara içmek ve öğretmene saygısızlık davranışlarının Anadolu ve Fen liselerine göre fazlalığı dikkat çekmektedir. Orta öğretim okullarında, okul disiplin kurullarında öğrencilere en çok kınama ve okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası verildiği tespit edilmiştir.

Orta öğretim kurumlarında okul müdürlerinin okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarını çözmeye en çok, öğrenciye pozitif yaklaşım, rehberlik hizmetlerinden destek alma, ceza uygulamalarını etkili kılma, öğrenci velileriyle ilişkileri etkili kılma, çevre unsurlarını etkili kılma, sosyal, kültürel, sportif faaliyetleri etkili kılma yaklaşımlarını benimsedikleri görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Disiplin, okulda disiplin, okul müdürleri, disiplin yaklaşımları

MASTER THESIS WORK ABSTRACT

DISCIPLINARY PROBLEMS IN REGARD TO SCHOOL ADMINISTRATIONS AT
SECONDARY SCHOOL INSTITUTIONS AND SOLUTION APPROACHES OF
SCHOOL ADMINISTRATORS (A CASE STUDY IN PROVINCE OF UŞAK)

Osman Cahit DURAN

Department of Educational Sciences

Social Sciences Institutes Uşak University, June 2011

Advisor: Assoc. Prof. Dr. M. Akif HELVACI

The objective of the study has been to identify disciplinary problems reflected onto school administration and solution of administrators in regard to the disciplinary problems. The study has been realized on the basis of a qualitative analysis, which has utilized a documentary analysis of disciplinary problems brought to school administrations and interview techniques, which aimed to elucidate on solutions ways for disciplinary problem on behalf of school administrators. The group of the study consists of 26 school principals. The data analysis has been carried out with a qualitative descriptive data analysis.

To sustain the reliability of the study, interview forms have been confirmed by two academics. A second measure that followed to provide reliability has been to directly transfer the responses of school principals exactly in the findings' section

The most common confronted problems have been determined to be fights at schools, smoking, unrespectable mode of conduct to the teacher, absence at formal gatherings, involvement at activities that affected the healthy continuity of classes, absence from classes despite being at school, carrying tobacco and tobacco related items at school, and cheating at exams. Analyzed from the views of types of school, general high schools have experienced fights, smoking and involvement at activities that affected the healthy continuity of classes negatively. For the cases of Anatolian High Schools and Science Collegiate, fights at schools, not carrying out tasks given by school officials, not obeying school rules, activities that affected the healthy continuity of classes negatively, leaving dormitories without prior consent of school officials, rude and unacceptable mode of behavior have been the most

common problems. At vocational high schools, fights at schools, absence from classes despite being at school, carrying tobacco and tobacco related items at school, smoking at school, cheating at exams, rude and unacceptable mode of behavior, involvement at activities that affected the healthy continuity of classes negatively; and involvement at activities that affected the healthy continuity of classes negatively have been in question in terms of disciplinary problems

General high schools have championed at school fights relative the Anatolian high schools and science collegiate in terms of disciplinary problems faced at schools, while vocational high schools have been the champions of absence from formal meetings and ceremonies. Moreover, vocational high schools have more and more experienced absence from classes despite being at school, absence from formal meetings and ceremonies, carrying tobacco and tobacco related items at school, cheating at exams with an extremely high rate of frequency compared to the other school types. Problems such as smoking at school and rude and unacceptable mode of behavior that are normally observed at general and vocational high schools have been found out to be more common at Anatolian and Science Collegiate Schools. Short-term suspensions from schools and condemnation have been found out to be measures taken against by secondary school institutions.

School administrators have been revealed to be advocating measures such as positive approaches to students, getting help from counseling services, sanctioning disciplinary means, rendering effectiveness to environmental factors, social, cultural and sportive activities and relations between students' parents and school administrations in dealing with disciplinary problems.

Key Words: Discipline, school discipline, school principals, disciplinary approaches.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Eğitim Bilimleri Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Osman Cahit DURAN'ın "Orta Öğretim Kurumlarında Okul Yönetimine Yansıyan Disiplin Sorunları Okul Müdürlerinin Çözüm Yaklaşımları" başlıklı tezi 31.05.2011 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

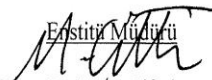
JÜRİ ÜYELERİ**İmza**

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. M. Akif HELVACI

Üye : Yrd. Doç. Dr. Osman BİRGİN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Hafız BEK

Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Mısa Çiftci

ÖNSÖZ

Bu tezi hazırlamamda emeğini, eşsiz tecrübelerini ve değerli zamanını hiçbir şekilde esirgemeyen, beni sürekli destekleyip, motive ederek yol gösteren saygıdeğer danışmanım Yrd.Doç. Dr. M. Akif HELVACI 'ya sonsuz teşekkür ederim.

Hayatımın her döneminde yanımda olan, maddi-manevi hiçbir desteğini esirgemeyen ve tüm çalışmalarımda beni yüreklendirip emek veren sevgili eşime, teşekkür ederim.

Osman Cahit DURAN

ÖZGEÇMİŞ**Kişisel Bilgiler**

:

Adı Soyadı

: Osman Cahit DURAN

Doğum Yeri ve Tarihi

: Banaz 18.01.1979

Lisans Öğretimi

: Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü

Yüksek Lisans Öğretimi

: Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı

Bilimsel Faaliyetleri

: Uluslar arası Avrupalı Türkler Kongresi'nde "Orta Öğretim Okullarında Öğretmenlerin Disiplin Sağlama Yeterlilikleri (A study of teachers competencies in providing classroom discipline) konulu bildiri

İş Deneyimi

: Ulubey İlçe Milli Eğitim Müdürü

Çalıştığı Kurumlar

: Müd. Yet. Öğrt. Cevizpınar İlköğretim Okulu Mardin
Sınıf Öğretmeni Çiftlik İlköğretim Okulu Banaz - Uşak
Müdür Yardımcısı Besim Atalay İlköğretim Okulu Uşak
Müdür Yardımcısı H.Ziya Uşaklıgil İlköğretim Okulu Uşak
Okul Müdürü Derbent İlköğretim Okulu Uşak
Okul Müdürü Besim Atalay İlköğretim Okulu Uşak
Okul Müdürü Ergenekon İlköğretim Okulu Uşak
Okul Müdürü 31 Ağustos İlköğretim Okulu Banaz- Uşak

Projeler

: Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları "Genç Avrupalılar İş Başında (Young European In Action)" adlı Comenius Okul Ortaklığı Projesi

İletişim

e-posta adresi

: o.c.d.64@hotmail.com

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ	iii
ABSTRACT	v
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	vii
ÖNSÖZ	viii
ÖZGEÇMİŞ	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR	xv

1. BÖLÜM

1.Giriş.....	1
1.1 Problem Cümlesi	1
1.2.Amaçlar.....	4
1.3.Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Varsayımlar (Sayıtlılar).....	5
1.5. Tanımlar	5
1.6. Sınırlılıklar	5

2. BÖLÜM

2. Kavramsal Çerçeve.....	6
2.1 Disiplin ve Disiplin Teorileri.....	6
2.1.1. Kavramın Tanımı ve Kapsamı.....	6
2.1.2. Disiplin Teorilerinin Evrimi.....	7
2.1.2.1. İntikamcı disiplin anlayışı.....	7
2.1.2.2. Cezalandırıcı disiplin anlayışı.....	8
2.1.2.3. Korku yoluyla engelleyici disiplin anlayışı.....	8
2.1.2.4. İyileştirici disiplin anlayışı.....	9
2.1.2.5. Önleyici disiplin anlayışı.....	9
2.1.2.6. Modern disiplin.....	10

2.1.2.7. Onarıcı Disiplin.....	11
2.1.3. Ailede Disiplin.....	12
2.1.4. Okulda Disiplin	13
2.1.5. Sınıfta Disiplin.....	15
2.1.6.Eğitim ve Öğretimde Disiplin Sağlanmasında Rol Oynayan Değişkenler	
2.1.6.1. Öğretmenler	18
2.1.6.2. Öğrenciler	18
2.1.6.3. Yöneticiler	19
2.2. Eğitimde Disiplin Modelleri.....	20
2.2.1. Güvengen Disiplin Modeli	20
2.2.2. Davranış Değiştirme Modeli	22
2.2.3. Öğretmen Etkililiği Eğitimi Modeli	23
2.2.4. Sosyal Disiplin / Ussal Sonuçlar Modeli	26
2.2.5. Gerçeklik Terapisi / Kontrol Modeli	27
2.2.6. İnsanlar arası İlişkileri Çözümleme Modeli	28
2.2.7. Ginott Modeli	29
2.2.8. Dobson Modeli	30
2.2.9. Redl ve Wattenberg.....	30
2.2.10. Kounin Modeli	31
2.2.11. Jones Modeli	32
2.2.12. Ben Sorun Çözebilirim (BSC) Modeli	32
2.2.13. Sorumluluğa Dayalı Sınıf Yönetimi Yaklaşımı (SDSY) Modeli	33
2.3. Disiplinle İlgili Araştırmalar.....	35
2.3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	35
2.3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	36

3. BÖLÜM

3.Yöntem	39
3.1. Araştırma Modeli.....	39
3.2. Çalışma Grubu	39
3.3. Katılımcıların Kişisel Özellikleri.....	39
3.4. Veri Toplama Aracı	40

3.5. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi.....	41
---	----

4. BÖLÜM

4. BULGULAR	42
4.1. Okul Yönetimine Yansıyan Disiplin Sorunları ve Türlerine İlişkin Bulgular	62
4.2. Okul Yönetimine Yansıyan Disiplin Sorunlarının Okul Türüne Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	44
4.3. Orta Öğretim Kurumlarında Disiplin Kurullarının Verdikleri Ceza Türlerine İlişkin Bulgular.....	47
4.3. Okul Yöneticilerinin Disiplini Çözme Yaklaşımlarına İlişkin Bulgular ...	47
4.3.1.Öğrenciye Pozitif Yaklaşım Ana Teması Altında Toplanan Görüşler.. ...	48
4.3.2 Rehberlik Hizmetlerinden Destek Alma Yaklaşımı Ana Teması Altında Toplanan Görüşler	50
4.3.3. Ceza Uygulamalarını Etkili Kılma Yaklaşımı Ana Teması Altında Toplanan Görüşler	51
4.3.4. Çevre Unsurlarını Etkili Kılma Ana Teması Altında Toplanan Görüşler	52
4.3.5. Öğrenci Velileriyle İlişkileri Etkili Kılma Ana Teması Altında Toplanan Görüşler	53
4.3.6. Sosyal, Kültürel,Sportif Faaliyetleri Etkili Kılma Ana Teması Altında Toplanan Görüşler	54
4.3.7. Okul Kültürünü Etkili Kılma Ana Teması Altında Toplanan Görüşler	55
4.3.8. Fiziki Ortamı Etkili Kılma Ana Teması Altında Toplanan Görüşler.....	56

5. BÖLÜM

5. TARTIŞMALAR VE YORUMLAR.....	58
---------------------------------	----

6. BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	61
EKLER	63
Görüşme Formu.....	63
Araştırma İzni.....	64
Orta Öğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği	66
KAYNAKÇA.....	85

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcı Okul Yöneticilerinin Kişisel Özellikleri	39
Tablo 2. Okul Yönetimine Yansıyan Disiplin Sorunlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	42
Tablo 2.1 Orta Öğretim Kurumlarında Görülen Disiplin Sorunlarının Okul Türüne Göre Dağılımı	44
Tablo 3. Orta Öğretim Kurumlarında Okul Disiplin Kurullarının Verdikleri Ceza Türleri	47
Tablo 4. Okul Müdürlerinin Disiplin Sorunlarını Çözme Yaklaşımları	47
Tablo 4.1. Öğrenciye Pozitif Yaklaşım Ana Teması Altında Toplanan Görüşler	48
Tablo 4.2. Rehberlik Hizmetlerinden Destek Alma Yaklaşımı	50
Tablo 4.3. Ceza Uygulamalarını Etkili Kılma Yaklaşımı	51
Tablo 4.4. Çevre Unsurlarını Etkili Kılma Yaklaşımı	52
Tablo 4.5. Öğrenci Velileriyle İlişkileri Etkili Kılma Yaklaşımı	53
Tablo 4.6. Sosyal, Kültürel,Sportif Faaliyetleri Etkili Kılma Yaklaşımı	54
Tablo 4.7. Okul Kültürünü Etkili Kılma Yaklaşımı	55
Tablo 4.8. Fiziki Ortamı Etkili Kılma Yaklaşımı	56

KISALTMALAR

Akt: Aktaran

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

Ed: Editör

Çev: Çeviren

TDK: Türk Dil Kurumu

Vd: Ve diğerleri

SDSY: Sorumluluğa Dayalı Sınıf Yönetimi Yaklaşımı

BSC: Ben Sorun Çözebilirim Yaklaşımı

1. BÖLÜM: GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Hangi tür örgütsel yapı olursa olsun; bir örgütün üretim girdilerinin en önemlisi insan girdisidir. İnsan girdisinin niteliği verimliliğin en önemli koşuludur. Bu koşul, hizmet üreten, insan insana ilişkilerin yoğun olduğu örgütlerde çok daha önemlidir. Eğitim örgütü hizmet üreten bir örgüttür. Dolayısıyla insanın insanla etkileşiminin ileri düzeyde yaşandığı örgütsel yapılardır. Çünkü eğitimin girdisi de çıktısı da insandır (Esen, 2006).

Eğitim örgütlerinin en önemli kurumu okuldur. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki eğitim sisteminin üretim merkezleri olan okullardaki insan ilişkilerinin niteliği, eğitimin verimliliğini doğrudan etkilemektedir. Okuldaki insan ilişkileri denince, yönetici, öğretmen, öğrenciler ve yardımcı hizmetlerde çalışan görevliler arasındaki ilişkiler anlaşılmaktadır. Disiplin; kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin bütünüdür (Esen, 2006).

Dünyanın her yerinde okullar öğrencilerinden belli kurallara uymasını ister. Öğrencilerden beklenen davranışlar, gençlerin yetişkinlere nasıl davranması ile ilgili kültürel normlardan etkilenir. Bu sosyal kuralların öğrencilere açıklanarak onlardan kurallara uymayı beklemek, baskı ve zorlamaya dayalı uygulamalardan daha iyi sonuçlar verir (Kulaksızoğlu, 2000). Çocuğun gelişme döneminde hayatına yön verme, doğruyu ve yanlış öğrenme sürecinde doğru yönde ilerleyebilmesi için uygun bir disiplin uygulanmalıdır. Bu disiplin öğretici olmalıdır. Kullandığımız disiplin çocuk üstünde baskı kurmamalı ona doğruyu gösterici olmalıdır. Disiplin, bireye kazandırılan alışkanlıklar yoluyla onu, kendisi ve çevresiyle uyumlu yaşamaya hazırlama sürecidir. Disiplin, sorumluluğu ve uyulması gereken kuralları öğretmek, iç denetim demek olan “ahlak gelişimini” sağlar (Yavuzer, 2003). Disiplin, fert ya da grupların, eğitimin amaçlarına ulaşmaları için davranışlarını kontrol altına almalarıdır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1996).

Disiplin, öğrencilerin bir asker davranışına girmesi, sınıfta kıpırdamadan oturması, öğretmenin karşısında korkuyla durması, öğretmenin kızarak, azarlayarak onları yönetmesi değildir. Okulda öğrenciyi severek, okşayarak onun şahsiyetine

saygı duyarak ve onu kırmadan disiplin sağlamak esastır. Aslında iyi fakat zor olanı budur. Kızıp korkutularak yaptırılan davranışlar geçicidir. Böyle olduğu zaman öğretmen sınıfta olduğu sürece öğrenciler iyi davranışları gösterirler. Öğretmen sınıftan ayrılınca öğrenciler eski davranışlarına dönerler. Halbuki bizim istediğimiz öğrencinin isteyerek yaptığı kalıcı davranışlardır (Büyükkaragöz ve Çivi,1999). Öğretimde disiplin ile öğretim-öğrenme süreci arasında çok yakın bir ilişki vardır. Öğretme ve öğrenme ortamı, öğrencileri öğrenmeye güdüleyici özellikte ise öğretimde disiplin sorunundan söz edilemez; ama ortam öğrenciyi öğrenmeye cesaretlendirici değilse sınıftaki öğretmen- öğrenci, öğrenci-öğrenci ilişkilerinde disiplin sorunları ortaya çıkacaktır (Alıcıgüzel, 1998).

Her okulda nüfusun büyük bir çoğunluğunu oluşturan öğrencilerin arasında toplumun ve okulun onayladığı davranışları sergileyenlerin yanında istenmeyen davranışlarda bulunanlar da çıkabiliyor. Sınıf içerisinde gösterilen olumsuz davranışlar ne yazık ki sadece davranışı yapanı değil, diğer öğrencileri de olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Öğretmenler ve okul yöneticileri istenmeyen davranışlar büyümeden daha ilk başlangıçta pozitif disiplin anlayışı içinde yaklaşmalı ve bunları öğrencilerle birlikte çözmelidirler (Ada ve Çetin, 2002).

Okuldaki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin genel amacı bir ülkenin geleceği olan çocukların bilgi, beceri ve davranış olarak sağlıklı ve verimli şekilde yetişmelerini sağlamaktır. Okuldaki eğitim-öğretim faaliyetlerinin başında okul yöneticileri bulunmaktadır. Yönetim bilimindeki gelişmeler beraberinde okul yöneticisinin rolünü de değiştirmiştir. Bu değişim durmaksızın değişmektedir. Her okul müdürü, okul için önemli olduğuna inanılan amaçlar ile okulun kendine özgü işleyiş yasalarını belirlemek zorundadır ve okul kültürü onların liderliğine göre şekillenir. Okul müdürleri konumları gereği, okulda oluşturulan kültüre öncülük etme, o kültürü yönetme ve desteklemekle sorumludurlar. Okul müdürleri, başarılı olabilmek için, öncelikle hâlihazırdaki kültürü bilmek zorundadırlar (Deal ve Kennedy, 1983, akt. Çelikten, 2003). Değişim ve gelişim hakkında alınacak kararların belirlenmesinden önce varolan kültürün öğrencinin başarısına ve öğretmenin gelişimine olan etkisi iyi anlaşılmalıdır. Öğrenci başarısının yükseltilmesinde etkili okul müdürünün liderliği anahtar görevinde olmasına karşın bu tek başına yeterli değildir. Okul müdürü öğrencilerde öğrenme kültürlerinin gelişmesi yönünde çaba sarf etmelidir (Fullan, 2002 : 16, akt. Çelikten, 2003). Okul yönetimi ile ilgili literatürde okul yöneticisinin önemli rolleri şu şekilde ortaya

konmaktadır: Yöneticilik, öğretimsel lider, disiplin koyucu, insan ilişkilerini kolaylaştırıcı, değerlendirici ve çatışma uzlaştırıcı.. Yönetici okulun yasal lideri, okulda otorite ve gücün en önemli simgesi ve sahibidir (MEB, 2003).

Çağdaş eğitim, disiplini kişiye düzenli davranış ve iyi alışkanlıklar kazandırıcı; onu kendisi ve çevresi ile uyum içinde yaşamaya hazırlayıcı kurallar, önlemler bütünü olarak tanımlamaktadır. Bu kural ve önlemler çocuğa öğretmen ya da anne-babanın zorlayıcı yöntemleri ile kazandırılmaz. Başka bir deyişle disiplin, dışsal değil içseldir; bireyin içsel gelişimi ile gerçekleşir. Çocuk, disiplinli bir birey olması için, öğrenmeye güdüleyici bir ortamda kendi isteği ile kararlara katılarak sorumluluklar alarak, başarıya duygusunu tatması gerekir (Alıcıgüzel, 1998).

Küçük bir toplum olan okulda, eğitim-öğretim faaliyetlerinin ahenkli bir şekilde yapılabilmesi için bazı kurallara uyulması zarureti vardır. Fakat, öğrencilerin hareket serbestliklerini sınırlandıracak şekilde çok ve katı kurallar olması ve bunlardan en küçük sapmaların bile çok sert bir şekilde cezalandırılması onların ruh sağlıklarını tehdit eder. Bu itibarla, öğrencilerin sağlıklı bir kişilik geliştirmelerine imkan vermek için, okulda katı bir disiplin anlayışı yerine, demokratik bir hava hakim olmalı, okulun düzen ve işleyişinde öğrencilere de yetki ve sorumluluk verilmeli, problemleri sert disiplin cezalarıyla sindirmek yerine, probleme sebep olan durumun düzeltilmesine önem verilmelidir (Akbayrak, 1977).

Yukarıda açıklandığı üzere dünyada meydana gelen bilgi ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler, toplumların sosyo-ekonomik, siyasi ve kültürel yapılarını değişime zorlamaktadır. Bu gelişmelerden en çok etkilenen kurumların başında da okullar gelmektedir. Okullar, hem toplumu etkileyen hem de toplumdan etkilenen kurumlardır.

Okullar geleneksel eğitim-öğretim anlayışını terk etmekte çağdaş yaşamın gerektirdiği insan gücünü yetiştirme işlevini yerine getirmek için yeni yapılar, yeni anlayışlar kazanmaktadır. Bu süreçte son yıllarda okullarda şiddetin yaygınlaştığı ve disiplin sorunlarının arttığı görülmektedir. Okullarda yaşanan bu disiplin sorunları eğitim-öğretim faaliyetlerini de olumsuz etkilemektedir. Öğrencilerde görülen disiplinsiz davranışların sonucunda, öğretmenlerin mesleki doyum ve motivasyonları azalmakta, okula ve işine bağlılığı zayıflamaktadır. Diğer taraftan bu durumların sonuçları öğrenciye de olumsuz yönde yansımaktadır. Öğrenci ve öğretmen arasındaki bu kısır döngü, öğretimin başarısını düşürmekte ve sistemin verimsiz çalışmasına neden olmaktadır. Verimsiz çalışan okul sistemleri, bilişsel, duyuşsal ve davranışsal açıdan yetersiz öğrenciler yetiştirmektedir.

Türkiye’de son yıllarda gerek üniversiteye gerekse liselere giriş sınavlarında on binlerce öğrencinin sınavlarda sıfır puan almaları, tesadüf değildir. Bu veriler, okulların ve sınıfların, bazı bilgilerin sadece öğrencilere aktarıldığı ve ezberletildiği yerler olarak değil, özellikle istenilen davranışlar kazandırılması gereken yerler olması gerektiğini açıkça göstermektedir (Şişman ve Turan, 2004).

Okullarda giderek artan disiplin sorunlarına karşı okullarda, öğrencilerin rahat ve güven ortamında bulunmalarını sağlayacak yerler haline gelmeleri ülkelerin eğitim sistemlerinin en önemli sorumluluğu haline gelmektedir. Bu bağlamda okullarda meydana gelen disiplin sorunlarını en aza indirmek ve çözüm önerileri oluşturmak amacıyla, okullarda yaşanan disiplin sorunlarının türleri ve okul müdürlerinin disiplin sorunlarını çözme noktasında görüş ve düşüncelerini ortaya koymanın önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Son yıllarda, bütün eğitim sistemlerinin en ciddi problemlerinden biri olarak algılanmaya başlanan, hemen hemen tüm ülkelerdeki okullarda öğrencilerde görülen istenmeyen davranışların varlığıdır. Öğrenci davranışlarındaki bozulma, birçok ülkede “topluma karşı nasıl daha sorumlu ve duyarlı insanlar yetiştirebiliriz?” sorusunu gündeme getirmiştir (Şişman ve Turan, 2004).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarını, bunun yanı sıra okul yöneticilerinin görüşlerine göre disiplin sorunlarına yönelik çözüm yaklaşımlarını saptamaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) Ortaöğretim kurumlarında okul yönetimine en çok ne tür disiplin sorunları yansımaktadır?
- 2) Ortaöğretim kurumlarında okul yönetimine yansıyan disiplin sorunları; meslek lisesi, genel lise ve anadolu liseleri bazında farklılık göstermekte midir?
- 3) Ortaöğretim kurumlarında, okullarda disiplin sorunlarına karşı ne tür cezalar verilmektedir?
- 4) Ortaöğretim kurumlarında karşılaşılan disiplin sorunları karşısında okul yöneticilerinin çözüm yaklaşımları nelerdir?

1.3.Araştırmanın Önemi

Okullardaki disiplin uygulamalarının hem psikolojik danışma ve rehberlik hem de eğitim yönetimi açısından çağın gereklerine uygun bir şekilde ele alınarak değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Çocukları azarlayarak, eleştirerek ve belki de döverek disiplin sağlamaya çalışmak yerine problemi gidermede daha çağdaş ve bilimsel, çocukların içinde bulunduğu dönemim gelişim ihtiyaçlarını ve özelliklerini gözeten, disiplin anlayışlarının okullara hakim olması gerektiği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilecek bulguların okullara disiplin uygulamalarına yeni bir anlayış kazandıracığı umulmaktadır. Okul yöneticilerinin okullarda disiplin sorunlarını çözmeye yaklaşımları konusunda mevcut durum anlayışlarının neler olduğunun ortaya konması okullarda disiplin sorunlarının etkililiğini belirlemede önemli bulgular sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca okul müdürlerinin mesleki gelişim programlarına ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Görüşmede sorulan soruya okul müdürlerinin içtenlikle cevap verdikleri kabul edilmektedir.

1.5. Tanımlar

Disiplin: Kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin bütünüdür.

Orta öğretim kurumu: Orta öğretim, temel eğitimin ikinci kademesi ile yüksek öğretim arasında bulunan ve öğretim süresi genellikle dört yıl olan (lise) öğretim kademesidir.

Disipline aykırı davranış: Orta öğretim kurumları disiplin yönetmeliğinde belirtilen, okul içinde toplum kurallarına, ahlak kurallarına uymayan davranışlardır.

Disiplin sorunu: İstenmeyen davranış. Öğrencinin öğretme ve öğrenmeyi aksatan herhangi bir etkinliği.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırma aşağıda belirtilen şekliyle sınırlıdır;

1- Araştırma Uşak ili merkez ve ilçelerindeki 33 adet orta dereceli okulları ile sınırlandırılmıştır.

2- Araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturmada yararlanılan kaynaklar, araştırmacının ulaşabildiği kaynaklarla sınırlıdır.

3- Araştırma orta öğretim kurumlarında okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarını tespit amacıyla, okul disiplin kurulu defterlerinin incelenmesi 2005-2006 eğitim öğretim yılı ile 2009-2010 eğitim öğretim yılları arasını kapsamaktadır.

2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Disiplin ve Disiplin Anlayışları

Aşağıda disiplin ve disiplin anlayışları ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.1.1. Kavramın Tanımı ve Kapsamı:

Sözcük anlamı itibari ile disiplin, çoğunlukla kural ve yönetmeliklere uygun sergilenen düzen ve gösterilen davranış ya da eğitimle elde edilen davranıştır. Bir başka deyişle disiplin, başkalarına ve kendine karşı özen ve saygı eylemi olarak tanımlandığında edilgenlik, utangaçlık, suskunluk, iddiasızlık ve sakınma gibi aşırı kontrollü davranışlar, yeterince kontrol edilemeyen davranışları kontrol olarak da ifade edilmiştir (Ada ve Çetin, 2006).

Disiplin, ilişki içindeki tüm kişileri eşit olarak bağlayan, herkes için açık ve net olan kurallar olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2000). Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise disiplin, şöyle tarif edilmektedir; bir topluluğun yasalarına ve düzenle ilgili yazılı ya da yazısız kurallarına titizlik ve özenle uyması durumu, sıkı düzen, zapturapt. Kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin bütünü altına almak şeklinde tanımlanmaktadır (T.D.K.1992). Dar anlamıyla disiplin, davranışı belli kalıplara sokmak amacıyla uygulanan katı kurallara denir. Geniş ve daha doğru anlamıyla ise “Öğretici, düzenli davranış ve yetkinlik kazandırıcı yetiştirme” demektir (Yörükoğlu, 1986).

Disiplin, başkaları tarafından işbirliğine kapalı, saldırgan ya da diğer engelleyici tepkilere maruz bırakılmış insanların haklarını korumaya yöneliktir. Bu tür koruma mekanizmalarına evlerde, okullarda, işyerlerinde, topluluklarda ve de çocukların olduğu kadar, yetişkinlerin de yetersiz ya da aşırı kontrollü davranışlarına tepki olarak gereksinim duyulur. Önemli olan insanların kendi gereksinimlerinin karşılanmasından sorumlu oldukları ve diğer kişilerin sosyal açıdan zor davranışlarının bunu engellememesi gerektiğidir. İkinci olarak da, disiplinsiz

davranışların bir başkasını incitmek ya da engellemek için tasarlanması, failer tarafından kendi engellenmiş gereksinimlerinin karşılanmasını sağlama ya da başarısızlık, incinme ve reddedilme deneyimlerini önleme amacıyla ortaya konulan samimi girişimler olduğudur. Çocukların, yetki sahibi kişilerin ve anne babaların sorumlu davranışlarının güçlü bir biçimde desteklenmesi, doğru disiplin ve "disiplin ötesi" sistemlerinin kurulmasının ayrılmaz bir parçası olmalıdır (Celep, 2000).

Disiplin, hem yanlış davranışların önlenmesi, hem de iyileştirilmesi anlamlarını içerir. Davranışların iyileştirilmesi, sağlıklı olmayan davranışları iyileştirmek; önlemek ise, belli bir yetiştirme sonucunda istenmeyen davranışları üretime dönük olarak yönlendirmek olarak yorumlanabilir. Yukarıdaki açıklamalara da bağlı olarak disiplinin:

- a. Bireyin kendi kendini uygun davranış için denetlemesi
- b. Bir örgütteki düzenin sağlanması ve sürmesi için bireylerin uygun davranışlar göstermesi,
- c. Bireylerin uygun davranışları göstermesi için gerekli önlemlerin alınması ve yanlış davranışların düzeltilmesi anlamlarına geldiği söylenebilir.

2.1.2. Disiplin Anlayışları

Aşağıda disiplin anlayışları ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

2.1.2.1. İntikamcı Disiplin Anlayışı

Disiplini kişiselleştirerek, bir tür intikam aracı olarak kullanmaya çalışmadır. Öğretmen, disiplini bir kişisel sorun olarak algılanmakta ve çeşitli nedenlerle kızdığı öğrencilerin yanlış yapmasını beklemekte; disiplin uygulamaları ile ondan intikam almaktadır. İnsana uygulanan en eski disiplin anlayışı olan bu teorinin sosyal içerik taşıyan bir değeri olmadığı düşünülmektedir. (Çetin, 1989).

15.yüzyıla kadar görülen bu disiplin anlayışı, daha çok insanların din anlayışına dayanmaktadır. Tanrılık özelliği ve sahip olduğu otorite, hiçbir sorumluluk almadan isterse yalnızca kendi kişisel zevk ve isteği doğrultusunda suçludan intikam alabilmektedir. Bu anlayışın eğitime yansımaları; bazı öğretmenlerin disiplin sorunlarını kişilik sorunu haline getirerek öğrencilerden intikam alırcasına hareket etmeleridir (Hesapçioğlu, 1998).

Yönetmen, ilişki bozukluğunun öcünü almak için astlarının yanlışlarını, kusurlarını kollar; ilk fırsatta, kovuşturmayla başvurarak astlarını üzme,

cezalandırmaya çalışır; amacına ulaştığında rahatlar. Öç alıcı, hınç dindirici bir disiplin, astları kısa sürede işlevsizleştirir ve savunmaya geçirir (Başaran, 2000).

2.1.2.2. Cezalandırıcı Disiplin Anlayışı

Genelde 15. ve 17. yüzyıllar arasında kabul gören disiplin anlayışıdır. Tanrılık özelliğinin yerini sosyal adalet duygusu almıştır. Yasalara kurallara karşı gelenler fiziksel olarak acımasızca cezalandırılırlar (örneğin; sürgün işkence ölüm cezası). Eğitimde de bu tür cezalandırıcı kurallar bulunabilmektedir (örneğin; falaka) (Tosun, 2002).

İntikamcı kuramın bir derece esnetilmiş, geliştirilmiş biçimidir. Disiplin, cezalandırma üzerine kurulmuştur. Yasaklar ve bunlara uyulmaması durumunda karşılaşılabilecek cezalar önceden belirlenmiştir (Köseer, 2007).

Disiplin sistemi ceza ağırlıklı olan bir örgütte, kusur ya da suç sayılacak işlem ve eylemlerin uzun bir listesi olur ve bunların inceliklerine kadar dökümü yapılır. Kişiliği ceza vermeye elverişli olan yönetmen, bu durumdan hoşlanır. Bu tutumda olan yönetmen, disiplini bir tür gözdağı, korkutma, zarara uğratma, istenmeyen iş görenden kurtulma aracı olarak görür. Aşağılık karmaşası içinde olan bir yönetici, böyle bir disiplini kendisini üste çıkarıcı bir yöntem olarak benimser. Kişiliği elverişli olmayan bir yönetici böyle bir disiplin sistemi içinde giderek cezalandırıcı bir tutum geliştirmek zorunda kalırlar (Başaran, 2000).

2.1.2.3. Korku Yoluyla Engelleyici Disiplin Anlayışı

18. ve 19. yy.larda geçerli olan bu anlayışa göre; suçlara verilen cezalar, kişilerin suç işlemelerini engelleyecektir. Daha önce aynı suçu işlemiş olanları da suçu tekrarlamaktan caydıracaktır. Bireyler, dıştan konulan yasaklarla ve korku yoluyla baskı altında tutulurlar. Bu anlayış; yapılmaması gereken hataları işleyen öğrencilere, disiplin yönetmelikleri çerçevesinde verilen cezalar, diğer öğrencileri korkutarak aynı hatayı işlemelerini önleme şeklinde eğitime yansımaktadır (Tosun, 2002).

Kötümser (pessimist) insan anlayışı, yani insan doğuştan kötüdür görüşüne dayanır. İnsan asi, tembel ve saldırgandır. Niccola Machiavelli insanın, her türlü etik kural bir kenara bırakılarak, ne pahasına ve hangi yöntemle olursa olsun acımasızca ve tam anlamıyla kontrol edilmesi gerektiğini savunmuştur. Bazı engel ve yasaklar yoluyla bireyin dıştan kontrol edilmesi amaçlanmaktadır. Bağırma, üzerine yürüme,

itekleme, dayak, tehdit, azarlama gibi eylemler sıklıkla görülür. Cezadan, yalnız suç kabul edilen davranışı sergileyen kişiye yönelik bir yaptırım olarak değil, aynı zamanda diğer kişileri istenmeyen benzer davranışlardan caydırmaya yönelik bir önleyici araç olarak yararlanılmaktadır (Ergün, 2005).

2.1.2.4. İyileştirici Disiplin Anlayışı

Korkunun kalktığı ya da korkuya karşı korunmanın mümkün olduğu durumlarda bireylerin suç işlemeye devam etmelerinin disiplinin tam olarak sağlanmasını engellediği görülür. Bunun üzerine bireyde toplum düzenini bozmaya yönelik eğilim, istek ve davranışlar yerine, toplum düzenini korumaya yönelik eğilim, istek ve davranışlar oluşturmaya çalışılır. Bu nedenle okullarda rehberlik birimleri kurulur. Bu anlayış; sosyal olmayan davranışın devam ve tekrarında, öğrencinin iyiliği için ne kadar önemli olduğunu öğrenciye anlatan rehberlik hizmeti şeklinde eğitime yansımaktadır (Tosun, 2002).

Ceza her zaman ve her durumda uygun olmayabilir. Cezanın caydırıcı etkisi azaldığında veya tümüyle ortadan kalktığında yönetmek ve kontrol etmek daha da güçleşir. İyileştirici disiplin kuramı bireyde, kabul gören mevcut düzen ve kurallara direnme yerine onlara uymayı emreden bir düşüncenin yerleştirilmesi temeline dayanmaktadır. İyileştirici disiplin kuramı, istenmeyen davranışın yol açabileceği sonuçları öğrenciye anlatarak, bilgilendirerek, ondan caydırmayı amaçlar. Etkin bir rehberlik ve danışmanlık yoluyla bu kuram okulda etkili bir biçimde uygulanabilir (Köseer, 2007).

Bu konudaki pedo-psikolojik görüşler dikkate alınacak olursa; ıslah edici disiplinde, cezanın en son kullanılacak bir araç olması, cezaya başvurmadan önce, öğrenciye rehberlik yapılması; çeşitli araçlar ve tekniklerle öğrencinin ıslahı yoluna gidilmesi ve en önemlisi, öğrenciyi anti-sosyal davranışlara ve suç sayılan hareketlere sevk eden nedenler üzerinde durularak bunların giderilmeleri çarelerinin araştırılması gerekir (Çetin, 1989).

2.1.2.5. Önleyici Disiplin Anlayışı

Bu anlayışa göre eğitim ve çevredeki uyumsuzluk nedenleri ortadan kaldırılınca, öğrencilerde uygun düşünce biçimleri ve uygun davranış alışkanlıklarının sağlam bir şekilde kökleşmesi sağlanmalıdır. Bunlar sağlandığı takdirde bir disiplin olayı olmayacaktır. Bu anlayışta dış kontrolden iç kontrole geçiş

söz konusudur. Bu anlayış; sınıfta eğitimde düzeni ve çalışmayı sağlamak, çocuğu iyiye doğru götürmek ve kendi kendini yönetmeye alıştırmak şeklinde eğitime yansımaktadır (Tosun, 2002). Yapıcı disipline göre ancak ailede, okulda ve çevrede uygun şartlar hakim oldukça disiplin olayları asgariye indirebilir (Çetin, 1989).

Yapıcı –önleyici disiplin; olayların disiplinsizliklerin çıkmasını beklemez, olayları, disiplinsizlikleri önleyecek önlemlerin önceden alınmasını; çalışmaya veya yaşamaya elverişli şartların önceden, düşünülerek hazırlanmasını gerektirir (Çetin, 1989).

Bir disiplin problemini çıktıktan sonra önlemek, çıkmadan önlemekten daha zordur. Disiplinle ilgili bir sorun çıkmadan önlenmesinde öğretmene önemli görevler düşmektedir. Bunlardan en önemlisi öğretim yöntem ve tekniklerinde çağdaş gelişmeleri takip etmek ve uygulamaktır. Önleyici disiplinde ödül ve cezalar açık olarak tanımlanmıştır. Öğrenci yaptığı şeylerin karşılığını göreceği konusunda bilinçlidir (İlgar, 2000).

2.1.2.6. Modern Disiplin Anlayışı

Çocuğu, baskıdan çok, gönlünü alarak iç problemlerini araştırarak iyileştirme yoluna giden bir anlayıştır. Birinci derecede öğrencilerdeki değişimlerle ilgilenmektedir. Bu anlayışta disiplin her öğrencinin hareketine göre gelişmesine uygun olarak uygulanır, disiplin çocuğu cezalandırmaktan çok ödüllendirmek ister (Ünal ve Ada, 2003).

Modern disiplin anlayışına göre, disiplin ve özgürlük birlikte düşünülürse, disiplinin gerçek özgürlük ve özgürlüğün gerçek disiplin için zorunlu olduğu görülmektedir. Kişiliğimiz denetlenemez dürtüler ya da karmaşalar tarafından tutsak edilmeden hedeflerini gerçekleştirmeye çalışmakta özgür olmalıdır. Bu anlamdaki disiplin tüm kişiliğe hizmet eder, doğal güçlerini kişiliğin gelişimine uygun bir biçimde kullanmayı sağlar. Şu halde disiplin ve özgürlük birbirlerine karşıt değil, birbirlerini bütünleyen kavramlardır (Çetin, 1989).

Çocukların önemli olduklarını anlamaları, varlıklarının denetimini ellerinde tuttuklarını hissedebilmeleri ve iç denetimli sorumluluk duygusu geliştirebilmeleri için kendileriyle ilgili kararların alınmasına katılmaları gerekir. Modern anlayışta aile içinde olduğu gibi okullarda da iç disiplin en etkili disiplindir. Kendilerine fırsat verilen çocukların öz güvenleri ve öz saygıları artar. Anlaşılan ve görüşleri saygı gören gençler kendilerini değerli ve önemli hissederler. Anlaşılanın verdiği doyum

ve öz saygılarının artması ana babalarına ve öğretmenlerine karşı olumlu duygular beslemelerine neden olur (Çelik, 2007).

Modern disiplin anlayışına göre öğretmenin özellikle önem vermesi istenen şey, öğrenciyi istenilen doğru hedefe yönlendirmede girişim ve cesaret kabiliyetini içerir bir rehberlik göstermesidir. Bu anlayışa göre öğretmen, kendi kendini yönetme ve topluluk halindeki etkinliklere yararlı bir biçimde katılabilme alışkanlıklarının oluşmasında gerekli olan bilgi, beceri ve anlayışta sınıfı oluşturan her öğrencinin ne derece ilerleme kaydetmiş olduğunu dikkatle araştırıp tespit edecektir (Çetin, 1989).

2.1.2.7. Onarıcı Disiplin Anlayışı

İnsanın olduğu her yerde, “kişiler arası çatışma” doğal ve vazgeçilmez olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna karşın çoğu insan, çatışmayı toplumsal yaşamdan çıkarılması, engellenmesi, önlenmesi ve uzak durulması gereken bir durum olarak görmektedir. Topluma baktığımızda ise, kültürel özgeçmişleri, biyolojik, zihinsel ve duyuşsal gelişmişlik düzeyleri, algılama, kavrama ve anlama becerileri, değer, gereksinim, inanç, tutum, seçim ve kişilik özellikleri farklı kimi zaman birkaç tane, kimi zaman onlarca, kimi zaman yüzlerce ve binlerce kişinin aynı okulu, fabrikayı, apartmanı, siteyi, şirketi, kooperatifi ve daha birçok ortak mekanı aynı zaman diliminde birlikte paylaştığı görülmektedir. Durum böyle olunca, bu kadar farklılığın ortadan kaldırılması ve tek tip insanın yaratılması mümkün olmayacağına göre çatışmada toplumsal yaşamın doğal ve vazgeçilmez bir parçası olarak ortaya çıkacaktır (Türnüklü, 2006).

Burada en kritik öge çatışmayı algılamak için kullandığımız ”lens”tir. Eğer çatışmayı “yıkıcı bir lensle” görür isek onu cezalandırılması, ortadan kaldırılması, uzak durulması gereken bir durum olarak göreceğiz. Buna karşın çatışmayı “onarıcı bir lensle” görür isek, çatışmayı gelişmenin, ilerlemenin, dönüşmenin ve bütünleşmenin bir aracı ve fırsatı olarak göreceğiz. Çatışmaya karşı referans alınan “onarıcı” yaklaşımın temel becerileri arasında sayılan “müzakere” ve arabuluculuk” becerileri ve bunların öğrencilere kazandırılması üzerinde durulmalıdır (Türnüklü, 2006). Öğrenci disiplin anlayışının cezalandırıcı sistemden çağdaş ve uygar yaşama paralel olarak, “onarıcı” ve “eğitici” sisteme yönelik dönüşüm göstermesi gerektiğini belirtmektedir. Öğrencilerin, okul ve sınıf ortamında doğal ve kaçınılmaz olarak yaşamış oldukları çatışma ve anlaşmazlıklardan dolayı cezalandırılmaları yerine, ilişkilerin onarılması sağlanmalıdır (Hopkins, 2002; akt. Türnüklü, 2006)

2.1.3. Ailede Disiplin

İnsanın içinde doğup büyüdüğü, etkilendiği, şekillendiği ailenin kişinin daha sonraki yaşamında önemi oldukça fazladır. Her şeyden önce yaşamının ilk yıllarında çocuğun kazanmış olduğu deneyim aile içinde oluşur. Bu daha sonra ilişki kuracağı diğer kişi ve kurumlar üzerinde de etkili olur. Bir başka açıdan aile, mevcut kurumlar içersinde biz duygusunu çok yoğun bir şekilde taşımaktadır. Bu durum, bireyler arasındaki samimiyet, sevgi ve olumlu duyguların ortaya çıkmasını sağlar. Birey kaç yaşına gelirse gelsin, hangi eğitim kurumunu bitirirse bitirsin, hangi kişi ve örgütlerle ilişki kurarsa kursun hepsinin insan üzerindeki etkisi nispeten geçicidir. Fakat ailenin birey üzerindeki etkisi ölünceye kadar devam eder (Ada ve Çetin, 2006).

Anne-babanın ve ailenin diğer bireylerinin çocukla olan etkileşimi, çocuğun aile içindeki yerini belirlemektedir. Çocuğa yöneltilen davranış ve ona karşı takınılan tavır, ilk yaşantıların örülmesinde büyük önem taşımaktadır (Gökhan, 2007).

Anne ve babanın farklı davranışlar içerisinde olması, öncelikle çocuğun olumsuz davranışlar geliştirmesini sağlayan unsurdur. Çocuğun çoğunlukla anne ya da babası tarafından korunması, diğerinin de farklı bir disiplin anlayışı ile baskıcı davranması çocukta çatışmayı körükler. Dolayısıyla çocukta dengeler bozulur ve rollerini oynamayla başlayan davranış değişiklikleri, pekişmiş yaşantılar haline dönüşür. Aile bireylerinin her birinin çocuğa yaklaşımlarında farklılık bulunması ise onun güvenlik duygusunu kazanmasına engel olduğu gibi, disipline ilişkin kuralları benimsemesini de güçleştirir. Böyle bir ortamda çocuğun öğreneceği tek şey kuralsızlıktır (Oktay, 1997). Ada ve Çetin (2006) çalışmalarında çocukların davranışlarını tamamıyla engellemenin mümkün olmadığını, bununla birlikte, yetişkinlerin, yanlış davranışları engellemelerine yardım edebilecek bazı pozitif ölçüleri şöyle sıralamaktadır;

- Uygun olarak düzenlenmiş açık kurallar koymak.
- Güvenli olabilecek bir çevre sağlamak.
- Çocuğun aktivitelerine ilgi göstermek.
- Belirleyici seçimlerden yararlanarak soğukkanlılığı cesaretlendirmek.
- Yapılması, kaçınılması gereken davranışlardan ziyade, istenen davranışlar üzerinde onları yoğunlaştırmak.
- Çocuğun kendine olan güvenini, sorumluluğunu ve işbirliğini sağlamak.

- Teker teker ve açık bir şekilde çocuğa direktifler vermek.
- Mükün olduğunca “evet” demek.
- Çocukların yaptıkları iyi şeyleri not etmek ve dikkatle gözlemlemek.
- Çocukları sık sık ve yapıcı bir şekilde cesarelendirmek.
- Çocuğa iyi örnek olmak

2.1.4. Okulda Disiplin

Okul, toplumdaki eğitim işlevini üstlenen kurumların ortak adıdır. Okullarda bir grup öğrenciye toplumun ve bireyin ihtiyaçlarına göre önceden hazırlanan programlar doğrultusunda öğretim faaliyetleri sunularak öğrencide istendik davranış değişikliği meydana getirilmeye çalışır. Okul kontrollü bir ortamdır, okulda öğrencilere kazandırılacak bilgi beceri ve tutumlar önceden belirlenmiştir ve bunlar bu konuların uzmanı olan öğretmenler tarafından planlı bir biçimde düzenlenen öğretim faaliyetleriyle kazandırılır (Gökhan, 2007). Okullar verilen eğitim düzeyi ve niteliğine göre anaokulu, ilköğretim okulu, lise, meslek okulu, yüksek okul ve üniversite gibi çeşitli adlar alabilir (Erden, 1985).

Okul müdürü öğrencilerin disiplin sorunlarıyla ilgilendiğinde, öğretmenler kendilerini disiplini sağlayamıyormuş gibi hissederler. Disiplin sorunları, öğretim programıyla ilişkilidir. Öğretmen, bir öğrencinin yanlış davranışını düzeltmeye çalışırken bütün sınıf bunun olmasını sessizce beklemeyiz. Ama yanlış davranan öğrenciyi müdüre gönderen öğretmen de, müdürün odasında neler yaşandığını bilemez. Müdürün davranışı, öğretmenin istediği davranışın tam tersi olabilir. Bu nedenle okul ve sınıf disiplinleri birbirleriyle tutarlı ve aynı ilkelere dayalı olmalıdır. Bu uygulamaya dikkat edilmeyen okullarda öğrenciler, sınıf içinde ve dışında farklı mesajlar alacaklardır. Bazıları da kendi istediklerini yapmak için öğretmenlerle idarecileri birbirlerine karşı kullanabilirler (Tosun, 2001).

Toplum okuldan her açıdan dengeli bireyler yetiştirmesini beklemektedir. Okul böyle bir toplumsal beklentiyi boşa çıkarma hakkına sahip değildir, okulun etkinliklerinin, verimliliğini ve başarısını gösteren temel kanıt okulun ürünü olan öğrencilerin nitelikleridir (Gökhan, 2007).

Özetle gerek okulun yaşaması, amaçlarını gerçekleştirilmesi ve etkili olabilmesi, gerekse seçkin ve niteliklere sahip öğrenciler yetiştirebilmesi için okulda bu sonuçları gerçekleştirebilecek amaç, ilke, değer ve kurallar içeren bir düzene (disiplin sistemine) gerek vardır (Sarıtaş, 2000).

Okul disiplin politikasının genel amacı, öğrencilerin öğrenebildiği, öğretmenlerin çalışabildiği disiplinli bir okul oluşturmaktır. Bu temel amaçlara ulaşabilmek şu alt amaçlara ulaşmakla olasıdır (Tosun, 2001).

Sorunların çözümünde okuldaki herkesin birlikte çalışacakları bir yöntem geliştirmek ve sorunlara olumlu yaklaşmak, bozguncu davranışı önleyecektir.

- Öz-denetimi geliştirecek kurallar ve prosedürler oluşturmak.
- Daha fazla öğrenciye ulaşacak müfredat ve öğretim uygulamaları geliştirmek.
- Okuldaki hayatı etkileyen kişisel sorunlarla ilgilenmek. Bu, etkin bir öğretim ve öğrenme için öğrenciler ve personel üzerindeki baskıları azaltabilir.

Özcan (2008) çalışmasında amaçları pekiştirmek için okulun fiziksel özellikleri ve organizasyon el yapısını geliştirmek, öğrencilerin kültür ve değerlerine duyarlı, görevlerin okulda yerine getirilmesiyle ilgilenen bir okul, uygun davranışın gelişimini destekleyeceğini, okullarda disiplinin sağlanmasında 7 konuya yer vermiştir. Bunlar:

Personel yönetimi.

- İç ve dış iletişim sistemlerini kurmak ve korumak.
- Topluluk ruhunu desteklemek.
- Amaçlar ve standartları saptamada öncülük etmek.
- Kolektif sorumluluğu cesaretlendirmek.
- Personeli desteklemek.
- Bütün müfredat ve örgütsel plânlamayı yönlendirmek.

Okulların çocuklara öğrettiği bilgiler okul dışı yaşantı ile ilgili olmadığında, öğrencinin okul dışındaki gerçek yaşamda bir sorunla karşı karşıya kaldığında yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Okuldan ve aileden kaynaklanan bu tür disiplin sorunları hiç kimseyi mağdur etmeyecek şekilde çözüme kavuşturulmalıdır. Bu sorunları çözenin temel aracı ise nedenleri iyi tanımlamaktır. Okullarda genellikle öğrenciler tarafından sergilenen kontrolsüz olan ve istenmeyen davranışlar disiplin sorunları olarak algılanmaktadır (Celep, 2000). Öğrencilerin okul içindeki kontrolsüz disiplin sorunları şunlardır:

- Diğer öğrencilere kabadayılık taslamak,
- Başkalarını düşünme yoksunluğu sergilemek,
- Sigara içmeme kuralını bozmak,
- Okul alanlarını izinsiz terk etmek,
- Okul koridorlarında yarışmak,

- Tören alarmında iken zapt edilememek,
- Kaba dil kullanmak,
- Öğretmen ve diğer öğrencilere karşı kaba hareketlerde bulunmak
- Sınırlanmış alanlarda aylaklık etmek,
- Öğretmenlere ve öğrencilere arsız ya da münasebetsiz tepkiler göstermek
- Okul mallarına zarar vermek,
- Öğretmenleri ve diğer öğrencileri fiziksel olarak tehdit etmek,
- Öğretmenleri ve diğer öğrencileri fiziksel olarak incitmektir. (Humphreys, 2001).

Öğretmen ve yöneticiler tarafından çok fazla disiplin sorunu olarak algılanmayan aşırı kontrollü öğrenci davranışları da öğrencinin duygusal sosyal gelişimi üzerinde olumsuz etkiler oluşturabilmektedir. Kontrollü tepkilerde bulunan öğrencilerin davranışları başkalarının okul yaşamını değiştirmez. Bunlar gerçek bir tehlike içindedirler ve acilen yardıma ihtiyaçları vardır (Sarıtaş, 2000). Öğrencilerin okul içindeki aşırı kontrollü disiplin sorunları şunlardır:

- Yalnız kalmak,
- Okul oyunlarından uzak durmak,
- Ders aralarında ayrı durma,
- Arkadaşsızlık,
- Okul olaylarında yer almamadır (Gökhan 2007).

Etkili disiplin sisteminin temelinde kendini kontrol etme vardır ve bu herkes için geçerlidir. Çocuklar kendilerini kontrol eden yetişkinleri örnek alırlar. Aile ve öğretmenlerin sorumluluğu, çocukları kontrol etmek değil, onların kendilerini kontrol etmelerine yardım etmektir (Tosun, 2001). Kaliteli öğrenme okulunda her öğrencinin öğrenme faaliyetleriyle ilgilenmesi beklenir ve öğrenci davranışı zorlama olmadan yönetilir. Öğrenme ortamı etkinlikleri öğrencinin temel psikolojik ihtiyaçlarını karşıladığından, öğrenci bunları karşılamak için, dikkati çekmek, intikam almak gibi davranışlar sergilemez. Okuldaki yetişkinler, öğrencinin kabul edilebilir davranışı seçmesine yardımcı olmak sorumluluğundadırlar (Özcan, 2008).

2.1.5 Sınıfta Disiplin

Eğitim, planlı ve programlı bir etkinliktir. Öğretmenler, eğitimsel amaçlarını, sağlıklı bir sınıf ortamı ve sınıfın kontrolünü sağlamaksızın gerçekleştiremezler. Sınıf kontrolünün sağlanabilmesi için de sınıfın belirli kurallar çerçevesi içinde

yönetilmesi gerekmektedir. Bu kuralların, öğretmenler ve öğrencilerin ortak katılımları ile hazırlanması, devam ettirme sorumluluğunun da her iki gurubun üzerinde olması gerekmektedir. Taraflardan birinin kurallara uymaması veya kuralları kabul etmemesi, sınıf yönetiminde önemli sorunlara neden olmaktadır (Canter ve Canter,1986, akt. Arslan, 2004 ; Esen, 2006).

Sınıfın tek hakimi ve yöneticisi öğretmendir. Dolayısıyla öğretmenin sınıfı içi etkinliklerde bütün araçları sınıf etkinliklerinin amaçları doğrultusunda ve bu kaynakları en verimli bir biçimde kullanmaktır. Sınıf yönetimi, sınıf içi etkinlikleri etkili bir biçimde düzenleyip sürdürebilme ve öğrenci davranışlarına rehberlik edebilme becerisidir (Turan ve Şişman, 2004).

Öğretmenlerin disiplinsiz bir ortamda başarısız olmaları kaçınılmazdır. Disiplin olmaksızın öğretmen; yorucu, engelleyici, moral bozucu ve imkânsızdır. Fakat bazı öğretmenlerin neredeyse garantiymiş gibi gördüğü, ele geçirilmesi zor olan bu özellik nedir? (Babaoğlu, 2008). Webster sözlüğü disiplinin dört yaygın anlamını vurgulamaktadır. Bunlar:

- Oto kontrolü ve kendi kendini yönetmeyi geliştirme eğitimi.
- Bu eğitimler.
- Otorite ve kontrole boyun eğmeyi kabul etme.
- Onaylayan ya da cezalandıran muamele şeklidir.

O zaman bir ordu generali, bir cezaevi müdürü ve bir eğitimci Webster'in disiplin tanımını mantıken kabul edebilir. Fakat okul, askeri bir kurum değildir. Aynı zamanda bir cezaevi de değildir. Kendi yaşamını yönlendiren insanlar yetiştirmeye çalışan bir kurum olan okuldaki disiplin ile otoriteye itaat etmeye çalışan ordu ya da mahkûmu takdir eden ya da cezalandıran cezaevi gibi bir kurumdaki disiplin aynı değildir. Sözlükteki tanım, öğretmenlerin kullandığı disiplin için yetersizdir (Tanner, 1978).

İstenmeyen davranışların neler olduğunun sağlıklı bir şekilde tanımlanması, bu davranışları değiştirilmesi açısından önemli olmakla birlikte söz konusu davranışların sınırlarının çizilmesi oldukça zordur. Davranışların, istene ya da istenmeyen nitelikte olmasını belirleyen etmenler; toplumun sosyal, kültürel ve ahlaki değerleri, davranışın hangi koşullar içerisinde gerçekleştiği, içinde bulunulan ortam ve mekan, davranışı gösteren kişiden beklentiler gibi birçok değişkene bağlıdır. Ayrıca istenmeyen davranışlar, kişilerin yaş, cinsiyet ve psikolojik özellikleri açısından da farklılıklar gösterir. Bu nedenle bireylerin davranışlarını tam olarak

açıklamak olanaklı olmadığı için yaygın betimlemelerin kullanılması doğaldır. Öğrencilerde görülen istenmeyen davranışlar, bireysel davranışlar, öğrencinin arkadaşlarıyla ilişkisi ve öğrencinin öğretmeniyle ilişkisi adı altında üç başlıkta incelenebilir (Yiğit, 2004).

Bireysel Davranışlar: Sınıfta, öğrencilerde bireysel olarak görülen istenmeyen davranışlar şöyle sıralanabilir:

- *Derse hazırlıksız gelmek.*
- *Dersle ilgilenmemek.*
- *Derste söz almadan konuşma.*
- *Derste başka derslere çalışma.*
- *Derse geç gelme.*
- *Gerçek olmayan konuşmalar.*
- *Başarısızlıkları için sürekli mazeret ileri sürmek.*
- *Sınıfta gereksiz konuşmak.*
- *Nezakat kurallarına uymamak*
- *Sıraları yazıp çizmek.*
- *Argo konuşmak.*
- *Kişisel temizliğine dikkat etmemek.*
- *Kılık kıyafetine özen göstermemek.*
- *Okul dışından istenmeyen alışkanlıkları sınıfa yansıtmak.*

Arkadaşlarla İlişkiler; Sınıfta istenmeyen davranışlardan bazılarını arkadaşlarla ilişkiler bağlamında aşağıda sıralanmıştır:

- *Arkadaşlarının başarısını kıskanmak.*
- *Arkadaşlarını şikayet etmek.*
- *Arkadaşlarına lakap takmak.*
- *Başkalarının eşyalarını izinsiz almak.*

Öğretmenle ilişkiler; Sınıfta istenmeyen davranışlardan bazılarını öğretmenle ilişkiler bağlamında aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- *Verilen Görevi Yapmamak.*
- *Verilen Ev Ödevini Yapmamak.*
- *Öğretmenine Karşı Gelmek.*
- *Öğretmenini Ailesine Şikayet Etmek.*
- *Sınıfta Oturma Biçimine Dikkat Etmemek.*

2.1.6. Eğitim ve Öğretimde Disiplin Sağlanmasında Rol Oynayan Değişkenler

Eğitim ve öğretimde disiplin sağlanmasında rol oynayan değişkenler, öğretmenler, öğrenciler ve yöneticiler şeklinde gruplanabilir.

2.1.6.1. Öğretmenler

Öğretme-öğrenme sürecinde yer alan unsurlar içerisinde kendisine verilen görev ve sorumluluklar bakımından en önemli unsur hiç şüphesiz ki öğretmenlerdir. Öğretmenler, öğrencilerin eğitim programında belirtilen amaçlara ulaşmalarını sağlamak üzere görevlendirilmiş kişilerdir. Dolayısıyla eğitimde ulaşılan sonuçlarda öğretmenlerin, büyük ölçüde etkisi bulunmaktadır. Öğrencilerin amaçlara ulaşma derecelerinde öğretmenin niteliği ve sınıf ortamında yaptığı davranışlar önem kazanmaktadır (Gökhan, 2007).

Öğretmenlerin genel amacı, eğitim-öğretim etkinliklerini düzenlemenin yanında disiplini de sağlamaktır. Ancak disiplinsizliğin tek kaynağı olarak öğrenci görülürse sorunların çözümü zorlaşabilir. Bazen öğretmenlerden de kaynaklanan disiplin sorunlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Ne yazık ki bazı öğretmenler kendilerinin hatalı olduğunu kabul etmemekle büyük bir yanlışlık yapmaktadırlar (Ada ve Çetin, 2006).

Disiplin kavramı, cezalandırma ötesinde daha birçok anlamı içermektedir. Disiplinin olumsuz bir eylem olarak algılanmasına rağmen, disiplin kavramı, bir izleyici anlamı veren «Disciple» kelimesinden çıkarılmaktadır. Burada anlaşılması gereken, iyi disiplinin, iyi önderliği gerektirmesidir. den başka, öğretmenin sosyal ve ekonomik durumu, vatandaşlık anlayışı, çevrenin tutumu, öğretmenin oynaması beklenen roller arasında çatışmalara rol açabilir. Bununla beraber, bu çatışmalar gözde büyütülmemelidir. Çünkü öğretmen kadar diğer meslek üyelerinde de böyle rol çatışmaları olabileceği gibi, bu çatışmaların mutlaka kişilik bölünmesi ile sonuçlanması gerekmez. Sağlam bir değer sistemi olan öğretmen, çatışan bu roller arasında denge kurabilmek ve sürdürebilmek olanağını bulacaktır. Bu değer sistemi ise, öğretmenin kişisel olduğu kadar mesleksi yetiştirilmesinin ürünü olacaktır (Bursalıoğlu, 1982).

2.1.6.2. Öğrenciler

Her okulda nüfusun büyük bir çoğunluğunu oluşturan öğrencilerin arasında toplumun ve okulun onayladığı davranışları sergileyenlerin yanında istenmeyen

davranışlarda bulunanlar da çıkabiliyor. Sınıf içerisinde gösterilen olumsuz davranışlar ne yazık ki sadece davranışı yapanı değil, diğer öğrencileri de olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Öğretmenler ve okul yöneticileri istenmeyen davranışlar büyümeden daha ilk başlangıçta pozitif disiplin anlayışı içinde yaklaşmalı ve bunları öğrencilerle birlikte çözmelidirler (Ada ve Çetin, 2006).

2.1.6.3.Yöneticiler

Okulun amaçlarına ulaşması için gerekli insan ve maddi kaynakların en verimli biçimde kullanılmasından sorumlu olan kişidir. Yöneticinin temel görevi, okulu eğitim programlarında yer alan amaçlarına uygun olarak yaşatmaktır. Okul yöneticisi bu görevi yerine getirirken öğretmen, eğitim uzmanı, sekreter, müstahdem vb. gibi insan gücü ile bina, araç-gereç ve para gibi maddi kaynaklardan yararlanır (Gökhan, 2007).

Bir yöneticinin en önemli fonksiyonu yönettiği okulun insan ve maddi kaynaklarını rasyonel olarak kullanmasıdır. Eğer yöneticilerde sadece formal statüde bulunur, teknik ve sosyal yeterliliklere sahip olmazlarsa bunların eğitsel etkinliklerini başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi mümkün değildir (Ada ve Çetin,2006).

Bununla birlikte okulda çeşitli düzeylerde ortaya çıkarı disiplin sorunlarını engellemeleri de mümkün değildir. Okul yöneticisi okul ve çevredeki eğitim ve yönetim çalışmalarının koordinasyonunda madde ve insan kaynaklarını amaçlara dönük olarak birleştirebilmeli, okul yönetimine ilişkin kararlar verirken üst kademelerle öğretmen, öğrenci ve diğer personel arasında uzlaştırıcı ve bütünleştirici bir rol oynayabilmeli, okul yönetimine ilişkin kararlar verirken geçmişteki örnekleri izlemekten çok günün ve geleceğin gerektirdiği çözümleri bulabilmeli, okul içi ve dışı eğitim öğretim çalışmalarının planlanmasındaki yönetimin karar, haberleşme, koordinasyon gibi diğer süreçlerle ilgili kaynaştırmaları sağlayabilmelidir (Bursalıoğlu, 1981).

Öğretim ve öğretimi kontrol edebilmenin en etkili yolu, bu süreçlerin meydana geldiği çevreyi kontrol edebilmektir. Çünkü bu süreçler genellikle dolaylı olarak ve çevre kanalıyla gerçekleşir. Çevre etkilerini rastlantıya bırakmamak için, okul denilen özel bir çevre yaratılmıştır. Zaten öğretimin genel ilkeleri, bu gerçek göz önünde tutularak ortaya konulmuştur. Birey ancak kendi eylemi kanalıyla öğrenir ve öğrenilen her şey, öğrencinin kendi eylemi yoluyla kazandığı deneyimdir. Bu bakımdan öğrenme durumları, öğrencinin ilerde içinde bulunması, düşünmesi ve

davranması beklenen durumlara bir dereceye kadar benzemelidir. Bu ilkelere ve bugünkü sosyo-ekonomik hayatın özelliklerine göre okul, öğrenciyi hızla sanayileşen ve şehirleşen bir çevre ve topluma, demokratik vatandaşlığın gitgide güçleştiği görevlerine, bilimsel yöntem ve üretimin geçerli olduğu bir dünyaya, artan ve çeşitlenen bilgi ve becerilere, ayrıca her öğrencinin yetenekleri, ilgileri ve gereksemelerine göre hazırlamalıdır (Bursalıoğlu, 1982).

Kısacası okul yöneticisi disiplin sorunlarının oluşmasını engellemek ya da ortaya çıkan sorunları çözmek için okulu amaçlarına uygun olarak yaşatmalı, okuldaki insan ve maddi kaynaklar en verimli şekilde kullanılmalıdır. Bir başka ifade ile okul yöneticisinin başarılı olması okul yönetimi kavram ve süreçlerini bilerek iyi bir şekilde uygulamasına bağlıdır (Ada ve Çetin, 2006).

2.2. Eğitimde Disiplin Modelleri

Eğitim ortamlarında uygulanan disiplin modelleri aşağıda belirtilmiştir.

2.2.1. Güvengen (Atılgan) Disiplin Modeli

Bu model öğrencilerin, öğretmen tarafından davranışlarının katı bir şekilde kontrol edildiği sınıflarda bulunmaktan hoşlandıkları varsayımına dayanmaktadır. Bu modele göre öğrenciler, cezalandırmanın gerekliliğine inanır, öğretmenin cezalandırmasını kötü davranışı engelleme olarak anlar ve öğretmenin yanlış davranışları cezalandırması durumunu olumlu karşılarlar (Tosun, 2002).

Güvengen (Atılgan) disiplin modelinin amacı, öğretmenlerin öğrencileriyle tutarlı, sakın ve etkili bir biçimde iletişim kurmalarına yardım edecek sınıf düzenini sağlamak, öğretmen ve öğrencilerin kişisel ihtiyaçlarını karşılamak, öğretimin ve öğrenmenin istenen yönde gerçekleşmesini kolaylaştırmaktır. Model öğrencilerin istenen yönde davranmalarını teşvik eder. Öğrencilerin sınırlara ihtiyaçları olduğunu ve sınırları koymanın ve uygulamanın öğretmenin sorumluluğu olduğunu belirtir (Kılbaş, 2003).

Güvengen (Atılgan) disiplin modeli, öğretmenlerin öğrencilerin kabul edilebilir biçimde davranmalarına yardım etme konusunda yöneticilerden destek alma ve ebeveynlerle işbirliği kurma hakkına sahip olduğunu vurgular. (Canter ve Canter, 1992) sınıfta öğretmen ve öğrenci haklarına önem vermekte, öğretmenlere öğrencilerin sınıfta nasıl sorumluluk alacaklarını, davranışın insanca yönetildiği, ihtiyaçların karşılandığı ve öğrenmenin istenen yönde gerçekleştiği bir atmosferi nasıl yaratacaklarını göstermektedir. Modele göre öğrencinin sınıf içindeki hakları; Öğretmenlerin kendilerinden ne tür davranışlar beklediğini bilme, öğretim programı

sürerken nasıl davranması gerektiği konusunda özgün yönerge alma, olumlu pekiştireç alma, desteklenme ve davranışlarının sonucunu bilmedir.

Öğretmenlerin sınıf içindeki hakları ise; öğrenciler için en uygun sınıf ortamını oluşturma, öğrencilerden gelişimlerine en üst düzeyde katkıda bulunacak davranışları bekleme, yönetici ve ebeveynlerden destek almadır (Eleser, 2007). Bu haklara sahip olan öğretmenlerin öğrenciler için destekleyici ve olumlu bir atmosfer yaratabileceklerini vurgular. Güvengen öğretmen öğrenciden beklentilerini açıkça ve kesin olarak ifade ederek bunu açıkça gösterir. Özellikle karmaşa durumlarında öğretmenlerin duygusal kontrollerini kaybetmemeleri, olumlu, kesin ve tutarlı olmaları önerilir (Charles, 1996).

Sınıf yönetimindeki en önemli engellerin öğretmenin kendi yeteneği hakkındaki olumsuz düşünceleri ve problemin türüne bakmasızın öğrencilerin davranışlarında olumlu bir değişiklik yapamayacakları varsayımı olduğu ifade edilir. Bu nedenle atılgan disiplinin ilk adımı bu engelleri fark etme ve ortadan kaldırmadır. İkinci adım, öğretmenin atılgan tepki biçimlerini kullanmasıdır. Model üçüncü adımda öğretmenlerin sınıf kurallarını, pozitif tanımayı ve mantıksal sonuçları (yaptırımları) içeren işlevsel bir disiplin planının hazırlanmasını vurgular (Edwards, 1993; Charles, 1996; Burden, 1995; Wolfgang, 1995; Evertson, Emmer, Worsham, 2003; Celep, 2002; Martin, Sugarman ve McNamara, 2000 , akt. Eleser, 2007).

Yaptırımların sakın bir biçimde uygulanması, tutarlı olunması, yaptırım sonrası ilk fırsatta öğrencinin olumlu davranışının bulunarak bunun öğrenciye ifade edilmesi, olanlar hakkında konuşmak isteyen öğrenciye fırsat verilmesi önemlidir. Dördüncü adım, hazırlanan disiplin planının öğrencilere öğretilmesidir.

Kuralların neden gerekli olduğunu açıklama, özgün kuralları öğretme, anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol etme, kurallara uyan öğrencilere ödüllerin nasıl verileceğini açıklama, yaptırımlara neden başvurulduğunu açıklama, yaptırımları öğretme ve anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol etme değişik sınıf düzeylerinde plan öğretiminde önerilen basamaklardır (Eleser, 2007). Modelin beşinci adımı öğrencilere sorumlu bir şekilde davranmayı öğretmektir. Eleser 2007, yönetilmesi zor öğrenci davranışlarıyla baş etmede öğretmenlere öğrencilerle birebir problem çözme görüşmeleri yapma, öğrencinin çevresiyle ilişkilerini geliştirme ve bireysel davranış planı yapma stratejilerini kullanmaları gerektiğini ifade eder.

2.2.2. Davranış Değiştirme Modeli

Davranış değiştirme disiplin modeli, davranışların çevre tarafından ödül ve ceza yolu ile oluştuğunu ifade eden davranışçı psikologlar Watson, Thorndike ve Skinner' in düşünceleri üzerine kurulmuştur. Temel ilkesi, insanların acı veren, hoş olmayan deneyimlerden veya uyarıcılardan kaçarken, hoş ve ödüllendirici olanı aramaya çalıştığıdır. İstenmeyen davranış gösteren tek bir öğrencinin bireyselleştirilmiş bir yaklaşımla davranışını düzeltmeyi kapsamı içine alırken aynı zamanda tüm sınıfın davranışlarını da denetlemek amaçlanmaktadır. (Özdem,1997; Ataman, 2000; Korkmaz, 2002; Celep, 2000; Fidan, 1996; Tertemiz, 2000).

Davranışçılara göre; öğrenciler, uygun olmayan biçimde davranmayı öğrendiğinden ya da uygun biçimde davranmayı öğrenemediğinden dolayı istenmeyen davranışlar gösterirler. Model, davranışın nedeni bilindiği takdirde, davranışın değiştirilmesinde daha akılcı kararlar alınabileceğini (Eleser, 2007), bu nedenle öğretmenlerin, sınıf ortamındaki her bir öğenin, öğrenci davranışını nasıl etkilediğini değerlendirmeleri gerektiğini vurgular. Özellikle istenmeyen davranışı değiştirecek bir strateji planlanmadan önce, davranış detaylı bir şekilde tanımlanmalı ve analiz edilmelidir. Bu analiz sırasında dikkat edilmesi gereken basamakları Weber (1986), Kauffman, Mostert, Trent ve Hallahan (1998), ve Özyürek (1996) şu şekilde açıklamaktadırlar:

- Hedef davranışın detaylı bir tanımlamasını yapabilmek için gözlemlemek,
- Davranışın sıklığını ve şiddet düzeyini belirleyip, mümkün olduğu kadar objektif bir şekilde ortaya koyabilmek için gözlem sonuçlarını kaydetmek,
- Davranışın yalnızca kendisini değil, belirleyicilerini (öncül) ve sonuçlarını (artıcı) da bütün olarak görmek,
- Davranış değiştirme programına başlamadan önce, problem davranışı sergileyen öğrencilerin kendi davranışlarını fark etmelerini ve çaba göstermelerini sağlamak.

Davranışçılar, davranış değiştirmede olumlu ve olumsuz olarak gruplanan pekiştireçleri ve ceza kullanımını önermektedir. Olumlu pekiştireç, belli bir davranışın sıklığını ve gücünü arttıran, hoş ve istenilen uyarıcıları tanımlamak için kullanılır. Olumsuz pekiştireçler ise, uyarıcının ortadan kaldırılmasıyla davranışı güçlendirmektedir (Edwards, 1993; Burden, 1995; Celep, 2000, Ataman, 2000).

2.2.3. Öğretmen Etkililiği Eğitimi Modeli

Gordon, disiplin kavramının anlamını açıklarken, psikologların kullandığı denetim odağı sözcüğünden yararlanmaktadır. Yapılan araştırmalarda iç disiplinli kişilerin denetim odağı kişinin içinde, dış disiplinde denetim odağı kişinin dışında olduğu ortaya konulmuştur (Eleser, 2007). Öğretmen yaklaşımları öğrenci üzerinde iki farklı disiplin tutumu yaratmaktadır: İç disiplin; kişinin kendi kendini yönetmesi ve kendi kendini denetlemesidir. Dış disiplin ise başkalarının dıştan yönlendirmeleri sonucunda oluşan disiplindir. Bireylerin olayları yorumlama biçimleri, onların denetim odaklarını ortaya çıkarır. Genellikle dış denetim odağına sahip olan insanlar, iç gelişme ya da sonuçları kendi çabalarına bağlarken, başarısızlığın sorumlusu olarak da, dış etkenleri ileri sürerler. İç denetim odağına sahip olanlar ise, ayırım yapmadan her türlü iç ya da dış olumsuz olayların temel sorumlusu olarak kendilerini görürler. Bu tür insanlar kendi yaşamlarının sahibidirler ve istenen sonuçların ancak insanların bilinçli çabalarıyla olabileceğini savunurlar. Denetleyen bir kişi olarak öğretmen, gücünü kullandığı ceza ve ödüllerden alır (Eleser, 2007).

Yetişkin çocuk ilişkisinde her zaman büyük bir güç farklılığı vardır. Yetişkin kişinin çocuğu ödüllendirip cezalandırma olanakları, çocuğunkinden daha fazladır (Gordon, 2004). Ödüllerin doğasında bulunan sorunlar nedeniyle, istenilen davranışın ödüllendirilmesinin ise yaramadığını gören ana babalar, öğretmenler bu kez ise yaramayan başka bir tehlikeli yöntem yani cezaya başvurmaktadırlar. Çocuklar çok şiddetli ve çok sık cezalandırılmamalıdır: Bu şekilde cezalandırılan çocuk, hep kaçış yollarını arar, büyüdüğünde ise evi terk eder. Düşük notlar yüzünden sürekli cezalandırılan ve arkadaşları tarafından alay edilen çocuk okulu bırakır. Bu kaçış bazen alkol ve uyuşturucu bağımlılığına kadar uzanabilir (Gordon, 2004).

Çocukları cezalandırmaktan yana olanlar, verdikleri cezanın yumuşak ve sevgi dolu olduğunu, şiddetli cezanın ise insanlık dışı bir davranış olduğunu söyleyerek, kendi davranışlarını bir mantık çerçevesine yerleştirmeye çalışırlar. Araştırmacılar hafif cezaların caydırıcı etkisinin olmadığını ortaya koymuşlardır (Eleser,2007).

Gücü kullananın ödemesi gereken bir bedeli vardır. Başkalarını güç kullanarak disipline etmek zaman alır, pahalıdır ve işleyip işlemediğini görmek için can sıkıcı eylemleri gerektirir. Başlangıçta uygulanan baskı, zaman almıyormuş gibi görünebilir. Ama gerçek, bunun tam tersidir. Örneğin öğretmen, denetlediği öğrencilerin, kurallara boyun eğdiklerinden emin olmak için yaptıklarını

yönlendirmesi ve daha sonra da boyun eğmeyenlerle ilgilenmesi gerekecektir. Bu nedenle kuralları tek basına koymak öğretmenin zamanını almaz, ama bunlara uyulup uyulmadığını denetlemek sanıldığından da çok onun zamanını alacaktır.

Güç kullanan kişinin ödediği ikinci bedel, denetlediği kişilerden yabancılaşmasıdır. Yabancılaşmanın bedeli, yüksek tansiyon, ülser, kalple ilgili sorunlar, uykusuzluk ve aşırı alkoldür. Güç kullanan kişiler hep tetiktir. Güçlerini kaybetme kaygısı, onları kuşkucu ve güvensiz yapmaktadır. Ve en önemlisi de başkalarının kaybetmesi pahasına kazandıkları zafer, onlarda suçluluk duygusu yaratmaktadır (Gordon, 2004).

Çocukların, yaptıkları davranışlarda, niyetlerinin kötü olmadığını bilmek, onların yaptıkları davranışların her zaman kabul edileceği anlamına gelmemektedir. Burada önemli olan; öğretmenlerin, öğrencilerin yaptıkları kabul edilemez davranışlarıyla baş etmede kullanacakları güç gerektirmeyen yöntemleri bilmeleri ve uygulamalarıdır. Etkin dinleme bu yöntemlerden biridir. Etkin dinlemeyi kullanan öğretmenler, bu yöntemle öğretme-öğrenme için daha çok zaman kazandırdığını görmüşlerdir.

Etkin dinleme, öğrencilerin sorunlarını çözümlemelerine ve sorunları ile başa çıkabilmelerine yardım eder. Sorunlarını anlatmak, onlardan kurtulmalarını ve dersleriyle yeniden ilgilenmeleri için ruhsal rahatlamayı sağlar. Öğrencilerin duygularından korkmamalarına ve duyguların kötü olmadığını anlamalarına yardım eder. Öğrencinin sorun çözmesine yardımcı olur; çünkü bu yöntem öğrencilerin konuşmasına yardımcı olmada başarılıdır ve öğrencilerin içlerini dökmelerine, yüksek sesle düşünmelerine, sorunlarını çözmelerine yardım eder. En önemlisi etkin dinleme sorunu çözümü ve çözümlenmesini öğrencide bırakır. Etkin dinleme sırasında öğrenciler öğretmenin kendilerini anladığını görürler görüşlerini anlatmaya hazır olurlar. Öğrenci ve öğretmen arasında daha yakın ilişkiler kurulmasını sağlar. Öğretmenin kendisini dinlediğini bilen öğrencide kendine değer ve önem verme duygusu gelişir. Kendisine saygısı artar ve anlaşılmaktan mutlu olan öğrenci, kendisini dinleyen öğretmene daha sıcak duygular besler. Öğretmenle öğrenci arasında karşılıklı olarak önem verme, saygı gösterme ve sevmeye ilişkin geliştirilerek disiplin sorunu azalır. Böylece disipline harcanan zaman öğretmeye ve öğrenmeye kalır (Eleser, 2007).

Gordon'un sorun çözme yönteminde öğretmenler, öğrencinin kabul edilemez davranışları karşısında ne hissettiklerini "ben iletileri" kullanarak ifade ederler. Ben

iletlerinde öğretmen, sorun yaratan davranışın tanımlandıktan sonra, öğrencinin kabul edilemeyen davranışın kendi üzerindeki kesin, gerçek ve somut etkisi sonucunda oluşan duygularını ona söylemektedir. Öğretmen ben iletileriyle, öğrencinin kabul edilemez davranışlarının kendileri üzerindeki etkilerini bu şekilde ortaya koymakla, öğrencinin kendi davranışlarının sonuçlarını düşünme fırsatını ortadan kaldırmaktadır. Örneğin, "ben iletisi" kullanan bir öğretmen, sınıfa geç gelen öğrenciye "Sınıfa geç geldiğin için dersi kesmek zorunda kalıyorum. Bu da benim dikkatimi dağıtıyor ve rahatsız oluyorum." diyebilir. Bu durumda öğrencinin, "geç gelme" davranışının öğretmen üzerinde hangi duyguya neden olduğunu düşünmesi gerekmiyor; çünkü bunu "ben iletisiyle" öğretmen zaten soyluyor (Öğülmüş, 2004).

Ben-İletileri, sen-iletileri'ne göre öğrencileri daha az savunmaya itmesine rağmen, hiç kimse kendi davranışının bir başkasına sorun yarattığını duymaktan hoşlanmaz. Bu yüzden en iyi şekilde iletilen ben-iletisi bile, bazen öğrencinin incinmesine, üzülmeye, utanmasına, şaşırmasına, hatta ağlamaklı olmasına neden olabilir. Bunlara benzer tepkilerle karşılaşan öğretmen tavrını değiştirip, "Etkin Dinleme" ye geçiş yapmalıdır. Böyle bir geçişle öğrencinin direnci kırılır ve anlaşıldığını hisseden öğrenci, davranışını değiştirmek için kendi kendine kararlar alır (Eleser, 2007).

Öğretmen öğrencinin kabul edilemez davranışını değiştirmeye çalışırken çevre değişkenini de dikkate alması gerekir. Öğretmenler için en önemli çevre değişkeni sınıf ortamıdır. Öğretmenler, sadece sınıf ortamını değiştirerek bile, kabul edilmeyen öğrenci davranışlarını kısmen önleyebilirler. Çevresel sorunlar davranış sorunlarına neden olacağından, fiziksel koşullara bağlı kabul edilemez davranışlar, koşulların değiştirilmesiyle düzeltilebilir.

Baskıcı yaklaşımla disiplin sağlayan öğretmen; sahip olduğu güç ve otoriteyle öğrencileri yönlendirip denetlemektedir. Öğrencilere hoşgörülle yaklaşıldığında ise, istemeden de olsa öğrencilerin güç kullanmalarına ve böylece okulda öğretmen ve yöneticilere yaşamı zehir etmelerine neden olabilecek koşulların hazırlanmasına izin verilmektedir. "Her iki yaklaşımdan hangisi başarılı olursa olsun, kesinlikle bir taraf kaybedecektir." Kaybeden kazanana karşı kızgınlık, hatta düşmanlık duyar. Ayrıca bu tutumlarda kazanan da kendi tutumlarından dolayı kendini suçlu hisseder (Eleser, 2007).

Kazan-kaybet felsefesine bir seçenek olarak sunulan demokratik yaklaşımda ise, sınıf içindeki çatışmalar; işbirliği ve karşılıklı saygı çerçevesinde çözümlendiğinden kaybedenin olmadığı bir yaklaşımdır (Gordon, 2004).

Öğretmenin, bu yöntemi kullanmaya başlamadan önce, etkin dinleme ve ben iletileri konularında yetkinleşmesi gerekir. Öğretmen, etkin dinlemeyi kullanarak, öğrencilerin o andaki gereksinimlerini dile getirebilmeleri için onları yüreklendirebilir. Öğrenciler ancak, duygu ve düşüncelerinin öğretmenleri tarafından olduğu gibi kabul edildiğini duyumsadıktan sonra, çatışma konusunu çözmek için konuşmayı göze alabilirler. Öğretmende doğru ben iletileriyle kendi gereksinimlerini açıkça ve dürüstçe ortaya koymalıdır. Öğrenciler; suçlayan, utandıran ve aşağılayan ben iletilerini duyarlarsa, bu yöntem güvenmeyeceklerdir. Bu iletiler, öğrencilere kaybedeceklerini bastan belli ettiğinden, çözüm getirmek için uğraşmaya istekleri kalmaz. Bu yüzden öğrencilerin tümüyle yepyeni bir çatışma-çözme yöntemi deneyeceklerine inanmaları önemlidir (Eleser, 2007).

Kaybeden-Yok Yöntemi, anlaşmazlığı anlaşmaya adım adım götüren bir yöntemdir. Eğitimci John Dewey'in sunduğu altı aşamalı problem çözme basamaklarının eğitime uygulanmasıdır (Eleser, 2007).

2.2.4. Sosyal Disiplin / Ussal Sonuçlar Modeli

Mantıksal sonuçlar yaklaşımı olarak da adlandırılan yaklaşım Rudolf Dreikurs tarafından (1982) geliştirilmiştir. Modelin temel varsayımı öğrencilerin davranışlarından kendilerinin sorumlu olduğunun öğretilmesi üzerine kuruludur. Modele göre öğrencilerin davranışlarına neden olabilecek 4 temel amaç vardır. Bunlar dikkat çekme, güç kazanma intikam alma ve yetersizlik göstermedir. Bu amaçlar öğrenciler tarafından belli bir sıra içerisinde gerçekleştirilir. Öğrenci sınıfta dikkat çekmek için tasarladığı stratejilerle tanınmaya çalışır.

Pozitif disiplin modeli olarak da adlandırılan bu disiplin modeli, Rudolf Dreikurs ve Jane Nelson ve arkadaşlarının sınıf düzeni üzerindeki araştırmaları ile Alfred Adler'in kuramına dayanmaktadır (Celep, 2000). Çocuklar, ancak demokratik ortamlarda öğretmenlerine uygun tepkiler verirler. Öğretmen, yanlış davranış sergileyen öğrencilere uygun danışmanlık yaparak pozitif disiplini sağlar (Tosun, 2002). Nelson, Lott ve Glenn'in göre, pozitif disiplin, çocukların kendi hareketlerini kontrol edebilmelerine ve problemlerini çözebilmelerine yardımcı olan bir tekniktir.

Aynı zamanda pozitif disiplin, çocuklar toplumsal kuralları öğrenirken kendileri hakkında iyi şeyler hissetmelerine de olanak sağlamaktadır (Eleser, 2007).

Yetişkin davranışlarıyla çocuğun kendi davranışları arasında bir bütünlük sağlamak, pozitif disiplin için çok önemlidir. Pozitif disiplin kuralları uygulanırken, yetişkinin konuşurken çocuğun seviyesine inerek, ismini kullanarak yardımcı olacağı, dikkatinin üzerinde olduğu vurgulanarak ve konuşurken çocuk üzerinde odaklanarak uygun davranış modeli olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca pozitif yaşam için gerekli olan tamamlayıcı unsurları kullanan yetişkin, çocuğun yaptığı seçimden sorumlu olmasını da çocuğa öğretecektir. Problem çözücü olmalarında birinci adım, çocuklara problem ortaya çıktığında sakin olmalarını öğretmek ve problem üzerinde odaklanmalarını sağlamaktır. İkinci adım herkesin anlatmak istediklerini anlatma fırsatı vermektir. Daha sonra yetişkinler, çocukların açıklamalarından problemi tanımlayarak çocukların birbirleriyle uzlaşmalarını sağlamalıdır.

Çocuklara kendi problemlerini çözmeyi öğreten yetişkinler, aynı zamanda çocuklara davranışlarına dikkat etmeleri ve kendi kontrollerini olumlu değerlerde geliştirmeleri için onlara fırsat vermelidirler. Problem çözme teknikleri yoluyla, çocuklar kendi duygularına ve diğerlerinin duygularına değer vermeyi ve ifade etmeyi öğreneceklerdir. Şiddet olmadan çatışmaları çözümlenmeyi de bu yolla kazanacaklardır (MEB, 2003).

Öğretmen, öğrencilere davranışların sonuçlarının, onların seçimlerinin sonuçları olduğunu anlatmalıdır. Öğrenci, kendi yaptıklarından dolayı başkalarını suçlamak yerine, kendi seçimlerinin sonucunda, istenmeyen bir sonuçla karşı karşıya kaldığını öğrenmelidir. Bu şekilde mantıklı sonuçlar kişisel sorumluluk kapsamında, öğretmenler tarafından öğrencilere öğretildiğinde uygun bir yöntemdir. Ancak mantıksal sonuçlar yöntemi doğru bir şekilde uygulansa bile, öğretmenin mantıksal sonuçların nadiren gerekli ve yalnızca bir olasılık olduğunu unutmaması gerekir. Bunun yerine öğretmen, karşılaşılan sorunların çözümlerini öğrencilerle birlikte aramaya çalışması çoğu zaman daha etkilidir (Nelson vd, 2002 : 213-218 akt. Eleser, 2007).

2.2.5. Gerçeklik Terapisi / Kontrol Modeli

Gerçeklik Terapisi" olarak adlandırılan model Glasser (1986) tarafından geliştirilmiştir. Modelin temel varsayımı bireylerin kendi kendilerini yönetebileceği üzerine kuruludur. Bu nedenle öğrenci olumsuz davranışının sorumluluğunu

üstlenmelidir. Öğrencinin olumsuz davranışının sonucunda öğretmen tarafından cezalandırılması, onun yaptığı olumsuz davranışı üstlenmesi üzerinde olumsuz bir etkiye neden olacaktır. Öğrenci cezalandırılmayı göze aldığı sürece olumsuz davranışı tekrarlayacaktır. Öğrencilerin yaptıkları olumsuz davranışlar sonucunda cezaları, olumlu davranışlar sonucunda ödülleri değerlendirmeden kabul etmeleri onların davranışlarının nedenlerini anlayıp öz disiplin geliştirmelerinde olumsuz bir etkiye neden olacaktır (Celep, 2000).

Glasser (1998)' e göre, davranışlarımız; yaşamsal (yemek, barınma, zarar verici yaşantılardan uzak durma), ait olma (emniyet, rahat, grubun üyesi olma), güç (önemlilik duygusu, statü elde etme), eğlenme (zihinsel ve duygusal olarak iyi zaman geçirme) ve özgürlük (seçim yapma, kendini yönlendirme ve sorumluluk alma) ihtiyaçlarımız tarafından belirlenmektedir. Buna bağlı olarak model, çocukların istenmeyen davranışlar göstermelerinin nedenini, karşılanamayan gereksinimlere dayandırmaktadır. Çocukların, gösterdikleri davranışların bütün sonuçlarını inceleyerek, davranışlarının sorumluluğunu almayı ve kendi davranışlarını yönetmeyi öğrenebileceklerini vurgulayan Glasser (1998), öğretmenlere, öğrencileri herhangi bir davranışı yapmaya zorlamamalarını, onlara davranışlarını yargılama ve değiştirme fırsatı vererek seçim hakkı tanımalarını önermektedir (Charles, 2002; Burden, 1993; Edwards, 1993; Wolfgang, 1995 akt. Eleser, 2007).

Öğretmenler geleneksel ödül-ceza uygulamalarını bırakmalı, okul etkinliklerini sevme, kabul görme, kontrol, özgürlük ve eğlence ihtiyaçlarını doyurmaya yönelik hazırlamalıdır. İşbirlikçi öğrenmeye önem vermelidir. Öğrencilerin birbirinden farklılık gösteren ihtiyaçlarını, bireysel farklılıklarına uygun olarak doyurmalarına olanak sağlamalıdır (Eleser, 2007).

2.2.6. İnsanlar arası İlişkileri Çözümleme Modeli

Berne'ye göre insanların ego durumları, yaşam deneyimlerinden ve zihinde bilinçli ve bilinç dışı yaşantılardan oluşur. Bu deneyimler, sanki ses kayıt cihazına kayıt eder gibi önce kaydedilir ve daha sonra yeri geldikçe tekrar dinlemek üzere saklanır. Üç tip ego durumu vardır: Bunlar anne-baba, çocuk ve yetişkin ego durumlarıdır (Burden, 1995; akt. Babaoğlu).

Anne-baba ego durumu: Küçük yaşlardayken bireyin anne ve babasıyla geçirdiği yaşantılardan akılda kalanları içerir. Bunlar, küçük bir çocukken den itibaren duyduğumuz gerçekler, kurallar, ilkelerdir. Anne-baba ego durumuna ilişkin

ifadelere, “asla yalan söyleme”, “geceleeri yalnız başına dışarıya çıkma”, “dışarıya çıkmadan önce ödevini bitir” örnekleri verilebilir. Anne-baba ego durumu bireyi denetler ve yönlendirir.

Çocuk ego durumu: Çocukların gördükleri ve yaptıklarına ilişkin verdikleri tepkileri içerir. Duygular, genellikle çocuk ego durumu aracılığıyla şu şekilde ifade edilir: “neden hep ben temizliyorum? Bundan nefret ediyorum ve bir daha temizlemeyeceğim”. Çocuk ego durumu, neyse ki merak ve yaratıcılık gibi olumlu ifadeleri de içerir.

Yetişkin ego durumu: Bilinçli düşünce ve yargı içerir. Yetişkin, anne-baba ego durumunun kurallarını test eder. Gerekiyorsa onları düzeltir ve değiştirir. Anne-baba ego durumuyla düşünüyorken, yetişkin sorar: “kahve içmek gerçekten büyümeyi engeller mi?” çocuğun duyguları ifade edildiğinde, yetişkin ego durumu belirleyici olur. “sanırım bir hata yapıyorsun bunu düzeltmen için ne gerekiyor” şeklindeki davranış ile görülür ki, yetişkin ego durumu akılcı, sorun çözücü durumları içerir.

Bir öğretmen yetişkin ego durumunda olmalıdır ve öğrencilerine de bunu öğretmelidir. Eğer öğrencilere yetişkin ego durumlarını geliştirme fırsatı verilirse, daha akılcı insan olacaktır. Onlar aynı zamanda çocuk ve anne-baba ego durumunu da yapıcı bir şekilde kullanabileceklerdir (Babaoğlu, 2008).

2.2.7. Ginott Modeli

Ginott modelinde temel amaç, öğretmenlere güvenli, insancıl ve verimli sınıf iklimini oluşturmada destek sağlamaktır. Kuram, Kounin kuramına dayanmaktadır. Kuram, öğretmenlerin sınıfta öğrencilere karşı ne tür ifadelerde ve davranışta bulunmaları ve bulunmamaları gerektiğini içermektedir (Celep, 2002). Disiplin, küçük zaferler dizisi, uzun-dönemli gelişme süreci ve bir çocuğun yanlış davranışının acil çözümü olarak görülür. Öğretmenler, duruma ve duygularına uygun yumuşak bir dil kullanarak öğrencilerini kibarca ikna etmelidirler. Öğretmenler hem somut iletişimler kullanılmalı hem de cezaya karşı başka seçenekler bulmalıdırlar. Çünkü ceza eğitici değildir ve düşmanlık yaratır (Tosun, 2002).

2.2.8. Dobson Modeli

Dobson (1995), uygun davranış bulma ve problemleri çözme konusunda çocukların kendi kapasitelerinin yeterli olmadığını düşünmektedir. Bu nedenle yetişkinlerin, çocuklar için acık davranışsal sınırlar belirleyip öğretmeleri gerektiğini ve bu kurallara uyulmadığı takdirde çocukları cezalandırmalarını vurgulamaktadır. Modele göre, kontrollü fiziksel ceza, yetişkinler tarafından nasıl kullanıldığına bağlı olarak çocuğu koruyacaktır. Dobson (1995), fiziksel cezanın 8-9 yaşlarına kadar olan çocuklarda kullanılması, daha büyük çocuklarda ise asla kullanılmaması gibi bir ayrıma gitmiştir (Dobson, 1995).

Dobson (1995), fiziksel ceza kullanımından sonra çocuğun kendini kötü hissedeceğini, ağlayacağını belirterek, öğretmenin, kız ya da erkek olsun çocuğa şefkat göstermesi ve gelecekte böyle bir durumdan nasıl kaçınacağını ona anlatması gerektiğine dikkat çekerek, darılan, küsen çocuğa şefkat ve ılımlılık gösterme konusunda çok ciddidir. Öğretmenlerin müdahaleden sonra asla sinirli, soğuk ve yaklaşılamaz kalmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Fiziksel cezanın etkililiğini savunması, modelin en çok eleştiri alan yönüdür. Fiziksel cezanın, çocuğun diğerlerinden nefret etmesine, kendisinin diğerlerine karşı şiddet kullanmasına haklı gerekçe oluşturmasına neden olarak, çocuğun problemine yeni problemler ilave edeceği vurgulanmaktadır (Celep, 2000).

2.2.9. Redl ve Wattenberg Modeli

Öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarını etkileyen psikolojik ve sosyal faktörleri açıklayan Redl ve Wattenberg (1959), hatalı davranışların çok çabuk yayıldığını tespit etmişlerdir. Hatalı davranışın yayılma potansiyeli yaygın ise, öğretmen derhal müdahale etmelidir. Bu durumlarda göz kontağı, bas sallama, yanına yaklaşma, mizahı kullanma gibi yollara başvurulabilir. Eğer davranışın yayılma potansiyeli düşük ise, davranış göz ardı edilebilir veya doğru davranışın ne olduğu belirtilebilir. Öğretmen, istenmeyen davranış ortaya çıktığında, sınıf içi etkinlikler için verilen zamanın fazla veya yetersiz olup olmadığını, etkinliğin öğrenci seviyesine uygunluğunu ve ilginç olup olmadığını gözden geçirmelidir (Kızılkaya, 2006).

Bu modele göre, insanlar grup içinde, bireysel olarak davrandıklarından farklı davranmaktadırlar. Öğretmenlerin, grup dinamiğinin farkında olması, etkili sınıf yönetimi için önemlidir. Bu modele göre öğretmen, grubu su tekniklerle kontrol

altına alabilir. Kendi kontrolünü kaybetmemek, duruma göre yardım sunmak, istenmeyen davranışın altında yatan psikolojik, zihinsel ve ahlaki gelişim gibi faktörlerin ne olduğunu değerlendirmek (Kızılkaya, 2006).

Redl ve Wattenberg, öğretmenin belli öğrencilere fazla yakın davranmasının, diğer öğrencileri kışkırtabileceğini ve ödülü gerçekten nitelikli çalışmalara vermesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu modelde, öğrencilere kendilerinden ne beklendiği ve davranışlarının sonuçlarının ne olacağı, dersin basında çok acık ve net olarak belirtilmelidir. Öğretmenler, yalnızca kendi duygularına göre davranmayıp kendisini öğrencinin yerine koyarak ve ne hissettiklerini düşünerek sınıflarında olumlu iklim yaratabilirler (Pala, 2005).

2.2.10. Kounin Modeli

Öğretmenlerin disiplin hakkındaki endişesinin temel nedeni sınıftaki gruptur. Sınıfta çoğu yaptıklarımızın amacı sınıftaki grubun başarısını arttırmaktır. Grup dinamiği modeli öğretmenin sınıftaki etkisi ve yetkisiyle ve öğretmenlerin sınıfta etkili bir çalışma ortamını nasıl oluşturacağı ile ilgilidir. Model aynı zamanda, grup ile grup üyelerinin her biri arasındaki ilişkilerin olumsuz davranışları nasıl etkilediğine odaklanır (Tanner, 1978).

1950'lerden başlayarak 1970'lere kadar sınıf yönetimi konusunda sistematik olarak çalışmalar yapan ilk araştırmacı Kounin olmuştur. Çalışmalarında öğretmenlerin davranışlarının öğrencilerin dersi izlemesi üzerindeki etkisini incelemiş, bu konuda çok sayıda video filmi analiz ederek dikkatlerini etkili sınıf yönetiminin süreçlerine çekmiştir (Ünal ve Ada, 2003). Kounin'in sınıf yönetimi için önerdikleri aşağıda özetlenmektedir:

- Öğretmenin sınıfta olup biten her şeyden haberi olmalıdır.
- Öğrencilerine hâkim olmalıdır. Böylece sınıfta motivasyon olumlu yönde artacaktır.
- Öğretmen, dikkatin dağılmaya başladığını sınıf düzeni bozulmaya başlamadan önce fark ederek bu durumun üstesinden gelmelidir.
- Öğretmen bir öğrencinin davranış bozukluğuna tepki gösterdiğinde, diğer öğrenciler arkadaşlarının davranışlarındaki hataları anlayarak bu davranışı kendileri sergilememeye özen gösteriyorlardır. Bu etki ilköğretim okulu öğrencilerinde daha belirgin olarak görülmektedir.

- Eğer öğretmen tepkilerinde hakaret ve sinirlilik v.b. olumsuz davranışlar sergilerse, öğrenciler de sinirli, uyumsuz hale geliyorlar ve davranış bozukluklarında azalma kaydedilmediği belirlenmiştir.

2.2.11. Jones ve Jones'un Yaklaşımı

Jones ve Jones (1990); İlköğretim ve ortaöğretim sınıflarında değişken ortamlarda gerçekleştirilmiş çok sayıda gözleme dayanarak sınıf yönetimi ve sınıf yönetimi eğitimi programı düzenlenmesi için teknikler geliştirilmiştir. Jones'e (1979) göre disiplin, öğrencilerin kendilerini kontrol etme yönünde desteklenmesiyle sağlanır (Pala, 2005). Gözlemlere göre, sınıflarda zamanın %50'si sınıf düzeninin sağlanamaması yüzünden etkili kullanılamamaktadır (Ünal ve Ada, 2003). Jones ve Jones'un sınıf yönetimi için önerileri şunlardır:

- Göz teması, yüz ifadeleri, mimikler, dış görünüş ve kendine güvenle öğretmenler sınıf kontrolünü sağlayabilirler.
- Öğrencilerde öğrenme ihtiyacı yaratarak motivasyon sağlanabilir.
- Öğretmenler çeşitli öğretim yöntemleri ve teknikleri kullanarak ilgi çekebilir.
- Öğretmenler grup dinamikleri ve grup yönetme tekniklerini bilerek, uygulamalıdır.
- Bireysel yardım sağlayan öğretmenlerin daha çok sevildiği ve sayıldığı gözlenmiştir. Öğrencilerle destekleyici iletişim kurulmasına özen gösterilmelidir.

2.2.12. Ben Sorun Çözebilirim (BSC) Modeli

Ben sorun çözebilirim modeli Spivak ve Shure tarafından 1970'li yılların ortalarından beri geliştirilen ve 1992 yılında el kitabı yayımlanan, bilişsel yaklaşıma dayalı bir kişilerarası bilişsel sorun çözme programıdır.

Bu modele göre dört yaşından itibaren çocuklar davranışların nedenlerini, insanların ne hissettiklerini ve bir sorunu çözenin birden fazla yolu olduğunu öğrenmektedirler. Ayrıca herhangi bir fikrin iyi bir fikir mi yoksa kötü bir fikir mi olduğuna karar verebilmektedirler. Bu nedenle programın temel amacı, çocuklara ne düşüneceklerini değil nasıl düşüneceklerini öğrenmeleri için yardım etmektir. Bu program çocuklara, çatışma çıktığında ne yapacaklarını söylemez, çocuklara sorunlar üzerinde düşünmeyi ve sorunlarla ilgili kendi görüşlerini dile getirmeyi öğretir (Kızılkaya, 2006).

Kendi duygularını ve başkalarının duygularını tanıma: Bu ikinci ön beceride, kişinin kendi duygularını ve başkalarının duygularını doğru teşhis etmesi öğretilmektedir. Bu nedenle çocukların temel duyguları tanımlarına yardım edilir. Sorun çözme sürecinde davranışların bireylerde yol açtığı duygular vurgulanır. Çocukların dikkati, kendi davranışlarının başkalarında yol açtığı duygulara ve başkalarının davranışlarının da kendilerinde yol açtığı duygulara çekilir. Örneğin; "sen böyle davranınca, ... ne hissetmiş olabilir?" ya da ".. .olunca sen ne hissettin" gibi sorular sorulur.

Diğer kişilerin bakış açısını dikkate alma: Bu üçüncü ön beceride çocuklara, sorun olan kişilerin karşılıklı olarak birbirlerinin bakış açısını anlamaya çalışmaları öğretilmektedir. Bu aşamada yetişkin, taraftarların sorunu nasıl algıladıklarını öğrenmek ve sorunu netleştirmek için, "Ne oldu? Sorun nedir?" gibi sorular sormaktadır. Yetişkin, anlatılanlardan sonra, sorunu kısaca özetleyerek, taraftarların bu olumsuz durumu ve olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için neler yapabileceklerini düşünmelerini ister. Örneğin; "Ali senin kitabını çekiştirdi, sen de onu ittin; şu anda ikiniz de öfkeli ve üzgünsünüz. İkinizin de kendini kötü hissetmemesi için bir düşünün bakalım, ne yapabilirsiniz? "

BSC Modelin ikinci bölümünde çocuklara ön beceriler kazandırıldıktan sonra, sorun çözme becerileri öğretilir. BSC modelinde çocuklara kazandırılmaya çalışan üç temel sorun vardır; Birden fazla çözüm yolu önerme, Her çözüm yolunun olası sonuçlarını dikkate alma, Hangi çözüm yolunun seçileceğine karar verme (Öğülmüş, 2004).

2.2.13. Sorumluluğa Dayalı Sınıf Yönetimi Yaklaşımı (SDSY) Modeli

Sorumluluğa dayalı sınıf yönetimi modeli, insancıl psikolog Abraham Maslow ve Mortimer Adler, bilişsel gelişimci E.Erikson, R. Havighurst, Lawrence Kohlberg ve Jean Piaget'in düşüncelerinden doğmuştur. SDSY, ayrıca Dreikurs, Nelson ve Glasser'in düşüncelerini de içerir (Celep, 2000).

SDSY, her çocuğun çeşitli gelişim aşamalarından geçtiği ilkesine dayandırılmıştır. Bu gelişim aşamaları, bir çocuğun sergilediği davranışları, tavırları, bilişsel yeterlikleri, fiziksel özellikleri belirlemektedir. Çocukların büyümelerini, sağlıklı birer yetişkin olmalarını sağlamak için yetişkinler her çocuğa koşulsuz sevgi, güvenlik ve ait olma duygularını sağlamalıdır (Queen, Blackweldet, Mallen, 1997, akt. Celep, 2000). Çocukların iyi yetişmiş olmalarında temel ilke, onların yaşamsal

sorunlarına çözümler bulmaktır. Öğrenilmiş davranışlar içinde SDSY, sorun çözme yeterliklerinin geliştirilmesine destek sağlamaktadır. Çocuklara gelişimleri boyunca karşılaşacakları toplumsal, akademik sorunları inceleme ve onları çözmeleri öğretilmelidir. Bu yönde onlara yaratıcı ve bağımsız bir biçimde dünyayı keşfetme, amaçlarını belirleme ve geliştirme, kendilerine saygı ve kuvvetli benlik kavramı geliştirmeleri konusunda fırsat verilmelidir (Eleser, 2007).

SDSY, çocukların çoğunun, hatta sorunlu ve işlevsel bozukluğu olan çocukların bile sınıfta, okulda, toplumda sorumlu bir biçimde davranabileceğini ileri sürer. SDSY'ye göre sorumlu bir biçimde davranmak, içselleştirilmiş değerler ve inançlar bütünlüğüne göre sorumlu hareket etme ve bir eylemin sonuçlarının kabul edilmesi anlamına gelir. Sorumluluk sahibi öğrenciler, sergiledikleri sorumlu davranışlar dizisinde genelde içsel denetim odağını kullanır, davranışlarının sonuçlarını kabul eder ve kurallara sorumsuz öğrencilerden daha çok uyarlar. Öğretmenler, öğrencilerin yaşamlarındaki önemli kişilerin başında gelmektedirler.

Bu nedenle sorumlu yetişkinler olarak öğretmenler değerleri, davranışları ve tavırlarıyla, öğrencilerin sorumluluk kazanmalarında model olmaktadır. Sorumluluk ve yetki sahibi öğretmenler, çocuk gelişimi ilkelerini bilir ve bunları başarı ile uyguladıkları takdirde, öğrencilerin sorumlu davranış kazanmalarına yardımcı olurlar (Kızılkaya, 2006).

Öğretmenlerin çoğu, katı ve esnek olmayan kurallar geliştirerek, öğrencilerin hatalı davranışta bulunmalarına neden olmaktadır. SDSY, öğrencilerin kendi davranışları için kabul edilebilir kuralları ve ölçütleri öğrenmeleri için bir sınıf yönetim sistemini planlamaktadır. Bu sistemde yöneticiler ve öğretmenler öğrencilere sorumlu ve eğitici biçimde rehberlik etmektedirler. Öğretmenler öğrencilerin kişisel davranışlarını denetlemelerine yardımcı olacak üretken ve özendirici sınıf stratejilerini geliştirirler. Öğrenciler, SDSY yaklaşımı sonucunda kendi öğrenmeleri ve disiplinleri için sorumluluk alarak, kendilerine olgun ve etkin olarak katılımında bulunacakları bir gelecek hazırlarlar (Celep, 2000).

2.3. Disiplinle İlgili Araştırmalar

Disiplinle ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar aşağıda belirtilmiştir.

2.3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Mercan (2001) tarafından Ortaöğretim okullarındaki disiplin cezaları uygulamalarının sonuçları ile ilgili görüşler incelemiştir. Araştırmanın amacı, ortaöğretim okullarında ödül ve disiplin yönetmeliğine göre uygulanan cezaların, ceza alan öğrencinin kendisi, yönetici ve disiplin kurulu üyelerinin disiplin cezasının sonuçları ile ilgili yaşadıkları duygu ve düşüncelerinin neler olduğunun incelenmesidir. Bu araştırma 2000–2001 eğitim- öğretim yılında Adana merkez Seyhan ve Yüreğir’de bulunan 22 lise ve dengi okuldaki 217 öğrenci, 64 disiplin kurulu üyesi ve 67 yönetici üzerinde yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda okullarda en sık kınama ve kısa süreli uzaklaştırma cezalarının uygulandığı bulunmuştur. En çok cezayı genel lisede okuyan ve üçüncü sınıfta olan öğrencilerin aldığı, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla ceza uygulamaları ile karşı karşıya kaldığı, ceza alanların orta sosyo-ekonomik düzeyden geldikleri ve ortalama başarıya sahip oldukları bulunmuştur. Disiplin cezalarının en çok arkadaşıyla kavga etme ve dersin işleyişine engel olmaktan verildiği görülmüştür. Cezaların nedenleri daha çok öğrencilerin edindikleri olumsuz arkadaş ortamına bağlanmıştır. Okullarda disiplin cezası uygulamaları yerine öğrenciler önce bir sözle uyarılmayı beklerlerken yönetici ve disiplin kurulu üyeleri okul rehber öğretmeni ile işbirliğine gidilmesini önermişlerdir.

Akşit (2003)’in yaptığı çalışmada disiplinin eğitimdeki yeri ve önemi işlenmiştir. İncelenen eserler doğrultusunda oluşturulan bu çalışma öğretmenin öğrencileri tanımalarına, onlarla iyi iletişim kurmasına, sınıfta çıkabilecek olan disiplin sorunlarına daha etkin çözümler getirmesine yardımcı olmaktadır. Yapılan çalışmada eğitimde disiplinin yeri üç bölümde ele alınmış. Birinci bölümde, disiplinin tanımı ve disiplin türleri üzerinde durulmuş; ikinci bölümde, mevcut türlerin ve disiplin modellerinin okul eğitimine nasıl uygulanması gerektiği ve bu uygulamaların getireceği faydalar ele alınmış; üçüncü bölümde sınıf ortamında disiplin konusu ele alınmıştır. Son olarak eğitim-öğretim ortamında gerçekleştirilmesi gereken disiplin anlayışını; eğitimci, yönetici, öğrenci ve veli çerçevesinde olması gerektiği ve hiçbirini mağdur edilmeyecek şekilde uygulanmaya çalışılması gerektiğinden bahsedilmiştir.

Mahiroğlu ve Bulu'un yaptığı araştırmanın genel amacı yükseköğretim kurumlarının ğrenci kaynağını oluşturan ortaöğretim kurumlarında fiziksel ceza uygulamalarının varlığını ve derecesini belirlemek, eğer gerçekten uygulanıyorsa, bu olumsuz durumu ortadan kaldırmak için öneriler geliştirmektir.

Araştırmanın evrenini ortaöğretim kurumlarının mezunları, örneklemini ise Gazi Üniversitesi, Teknik Eğitim Fakültesi birinci sınıfında okuyan 200 ğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonucu elde edilen bulgulara göre, Türk eğitim sisteminin tüm kademelerinde fiziksel cezalar çok uzun yıllar öncesinden yasal olarak kaldırılmış olmasına rağmen, halen araştırma kapsamına dahil edilen ortaöğretim kurumlarında bu cezaların yaygın bir biçimde uygulandığı görülmektedir. Fiziksel cezaların uygulanma nedenlerine bakıldığında ise genelde fiziksel cezaların etkili sınıf yönetimi ya da ğretim yönetimi eksikliğinden kaynaklandığı görülmektedir.

Bunun yanında fiziksel cezanın adil bir ceza olmadığı, istenmeyen davranışları düzeltmediği ve yeni problemlerin ortaya çıkmasına, öğrencilerde okula ve derse karşı olumsuz tutumların gelişmesine, öğrencilerin psikolojik ve fiziksel olarak zarar görmesine neden olduğu görülmüştür. Ayrıca fiziksel cezalar konusunda öğretmenler hakkında da yasal şikyetlerde (mahkeme, idareye şikâyet vb.) bulunulduğu için bazen öğretmenler de istenmeyen durumlarla karşı karşıya gelmektedir. Elde edilen verilere göre en çok kullanılan fiziksel ceza yöntemleri ise sırası ile tokatlama, kulak çekme, sopa ile vurma olarak belirlenmiştir (<http://w3.gazi.edu.tr/web/buluc/ortaogretim.doc>).

2.3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Jeffcoat, Bulach (1999–2000)'in Milwaukee, Wisconsin de yaptığı araştırma okullarda iki profile dikkat çeker. Devlet okulları öğrencilere bir yandan güvenli ve düzenli sınıflar düzenlerken diğer yandan kuşkuların yok edilmesini göz ardı eder ve bunu en son yapılacak iş olarak görür. Araştırma sonucunda etkili disiplin modelleri uygulayan başarılı okullar kuşkuların öğrencilere ne kadar zarar verdiğini anlayabilen okullardır (www.eric.gov).

Sonuç olarak; araştırma okullara eğitim sistemiyle aynı doğrultuda ve bunu destekleyecek disiplin politikaları ve uygulamaları getirilmesini tavsiye etmiştir. Bir disiplin politikası hazırlanırken; kritik ihtiyaçlar belirlenmeli, okul disiplinine ve ğrenci gelişimine katkıda bulunan bir plan geliştirilmeli, daha önemsiz uygunsuz davranışlara karşı reaksiyonlar azaltılmalı, suç ve ceza daha net açıklanmalı, okul

disiplininin daha iyi sağlanabilmesi için aile ve toplum desteği sağlanmalıdır (www.eric.gov).

Wayson ve diğerleri'nin yaptığı araştırmada göze çarpan nokta disiplin ile ilgili problemlerin arttığı ve okul yönetimleri için en büyük problem haline geldiğidir. Amerika Birleşik Devletlerinde daha çok kentsel kesimlere ait yüzden fazla bölgede yapılan araştırmanın sonucunda toplanan verilere göre altı öneride bulunulmuştur.

Bunlar: disiplin problemleri hakkında bilgi toplamak için ekipler kurulmalı, öğrenciler, aileler, öğretmenler ve yöneticiler yeni disiplin politikaları hakkında bilgilendirilmeli, disiplin politikaları yazılı olmalı ve ilgili herkese ulaştırılmalı, öğretmenlere sorunlu öğrencilerle baş edebilmek ve nasıl davranacaklarını öğrenmek için eğitim verilmelidir, okul çalışanları okullardaki şiddeti önlemek için yasal haklarını kullanmaktan çekinmemeleri için cesaretlendirilmelidir, alternatif programlar hazırlanmalıdır (www.eric.gov).

Pang ve Keung 'un yaptığı araştırmaya göre okul disiplini eğitimin temelidir, çalışmak ve öğrenmek için güvenli ve mutlu bir ortam hazırlar. Okul disiplini sağlamanın birinci kuralı kuralların belirlenmesi ve bu kuralların ödül ve ceza sistemiyle desteklenmesidir. Açıklayıcı ve iyi davranışı teşvik edici disiplin anlayışının cezaya dayalı, öğrenci öğretmen ilişkilerini zedeleyici cezaya dayalı disiplin sisteminden daha etkili olduğunu belirtmişlerdir. Ödül bazlı disiplin sistemi de güvenin sağlanması ve pozitif bir çevrenin geliştirilmesinde yararlıdır. Okul kuralları hakkındaki bu araştırma; ödül ceza sistemini, bunların okul içinde ve dışında yapılandırılmasını, kuralların konmasını ve uygulanmasını araştırmıştır. Hong Kong' daki 29 lisenin öğretmenleri ve müdürleri arasında yapılan araştırma, bayan öğretmenlerin okuldaki disiplin ortamı hakkında daha pozitif yaklaşımlar içinde bulunduğu ve ödülü erkek öğretmenlerden daha çok kullandıklarını ortaya çıkarmıştır. Kız okullarının genel olarak erkek okullarından daha pozitif bir disiplin ortamına sahip oldukları görülmüştür. Aynı zamanda daha düşük seviyedeki öğrencilerin, akademik olarak daha üst seviyede ve başarılı öğrencilere göre daha fazla davranış problemleri gösterdikleri görülmüştür. Diğer bir bulgu ise okulun disiplin ortamının ve öğretmenlerin ödül ceza sistemine yaklaşımların birbiriyle bağlantılı olduğudur (www.eric.gov).

Evanac (1989–1991)'ın yaptığı araştırma Florida kırsalındaki liselerde bir öğrenci disiplini planı geliştirilmesi için bir metodu açıklar. Araştırma eyaletin en

fakir bölgesinde yapılmıştır. Sadece fiziksel ceza uygulandığında belirsizlikler artmaktadır. Buna karşı uygulanan programla; öğrenci, öğretmen, aile, yönetici ve toplumun desteği ile bir disiplin yönetmeliği hazırlanmıştır. Daha sonra öğretmenler disiplin problemleriyle nasıl başa çıkacakları konusunda bilgilendirilmiştir.

Uygulama sonucunda öğretmenlerin disiplin sağlamaya ilgisi artmıştır; öğrenci öğretmen, öğretmen-aile, öğretmen-yönetici arasındaki iletişimde, ailelerin katılımı artmıştır. Disiplin suçlarında da bir azalma görülmüştür. Okulda görülen bu azalma okul dışında islenen suçları da düşürmüştür (www.eric.gov).

Moles (1989)'in araştırmasına göre okul disiplinin iki amacı vardır; öğrencilerin ve çalışanların güvenliğini sağlamak, eğitime uygun bir ortam hazırlamak. Uygunsuz öğrenci davranışları bu amaçlara ulaşılmasını zorlaştırır ve çalışmalar bunları yok etmeye yönelir (www.eric.gov).

Gottfredson ve diğerleri (1989)'nin Güney Carolina'da 6 orta öğretim kurumunda yaptığı araştırmada öğrencilerin okul içi ve dışı disiplin sorunlarından dolayı kaybedilen zaman sadece bir akademik yılda 7932 gün eğitimden kayıp olarak hesaplanmış ve bu kayıp zaman öğrencilerin eğitimlerinin bölünmesine ve olumsuz yönde etkilenmesine neden olmuştur (www.eric.gov).

Duckworth (1984)'un araştırmasına göre okul disiplin politikalarının öğretmenlerin tatmininde onların yönetimle ilişkilerinin bağlantısı vardır. Bu ilişkide iyi iletişim ve ortak paylaşılan değerler önemlidir. Müdürler kurallar ve onları uygulanmasında yöneticiler ve öğretmenler arasında bir fikir birliği sağlayabilmelidirler. Müdürler uygulamada bunu yıllar içinde personele asılayarak bir görüş birliği ortaya çıkarırlar. Bazı müdürler ise bunu sağlayabilmek için görüşlerine uyan öğretmenlerle çalışıp uymayanları okuldan uzaklaştırma yoluna giderler. Yapılan araştırma disiplin programlarının etkili bir şekilde uygulanabilmesindeki en önemli faktörün lider bir yönetim anlayışı olduğunu göstermiştir (www.eric.gov).

3. BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölüm araştırmanın modelini, evreni ve örneklemini, veri toplama aracını, verilerin çözümlenmesi ile ilgili bilgileri içermektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı esas alan ve nitel bir araştırma türü olan *betimsel analiz* çerçevesinde tasarlanmıştır. Nitel araştırmanın herkes tarafından kabul edilen bir tanımının yapılması zor olsa da Yıldırım ve Şimşek (2006) tarafından, nitel araştırma; “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede okul müdürlerinin okullarda görülen disiplin sorunlarını çözmeye yaklaşımlarına yönelik görüş ve önerileri betimlenmeye çalışılmıştır.

3.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2009-2010 öğretim yılında Uşak İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkez il ve ilçelerde bulunan ortaöğretim okulları ve bu okullardan rastlantısal yolla seçilen 26 okul müdürü; bunun yanı sıra 32 adet ortaöğretim okulunun disiplin kurulu defterleri oluşturmaktadır. Katılımcılarının kişisel özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

3.2.1. Katılımcıların Kişisel Özellikleri

Araştırma kapsamındaki okulların müdürlerinin kişisel özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcı Okul Yöneticilerinin Kişisel Özellikleri

Özellikler		f	%
Kıdem Yılı	6-11	1	3,9
	12-16	2	7,7
	17-21	6	23,1
	22 ve üzeri	17	65,3
Cinsiyet	Erkek	25	96,2
	Kadın	1	3,9

Yaş	36-40	4	15,4
	41-50	14	53,9
	51 ve Üzeri	8	30,8
Öğrenim Durumu	Yüksek Okul	3	11,5
	Lisans	20	77,0
	Yüksek Lisans	3	11,5
Okul Türü	Genel Lise	10	38,5
	Meslek Lisesi	10	38,5
	Anadolu ve Fen L	6	23,1

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların kıdem yılı bağlamında çoğunluğunun 22 ve üzeri olduğu; cinsiyet bakımından tamamına yakınının erkek olduğu; yaşları itibari ile yarısına yakınının 41-50 yaş arası olduğu; öğrenim durumları itibari ile büyük çoğunluğunun lisans düzeyinde olduğu; okul türleri bakımından ise meslek lisesi ve genel lise olarak çoğunluklu ve dengede olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın alt amacında yer alan sorulara cevap bulmada gerekli verileri toplamak amacıyla iki tür veri toplama aracı kullanılmıştır. Okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarını saptamak amacıyla 32 ortaöğretim okulunun disiplin kurulu defterleri incelenmiş yani doküman taraması çalışması yapılarak gerekli veriler elde edilmiştir. İkinci olarak; okul müdürlerinin okulda görülen disiplin sorunlarını çözmeye kullandıkları yaklaşımı belirlemek amacıyla; yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak veriler elde edilmiştir. Görüşme yoluyla deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar ve zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlenemeyeni anlamaya çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Yarı yapılandırılmış görüşmede okul müdürleri için bir sorudan oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. Okul müdürleri için hazırlanan görüşme sorusu: “Okulunuzda meydana gelen disiplin sorunlarına karşı nasıl bir çözüm yaklaşımı ortaya koyuyorsunuz? şeklindedir. Yarı yapılandırılmış görüşme protokolüne göre gerçekleştirilmiş olan görüşmeler araştırmanın temel veri toplama yöntemini teşkil etmektedir. Katılımcıların cevapları arasında karşılaştırma yapabilmek için tüm katılımcılara aynı sorular sorulmuştur. Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunun geçerliliğini ortaya koyan ölçütler şunlardır: Birinci ölçüt, araştırmada katılımcı teyidi yönteminin kullanılmasıdır. Yöneticiler açık uçlu

ifadelerin hepsine cevap vererek mevcut temaların doğruluğunu destekleyici yanıtlar vermişlerdir. İkinci ölçüt, verilerin yöneticiler ile yüz yüze derinlemesine görüşülerek elde edilmesidir. Üçüncü ölçüt ise, yöneticilerin ileri sürdürdükleri görüş ve önerilerin ana temaları açıklayıcı (yorumlayıcı) nitelikte olmasıdır. Bu ölçütler araştırmanın iç geçerliliğini kanıtlamaya yönelik ölçütler olarak kabul edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamaya yönelik birinci ölçüt, görüşme formunun iki akademisyen (uzman) görüşü ile teyit edilmesidir. Güvenirliği sağlamaya yönelik ikinci ölçüt ise yöneticilerin (birincil kaynaktan) görüşlerinin bulgular kısmında doğrudan aktarım yolu ile aynen gösterilmesidir. (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Görüşme esnasında elde edilen veriler ses kaydı cihazı kaydedilmiştir. Daha sonra bu veriler anlaşılır olması için daha düzenli bir hale getirilmiştir. Veri seti okunarak anlamlı birimler bulunmuş, kodlamalar yapılmış ve geçici temalar oluşturulmuştur. Temalar elde edilen veriler sonucunda oluşturulmuştur. Kavramsal kodlama da görüşülen bireylerden elde edilen verilere dayanılarak yapılmıştır. Kavramsal kodlamalar araştırmacılar tarafından ayrı ayrı yapılmıştır. Daha sonra karşılaştırılarak ortak kavramlar seçilmiştir.

Toplamda sekiz tema belirlenmiştir. Belirlenen kodlar daha sonra bu temalara göre düzenlenmiştir. Bu aşamadan sonra veriler tekrar bu tema ve kodlara göre düzenlenmiş ve kesinleştirilmiştir. Verilerin kodlanması sürecinde ise tema ve kavramların tutarlılığı sağlanmıştır. Veriler organize edilmiştir. Daha sonra temalara ve kodlara göre veriler betimlenmiş ve doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Elde edilen bu verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Temalar ve kodlar açıklanarak yorumlanmıştır.

4. BÖLÜM: BULGULAR

Bu bölüm altında alt amaçlarda yer alan sorulara ilişkin bulgular tablolar halinde aşağıda yer almaktadır.

4.1. Okul Yönetimine Yansıyan Disiplin Sorunları ve Türlerine İlişkin Bulgular

Okul yönetimine yansıyan disiplin sorunları ve türlerine ilişkin bulgular Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2. Okul Yönetimine Yansıyan Disiplin Sorunları ve Türlerine İlişkin Betimsel İstatistikler

DİSİPLİN SORUNLARI	f	%
Okulda kavga etmek	246	17,5
Okulda sigara içmek	119	8,5
Öğretmene saygısızlık	91	6,5
Törene katılmamak	87	6,2
Dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak	80	5,7
Okulda olduğu halde özürsüz derse girmek	71	5,1
Okulda tütün ve tütün mamulleri taşımak	66	4,7
Kopya çekmek	64	4,6
Öğretmene uygunsuz söz söylemek kaba ve saygısız davranmak	51	3,6
Okul kurallarına uymamak	47	3,3
Arkadaşlarına söz ve davranışla hakaret etmek	45	3,2
Okul yöneticilerinin verdiği görevi yerine getirmemek	43	3,1
Pansiyondan izinsiz ayrılmak	38	2,7
Resmi evrakta tahrifat	37	2,6
Etüde izinsiz katılmamak	31	2,2
Kılık kıyafet yönetmeliğine muhalefet	31	2,2
Yalan söylemek	30	2,1
Okulu izinsiz terk etmek	29	2,5
Okul bina donanım okul taşınmazlarını tahrip	29	2,5

Okula alkollü gelmek	25	1,8
Ahlak dışı davranış	21	1,5
Kulüp çalışmalarına katılmamak	18	1,3
Arkadaşlarına baskı ve şiddet uygulamak	12	0,9
Okul dışında alkol almak	10	0,7
Kumar oynamak	10	0,7
Mazeretsiz okula gelmeme	10	0,7
Okul dışında kaba ve saygısız davranmak	9	0,6
Pansiyona izinsiz girmek ve yatmak	8	0,6
Özel mülkiyete girmek	8	0,6
Sınıfı izinsiz terk etmek	7	0,5
Arkadaşlarına hakaret	7	0,5
Okulda izinsiz cep telefonu bulundurmak kullanmak	5	0,4
Hırsızlık	4	0,3
Kamu malına zarar vermek	4	0,3
Yoklama fişini saklamak	4	0,3
Kesici ve yaralayıcı alet taşıma	3	0,2
Kız arkadaşına taciz	2	0,1
Tecavüz	2	0,1
Okula uygunsuz cd getirme satma	1	0,1
Zorla cinsel ilişki talebi tehdit	1	0,1
Siyasi propaganda	1	0,1
TOPLAM	1407	100

Tablo 2 incelendiğinde, okullarda yönetime yansıyan en fazla disiplin sorunlarının okulda kavga etmek (f=246); okulda sigara içmek(f=119) ve öğretmene saygısızlık(f=91) olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra okul yönetimine yansıyan diğer disiplin sorunlarının da törene katılmamak (f=87); dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak (f=80); okulda olduğu halde özürsüz derse girmek (f=71); okulda tütün ve tütün mamulleri taşımak (f=66); kopya çekmek (f=64); öğretmene uygunsuz söz söylemek kaba ve saygısız davranmak (f=51); okul kurallarına uymamak (f=47); arkadaşlarına söz ve davranışla hakaret etmek (f=45);

okul yöneticilerinin verdiği görevi yerine getirmemek (f=43); pansiyondan izinsiz ayrılmak (f=38); resmi evrakta tahrifat (f=37); etüde izinsiz katılmamak (f=31); kılık kıyafet yönetmeliğine muhalefet (f=31); yalan söylemek (f=30) olduğu görülmektedir.

4.2. Okul Yönetimine Yansıyan Disiplin Sorunlarının Okul Türüne Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Disiplin sorunlarının okul türüne göre dağılımları Tablo 2.1.de gösterilmiştir.

Tablo 2.1 Orta Öğretim Kurumlarında Görülen Disiplin Sorunlarının Okul Türüne Göre Dağılımı

Disiplin Sorunları	Meslek Liseleri	Genel Liseler	Anadolu ve Fen Liseleri	Toplam
	f	f	f	f
Okulda kavga etmek	68	121	57	246
Okulda sigara içmek	47	55	17	119
Öğretmene saygısızlık	34	48	9	91
Törene katılmamak	73	6	8	87
Dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak	42	10	28	80
Okulda olduğu halde özürsüz derse girmek	52	14	5	71
Okulda tütün ve tütün mamulleri taşımak	49	7	10	66
Kopya çekmek	44	8	12	64
Öğretmene uygunsuz söz söylemek kaba ve saygısız davranmak	13	18	20	51
Okul kurallarına uymamak	17	2	28	47
Arkadaşlarına söz ve davranışla hakaret etmek	23	8	14	45
Okul yöneticilerinin verdiği görevi yerine getirmemek	5	-	38	43
Pansiyondan izinsiz ayrılmak	7	6	25	38
Resmi evrakta tahrifat	18	14	5	37
Etüde izinsiz katılmamak	14	11	6	31
Kılık kıyafet yönetmeliğine muhalefet	23	4	4	31
Yalan söylemek	15	1	14	30
Okulu izinsiz terk etmek	13	3	13	29
Okul bina donanım okul taşınmazlarını tahrip	12	11	6	29
Okula alkollü gelmek	8	9	8	25
Ahlak dışı davranış	3	8	10	21

Kulüp çalışmalarına katılmamak	18	-	-	18
Arkadaşlarına baskı ve şiddet uygulamak	2	7	3	12
Okul dışında alkol almak	-	-	10	10
Kumar oynamak	-	-	10	10
Mazeretsiz okula gelmeme	10	-	-	10
Okul dışında kaba ve saygısız davranmak	6	-	3	9
Pansiyona izinsiz girmek ve yatmak	5	-	3	8
Özel mülkiyete girmek	-	8	-	8
Sınıfı izinsiz terk etmek	-	7	-	7
Arkadaşlarına hakaret	5	1	1	7
Okulda izinsiz cep telefonu bulundurmak kullanmak	5	-	-	5
Hırsızlık	3	1	-	4
Kamu malına zarar vermek	-	-	4	4
Yoklama fişini saklamak	3	1	-	4
Kesici ve yaralayıcı alet taşıma	3	-	-	3
Kız arkadaşına taciz	1	1	-	2
Tecavüz	-	2	-	2
Okula uygunsuz cd getirme satma	1	-	-	1
Zorla cinsel ilişki talebi tehdit	-	1	-	1
Siyasi propaganda	-	-	1	1
TOPLAM	642	393	372	1407

Tablo 2.1 incelendiğinde, Meslek Liselerinde okul yönetimine yansıyan, en fazla disiplin sorunlarının şunlar olduğu görülmektedir:

- Törene Katılmamak (f=73)
- Okulda Kavga Etmek (f=68)
- Okulda Olduğu Halde Özürsüz Derse Girmemek (f=52)
- Okulda Tütün ve Tütün Mamulleri Taşımak (f=49)
- Okulda Sigara İçmek (f=47)
- Öğretmene Saygısızlık (f=47)
- Kopya Çekmek (f=44)
- Dersin Akışını ve Düzenini Bozucu Faaliyette Bulunmak (f=34)
- Kılık Kıyafet Yönetmeliğine Muhalefet (f=23)

- Arkadaşlarına Söz ve Davranışla Hakaret Etmek (f=23)

Tablo 2.1 incelendiğinde, genel liselerde okul yönetimine yansıyan, en fazla disiplin sorunlarının şunlar olduğu görülmektedir:

- Okulda Kavga Etmek (f=121)
- Okulda Sigara İçmek (f=55)
- Dersin Akışını ve Düzenini Bozucu Faaliyette Bulunmak (f=48)
- Öğretmene Uygunsuz Söz Söylemek Kaba ve Saygısız Davranmak (f=18)
- Resmi Evrakta Tahrifat (f=14)
- Okulda Olduğu Halde Özürsüz Derse Girmemek (f=14)
- Okul Bina Donanım Okul Taşınmazlarını Tahrip (f=11)
- Etüde İzinsiz Katılmamak (f=11)
- Öğretmene Saygısızlık (f=10)

Tablo 2.1 incelendiğinde, Anadolu Liseleri ve Fen Liselerinde okul yönetimine yansıyan, en fazla disiplin sorunlarının şunlar olduğu görülmektedir:

- Okulda Kavga Etmek (f=57)
- Okul Yöneticilerinin Verdiği Görevi Yerine Getirmemek (f=38)
- Dersin Akışını ve Düzenini Bozucu Faaliyette Bulunmak (f=28)
- Okul Kurallarına Uymamak (f=28)
- Pansiyondan İzinsiz Ayrılmak (f=25)
- Öğretmene Uygunsuz Söz Söylemek Kaba ve Saygısız Davranmak (f=20)
- Okulda Sigara İçmek (f=17)
- Arkadaşlarına Söz ve Davranışla Hakaret Etmek (f=14)
- Yalan Söylemek (f=14)
- Okulu İzinsiz Terk Etmek (f=13)
- Kopya Çekmek (f=12)

4.3. Orta Öğretim Kurumlarında Okul Disiplin Kurullarının Verdikleri Ceza Türlerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamındaki okullarda okul disiplin kurullarının verdikleri cezalar Tablo 3’te görülmektedir.

Tablo 3. Orta Öğretim Kurumlarında Okul Disiplin Kurullarının Verdikleri Ceza Türleri

CEZA TÜRLERİ	F	%
Kınama	716	53,5
Kısa süreli uzaklaştırma	461	34,5
Uyarma	151	11,3
Tasdikname ile uzaklaştırma	8	0,6
Örgün eğitim dışına çıkarma	2	0,2
TOPLAM	1338	100

Tablo 3 incelendiğinde, okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarına karşı disiplin kurulları tarafından en çok “kınama cezası” (f= 716) bunu takiben “kısa süreli uzaklaştırma cezası” (f=461) ve “uyarma cezası” verildiği görülmektedir.

4.4. Okul Yöneticilerinin Disiplini Çözme Yaklaşımlarına İlişkin Bulgular

Okul yöneticilerinin disiplini çözme yaklaşımlarına ilişkin bulguların ana temaları tablo 4’de görülmektedir.

Tablo 4. Okul Müdürlerinin Disiplin Sorunlarını Çözme Yaklaşımları

Temalar	f	%
Öğrenciye Pozitif Yaklaşım	73	35,6
Rehberlik Hizmetlerinden Destek Alma	49	23,9
Ceza Uygulamalarını Etkili Kılma	17	8,3
Öğrenci Velileriyle İlişkileri Etkili Kılma	17	8,3
Çevre Unsurlarını Etkili Kılma	15	7,3
Sosyal, Kültürel, Sportif Faaliyetleri Etkili Kılma	14	6,8
Fiziki Ortamı Etkili Kılma	13	6,3
Okul Kültürünü Etkili Kılma	13	6,3
Toplam	205	100

Tablo 4. incelendiğinde okul müdürlerinin disiplini çözme yaklaşımları kapsamında en fazla kullandıkları yaklaşımın “öğrenciye pozitif yaklaşım” ve “rehberlik hizmetlerinden destek alma yaklaşımı olduğu görülmektedir”. Okul yöneticilerinin öğrenciye pozitif yaklaşım ana temasına ilişkin görüşler Tablo 4.1’ de görülmektedir;

Tablo 4.1. Öğrenciye Pozitif Yaklaşım Ana Teması Altında Toplanan Görüşler

1- Öğrenciye Pozitif Yaklaşım	N	f	%
a- Öğrenci ile iletişimi hem rehberlik servisi hem de okul personeli sağlıklı olarak geliştirmeli.	26	10	38,5
b- Öğrenci velisi ile iletişimi hem rehberlik servisi hem de okul personeli sağlıklı olarak geliştirmeli.	26	9	34,6
c- Olaylar okul idaresi ve öğretmenler tarafından iyi irdelenip anlaşılmalı.	26	6	23,1
d- Öğrenciye sevgiyle ve değer vererek yaklaşılmalıdır.	26	5	19,2
e- Öğrencinin gelecekle ilgili hedefler olması gerekir.	26	4	15,4
f- Öğrenciye güven aşlayarak direkt olarak diyalogla çözüm yolları aranabilir.	26	4	15,4
g- Öğrenciye hatasını görme şansı verilmeli.	26	4	15,4
h- Öğrenci velisinin öğrenciyle sağlıklı iletişim kurup kurmadığı kontrol edilmeli.	26	3	11,5
i- Kılık kıyafet serbestliği getirilmeli.	26	3	11,5
j- Her bireyin farklı bir dünyaya sahip olduğu göz ardı edilmemeli.	26	3	11,5
k- Öğrenciler yapacakları ve yapmayacakları davranışlar hakkında bilgilendirilmeli gerekli ikazlar yapılmalı.	26	3	11,5
l- Parçalanmış aile çocuklarının daha yakından takibi sağlanmalı.	26	3	11,5
m- Öğrencinin okulunu sevmesi gerekir.	26	2	7,7
n- Öğrenci eğitimine önem verilmeli.	26	2	7,7
o- Öğrenci dolayısıyla insan sevdiği ortamlarda bulunmak ister.	26	1	3,9
p- Öğrenciye aidiyet hissi verilmelidir.	26	1	3,8
q- Öğrenci mesleğini önemsemesi gerekir.	26	1	3,9
r- Öğrenci bir şeyleri başarabileceğine inanması gerekir.	26	1	3,9
s- Öğrenci meclisleri etkin olarak çalıştırmalı.	26	1	3,9
t- Kişisel düşünce farklılıklarını kabullenip bunun çatışma neden olmaması gereği öğrencilere anlatılmalı.	26	1	3,9
u- Öğrencilerin bilgiyi destekleyecek davranış modellerini kazanacak yönde motive sağlanmalı.	26	1	3,9
TOPLAM	26	73	

Tablo 4.1 İncelendiğinde; “Öğrenciye Pozitif Yaklaşım” ana teması altında yer alan ve en sık vurgulanan görüşlerin şunlar olduğu görülmektedir:

- Öğrenci ile iletişimi hem rehberlik servisi hem de okul personeli sağlıklı olarak geliştirmeli (f=10);
- Öğrenci velisi ile hem rehberlik servisi hem de okul personeli sağlıklı olarak iletişimi geliştirmeli (f=9)”
- Olaylar okul idaresi ve öğretmenler tarafından iyi irdelenip anlaşılmalı (f=6); Öğrenciye sevgiyle ve değer vererek yaklaşılmalıdır (f=5)”;
- Öğrencinin gelecekle ilgili hedefler olması gerekir (f=4)”.

Okul müdürlerinin disiplini çözme yaklaşımı olarak en fazla vurguladıkları yaklaşım olan “Öğrenciye pozitif yaklaşım” bağlamında okul müdürlerinin bazı ifadeleri şöyledir:

“Okulumuzdaki disiplin olaylarına çözüm olarak en başta öğrencilerimize sevgiyle yaklaşım ve bu yaklaşımın arkasında öğrencilerimizi tanıyarak öğrencilerimizin içinde buldukları şartları yakinen öğrendikten sonra onların içinde buldukları olumsuzlukları giderip öğrencilik hayatının sorunsuz hale gelmesi için evde ve okulda kafasının derslere verebilecek şekilde öncelikle öğrencilerle ilgilenerek sevgiyle yaklaşarak sorunlarının en az seviyeye indirilerek okulda eğitim öğretim yapmalarına gayret ederim”(14. okul müdürü).

“ Öğrenciye kaba kuvvet katı baskıcı davrandığımızda öğrenci sorunu daha da büyütüp daha problemlerli bir öğrenci haline gelebiliyor. Yani yaklaşım burada çok önemli. Sevgiyle değer vererek yaklaşıldığında öğrenci kendini hesaba çekebiliyor. Hatasını görüp hatasından dönebiliyor. Bundan özür dileyebiliyor” (7. okul müdürü).

“Disiplin sorununu önlemede davranışımız çok önemli öğrenciye sert ve katı bir bakışımız olmaması lazım. Güler yüzlü ve sevecen yaklaşmamız lazım. En olumsuz durumda güler hatta sırtını sıvazlayarak yaptığının yanlış suç olduğunu yapmaması gerektiğini bizim elimizde olmadan bu hareketlerin affedilemeyeceğini izah etmemiz gerekir çocuğa. Bunu benimsetirsek çocuk bunun yanlış olduğunu kavrar ve sizi de severek sayarak sizin karşınızda olumsuz bir hareketle gelmemeye dikkat edecektir” (10. okul müdürü).

Tablo 4.2. Rehberlik Hizmetlerinden Destek Alma Yaklaşımı

2- Rehberlik Hizmetlerinden Destek Alma	N	f	%
a- Rehberlik servisi etkin olarak çalıştırılmalı.	26	15	57,7
b- Disiplin olayını önleyici çalışmalar için rehberlik servisinden yararlanılmalıdır.	26	8	30,8
c- Rehberlik servisi öğrenciyi yöneltme ve yönlendirmeyi uygun şekilde yapmalı.	26	5	19,2
d- Rehberlik servisi kendini disiplin olayları ile gösterme eyleminde olan öğrencileri uygun faaliyetlere yönlendirmeli.	26	5	19,2
e- Rehber öğretmenler ergenlik dönemiyle ilgili yeterli bilgi ve donanıma sahip olmalı.	26	4	15,4
f- Rehber öğretmenler özgün sorunlar için özel eğitim almalı.	26	1	3,9
g- Rehberlik servisi değişen ve gelişen eğitim sistemlerine açık yenilikçi olmalı.	26	1	3,9
h- Rehberlik servisi öğrenci problemleriyle ilgili anket çalışması yapmalı.	26	1	3,9
i- Sbs nin yoğunluğundan sonra rehavete kapılan öğrencilerin uygun rehberlikle disiplin olayına karışmaması sağlanmalı.	26	1	3,9
TOPLAM	26	42	

Tablo 4.2 İncelendiğinde; “Rehberlik Hizmetlerinden Destek Alma” teması altında yer alan ve en sık vurgulanan görüşlerin şunlar olduğu görülmektedir:

- Rehberlik servisi etkin olarak çalıştırılmalı (f=15)”;
- Disiplin olayını önleyici çalışmalar için rehberlik servisinden yararlanılmalıdır (f=8)”;
- Rehberlik servisi öğrenciyi yöneltme ve yönlendirmeyi uygun şekilde yapmalı (f=5)”;
- Rehberlik servisi kendini disiplin olayları ile gösterme eyleminde olan öğrencileri uygun faaliyetlere yönlendirmeli (f=5)”;
- Rehber öğretmenler ergenlik dönemiyle ilgili yeterli bilgi ve donanıma sahip olmalı (f=4)”.
- “Öğrenciye Pozitif Yaklaşım” ana temasından sonra en fazla dile getirilen Rehberlik hizmetlerinden destek alma” temasıyla ilgili okul müdürlerinin görüşleri şöyledir:

“Biz de okulda daha çok rehberlik amaçlı disiplin olaylarına yaklaşımını benimsiyoruz. Önce rehberlik servisine gönderiyoruz. Rehberlik servisinin de öğrencilere disiplin olaylarının meydana gelişinden tutun o anki psikolojik durumlarına kadar durum değerlendirmesi yaptıktan sonra ancak disiplin olayına başka açıdan bakabiliyoruz” (21. Okul Müdürü) .

“Bakanlığımızın da bir sürü çalışması var şiddeti önleme planları gibi projeleri gibi pek çok proje var. Biz de okulda daha çok rehberlik amaçlı disiplin olaylarına yaklaşımını benimsiyoruz. Önce rehberlik servisine gönderiyoruz. Rehberlik servisinin de öğrencilere disiplin olaylarının meydana gelişinden tutun o anki psikolojik durumlarına kadar durum değerlendirmesi yaptıktan sonra ancak disiplin olayına başka açıdan bakabiliyoruz” (13. okul müdürü).

“Öğrenci disiplinsiz hareket yaptığında öncelikle rehberlik servisine havale ediyoruz. Rehber öğretmen öğrencinin ailesiyle görüşüyor. Diğer öğretmen ve idarecilerle görüşüyor ve bize bir rapor hazırlıyor. Biz o rapor doğrultusunda öğrenciyle görüşüyoruz “ (12. okul müdürü).

Tablo 4.3. Ceza Uygulamalarını Etkili Kılma Yaklaşımı

3- Ceza Uygulamalarını Etkili Kılma	N	f	%
a- Ceza caydırıcı nitelikte olmalı.	26	3	11,5
b- Verilen cezalar öğrenciyi kaybettirici değil kazanıcı ve yapıcı nitelikte olmalı.	26	3	11,5
c- Ceza verilmeden önce olay muhakkak iyi irdelenmeli.	26	2	7,7
d- Disiplinle ilgili kanun ve yönetmelikler güncel olmalı.	26	2	7,7
e- Öğrenci iyi fiilin karşılığının ödül kötü fiilin karşılığının ceza olduğunu bilmeli.	26	2	7,7
f- Öğrencileri cezalandırarak disiplin sorunları önlenemez.	26	2	7,7
g- Öğrenci velisine de ceza verilebilmeli.	26	1	3,9
h- Ceza gerektiren davranışın nedeninin uzman kişilerce araştırılması gerekir.	26	1	3,9
i- Ceza verilirken öğrencinin sosyo ekonomik düzeyi iyi irdelenmeli.	26	1	3,9
TOPLAM	26	17	

Tablo 4.3 İncelendiğinde; “Ceza Uygulamalarını Etkili Kılma” ana teması altında yer alan ve en sık vurgulanan görüşlerin şunlar olduğu görülmektedir:

- “Ceza caydırıcı nitelikte olmalı(f=3)”;
- “Verilen cezalar öğrenciyi kaybettirici değil kazanıcı ve yapıcı nitelikte olmalı (f=3)”;

- “Ceza verilmeden önce olay muhakkak iyi irdelenmeli(f=2)”;
- “Disiplinle ilgili kanun ve yönetmelikler güncel olmalı (f=2)”;
- “Öğrenci iyi fiilin karşılığının ödül kötü fiilin karşılığının ceza olduğunu bilmeli (f=2)”;
- “Öğrencileri cezalandırarak disiplin sorunları önlenemez (f=2)”

Okul müdürlerinin disiplini çözme yaklaşımı olarak vurguladıkları “Ceza Uygulamalarını Etkili Kılma” bağlamında okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir;

“ Öncelikle eğitimde ödül olduğu gibi ceza olması da normal. Ceza derken de öğrenciyi cezalandırıcı değil de caydırıcı olmalıdır” (2. Okul Müdürü).

“Öğrenci açısından verilen cezalar onun notuna etki etmesi gerekir. Şuandaki cezalar bir bakıma öğrenciye ödül gibi oluyor. Örneğin kısa süreli uzaklaştırma veriyorsun devamsızlıktan sayılmadığı için öğrenciye ödül gibi geliyor. Başka asıl disiplini önlemek için gereken şey cezayı olmadan önlemek” (3. Okul Müdürü)

Tablo 4.4. Çevre Unsurlarını Etkili Kılma Yaklaşımı

4- Çevre Unsurlarını Etkili Kılma	N	f	%
a- Akran uyumluluğunu gözeterek özentili ile kazanılan kötü davranışların önüne geçilmelidir.	26	4	15,4
b- Sivil toplum kuruluşları sürece dahil edilmeli.	26	3	11,5
c- Basın yayın kuruluşları öğrencinin psikolojisini bozucu yayınlar yapmamalı.	26	2	7,7
d- Facebook, messenger gibi programlar cep telefonları kontrollü olarak öğrenciye kullanılmalıdır.	26	2	7,7
e- İnternet kafeler ve oyun salonları formasyona uygun çalışmalı.	26	1	3,9
f- Yerel yönetimlerin maddi manevi destekleri alınmalı.	26	1	3,9
g- Demokratik kitle örgütleriyle işbirliği içinde Olunmalıdır.	26	1	3,9
h- Resmi güvenlik kuvvetleriyle irtibat halinde olunmalıdır.	26	1	3,9
TOPLAM	26	15	

Tablo 4.4 İncelendiğinde; “Çevre Unsurlarını Etkili Kılma” ana teması altında yer alan ve en sık vurgulanan görüşlerin şunlar olduğu görülmektedir:

- “Akran uyumluluğunu gözeterek özentili ile kazanılan kötü davranışların önüne geçilmelidir (f=4)”;
- “Sivil toplum kuruluşları sürece dahil edilmeli (f=3)”;

- “Basın yayın kuruluşları öğrencinin psikolojisini bozucu yayınlar yapmamalı (f=2)”;
- “Facebook, messenger gibi programlar cep telefonları kontrollü olarak öğrenciye kullanılmalı (f=2)”

Okul müdürlerinin disiplini çözme yaklaşımı olarak vurguladıkları “Çevre Unsurlarını Etkili Kılma” bağlamında okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir;

“Öğrenciyi disiplinsiz davranışa sevk eden unsurlar mevcut. Bunlardan bir tanesi çevre cep telefonu sms’ler öğrencilerin internette facebook ta diğer arkadaşlarıyla bir çok kural dışı davranış içersinde olabiliyor. Yani öğrenci suçludur yaklaşımı yanlış. Ancak öğrenciyi suça yönlendiren unsurlar var ve bunu iyi görmek lazım” (7. Okul Müdürü).

“Demokratik kitle örgütleriyle, yerel yönetimlerle kontak kurarak belediyelerin olanaklarını kullanarak çevrenin olanaklarından faydalanarak, öğrencilerin bilgiyi destekleyecek davranış modellerini kazanacak yönde motive sağlanmalıdır” (17. Okul Müdürü).

Tablo 4.5. Öğrenci Velileriyle İlişkileri Etkili Kılma Yaklaşımı

5- Öğrenci Velileriyle İlişkileri Etkili Kılma	N	f	%
a- Öğrenci velilerinin eğitim öğretime katılımları sağlanmalıdır.	26	4	15,4
b- Öğrencinin her davranışından veliler haberdar edilmeli.	26	4	15,4
c- Öğrenci velileri okul rehberlik servisi ile koordineli çalışmalar yapmalı.	26	3	11,5
d- Öğrenci velileri halk eğitim kurumları tarafından eğitilmeli.	26	1	3,9
e- Öğrenci velilerinin periyodik olarak okula gelmesi için planlama yapılmalı.	26	1	3,9
f- Öğrenci velilerine öğrencinin ergenlik dönemini sağlıklı geçirebilmesi için eğitim verilmeli.	26	1	3,9
TOPLAM	26	14	53,9

Tablo 4.5 incelendiğinde; “Öğrenci Velileriyle İlişkileri Etkili Kılma” ana teması altında yer alan ve en sık vurgulanan görüşlerin şunlar olduğu görülmektedir:

- “Öğrenci velilerinin eğitim öğretime katılımları sağlanmalıdır (f=4)”;
- “Öğrencinin her davranışından veliler haberdar edilmeli (f=4)”;
- “Öğrenci velileri okul rehberlik servisi ile koordineli çalışmalar yapmalı (f=3)”

Okul müdürlerinin disiplini çözme yaklaşımı olarak vurguladıkları “Öğrenci Velileriyle İlişkileri Etkili Kılma” bağlamında okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir;

“Birincisi okulda disiplin olayları ile ilgili öğrenci velilerini eğitim öğretime katmak gerekiyor. Öğrenci velilerine olayın önemini belirtmek gerekir. Öğrenci velileri sürekli okul idaresiyle ilişkide olursa katkı sağlar” (14. Okul Müdürü).

“Aileler çok önemli. Ailenin ilgisizliği çok etken. Aileler çağrıldıklarında gelmemeleri sadece çağırmada değil çağırmadan da öğrenciyi takip edip okul ile kurmaları gerektiği halde yapmamaları büyük etken. En büyük sorunlardan biri parçalanmış aile çocuklarının durumları ve problemler aile çocuklarının durumlarıdır. Maddi manevi ilgisiz ilgi yönünden yetersiz kalması ve ailesiz çocuklarda problemler görülmekte. Ancak çocuğuyla dört dörtlük ilgilenen aile çocuklarında disiplin olayları çok az yada hiç görülüyor. 30 senedir meslek hayatımda edindiğim tecrübelerden birisidir” (11. Okul Müdürü).

Tablo 4.6. Sosyal, Kültürel, Sportif Faaliyetleri Etkili Kılma Yaklaşımı

6- Sosyal,Kültürel,Sportif Faaliyetleri Etkili Kılma	N	f	%
a- Sosyal faaliyetler öğrencinin ilgi alanlarına göre ayarlanmalı.	26	3	1,4
b- Tüm öğrenciler muhakkak bir sosyal faaliyete katılmalı.	26	3	1,5
c- Sosyal faaliyetler kültürel, sanatsal ve sportif etkinlik şeklinde düzenlenmeli.	26	3	1,5
d- Sosyal faaliyetler öğrencinin enerjisini olumlu olarak harcamasına yardımcı olmalı.	26	2	1,0
e- Sosyal faaliyetler öğrencinin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olmalı.	26	2	1,0
f- Sosyal faaliyetler öğrencinin boş zamanlarını değerlendirici nitelikte olmalı.	26	1	0,5
TOPLAM	26	14	6,8

Tablo 4.6 incelendiğinde; “Sosyal,Kültürel,Sportif Faaliyetleri Etkili Kılma” ana teması altında yer alan ve en sık vurgulanan görüşlerin şunlar olduğu görülmektedir: “Sosyal faaliyetler öğrencinin ilgi alanlarına göre ayarlanmalı (f=3)”; “Tüm öğrenciler muhakkak bir sosyal faaliyete katılmalı (f=3)”; “Sosyal faaliyetler kültürel, sanatsal ve sportif etkinlik şeklinde düzenlenmeli (f=3)”

Okul müdürlerinin disiplini çözme yaklaşımı olarak vurguladıkları “Sosyal, Kültürel, Sportif Faaliyetleri Etkili Kılma Yaklaşımı” bağlamında okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir;

“Öğrencilerimizin motivasyonsuzluğu ve okullarımızda yeterince sportif ve kültürel aktivite imkanlarının olmayışı. Mesela Avrupa ülkelerinde spor salonları yüzme havuzları var. Değişik sportif etkinlikleri yapacağı imkanları var. Ama bizim

okulumuzun bulunduğu alanda 4-5 okul aynı yerde aynı mekanları paylaşabiliyor ve çok dar. Öğrencilerin enerjilerini tüketebileceği mekanlar lazım” (5. Okul Müdürü).

“Öğrencilerimizin genel anlamda ders dışı boş vakitlerde tam anlamda değerlendirme yapabilirsek sosyal faaliyetler kulüp çalışmaları ile bu arada hem çevre sportif sanatsal faaliyetlerle gerek görsel gerekse duysal alanda etkinlikleri geliştirtir” (17. Okul Müdürü).

“Öğrencinin kendisini gerçekleştirebileceği alanlar olmalı. Öğrenci sportif etkinliklerde bulunmalı, kültürel etkinliklerde bulunmalı” (14. Okul Müdürü).

Tablo 4.7. Okul Kültürünü Etkili Kılma Yaklaşımı

7- Okul Kültürünü Etkili Kılma	N	f	%
a- Okul personeli hiyerarşiye uyarak koordineli ve uyumlu çalışmalı.	26	5	19,2
b- Okulda yapılan toplantı ve yazışmalarda tutanakla sabitleştirilmeli.	26	3	11,5
c- Her okulun kendine özgü kuralları olmalı, öğrenci hangi davranışında ne karşılık göreceğini bilmeli	26	2	7,7
d- Bütün personel karşılaşılan disiplin sorununda aynı reaksiyonu göstermeli.	26	1	3,9
e- Disiplin kurulu üyeleri tecrübeli öğretmenlerden oluşmalı.	26	1	3,9
f- Yasakçı değil teşvik edici olunmalı.	26	1	3,9
TOPLAM	26	13	

Tablo 4.7 incelendiğinde; “Okul Kültürünü Etkili Kılma” ana teması altında yer alan ve en sık vurgulanan görüşlerin şunlar olduğu görülmektedir:

- “Okul personeli hiyerarşiye uyarak koordineli ve uyumlu çalışmalı (f=5)”;
- “Okulda yapılan toplantı ve yazışmalarda tutanakla sabitleştirilmeli (f=3)”;
- “Her okulun kendine özgü kuralları olmalı, öğrenci hangi davranışında ne karşılık göreceğini bilmeli (f=2)”

Okul müdürlerinin disiplini çözme yaklaşımı olarak vurguladıkları “Okul Kültürünü Etkili Kılma” bağlamında okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir;

“Başka bir durum ise okulun belli bir kuralı olmalı, okul kendine özgü kurallar koymalı ve bu kuralları öğrenci benimsemeli. Yani öğrenci okula geldiği zaman geç geldiğinde hangi tavırla karşılaşacağını, sınıfta kaldığında ne olduğunu, kural dışı bir işlem yaptığında neyle karşılaşacağını bilmesi gerekiyor. Yani her okul kendine özgü kurallarını yönetmelikler çerçevesinde koymalı”(14.Okul Müdürü).

“Tabii bazı istisna öğrenciler hariç öncelikle başta idare olmak üzere öğretmenler ve memurlara kadar herkesin hangi tavırlar karşısında hangi tutum içinde olacaklarını öğrenciler tarafından bilinmesi gerekmektedir. Zaman zaman tutarsız olan tavır ve davranışlar öğrencileri disiplinsiz göstermektedir ki bu okulun kendi sorunudur” (10. Okul Müdürü).

Okul yöneticilerinin fiziki ortamı etkili kılma yaklaşımı ana temasına ilişkin görüşler Tablo 4.8’ de görülmektedir;

Tablo 4.8. Fiziki Ortamı Etkili Kılma Yaklaşımı

8- Fiziki Ortamı Etkili Kılma	N	f	%
a- Fiziki ortam öğrencinin ihtiyaçlarına cevap verebilmeli.	26	3	11,5
b- Fiziki ortam uluslar arası standartlara uygun hale getirmeye çalışılmalı.	26	2	7,7
c- Fiziki ortam donanımla zenginleştirilmeli.	26	2	7,7
d- Fiziki ortam öğrenciyi dışarıdaki kötü ortamlardan izole edebilmeli.	26	1	3,9
e- Fiziki ortam formasyona uygun olmalı.	26	1	3,9
f- Okul 4 duvardan ibaret bir yapıdan geniş ufuklu mekan olarak dizayn edilmeli.	26	1	3,9
g- Öğrencinin okul dışında çok zaman geçirdiği mekanları okullarda oluşturulmalı.	26	1	3,9
h- Okulun belli yerlerine öğrenci talep kutuları konulmalı.	26	1	3,9
i- Pansiyonlu okullarda her öğrencinin yatılı olarak kalmamalı ihtiyaç sahiplerine göre azaltarak düzenlenmeli.	26	1	3,9
TOPLAM	26	13	50

Tablo 4.8 incelendiğinde; “Fiziki Ortamı Etkili Kılma” ana teması altında yer alan ve en sık vurgulanan görüşlerin şunlar olduğu görülmektedir:

- “Fiziki ortam öğrencinin ihtiyaçlarına cevap verebilmeli (f=3)”;
- “Fiziki ortam uluslar arası standartlara uygun hale getirmeye çalışılmalı (f=2)”;
- “Fiziki ortam donanımla zenginleştirilmeli (f=2)”

Okul müdürlerinin disiplini çözüme yaklaşımı olarak vurguladıkları “Fiziki Ortamı Etkili Kılma” bağlamında okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir;

“Okulun fiziki yapısı çok önemli. Bilindiği gibi hapisanelerde hastaneler de 4 duvardan ibaret ,okul farklı olması lazım. Özellikle çok geniş ve vizyonu geniş mekanlar olması gerekiyor. Çünkü gelişmiş ülkelerdeki uygulamalarda örneğin yatılı

okullarda gökyüzüne direk bakan tavanlar yapılmış. Çocuk uyurken yıldızları, ayı, gökyüzünü, galaksileri keşfettiğini ve bunu hayal ederek geniş bir alana göz duyumu sağladığını bu da beyni daha geniş bir alanda çalışma kapasitesinin ve performansın arttırdığı görülmüştür “(17. Okul Müdürü).

5. BÖLÜM: TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

Uşak İli orta öğretim kurumlarında okul yönetimine yansıyan disiplin sorunları bağlamında, okullarda en fazla görülen disiplin sorununun, okulda kavga etmek davranışı olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, okulda sigara içmek; öğretmene saygısızlık; törene katılmamak; dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyetlerde bulunma davranışlarının da okul yönetimine yoğun olarak yansıyan disiplin sorunları olduğu göze çarpmaktadır.

Rize rehberlik ve araştırma merkezinin 1999-2000 eğitim öğretim yılında yaptığı araştırmada, ortaöğretim kurumlarına yansıyan disiplin sorunları içerisinde en fazla yer alan sorunların, öğretmenin verdiği görevi yerine getirmeme; dersin akışını bozma ve öğretmene saygısızlık davranışlarının olduğuna ilişkin elde edilen bulguların yukarıdaki bulguları önemli ölçüde desteklediği görülmektedir. Bu çerçevede yapılan Çelik (2007); Mercan (2001); Akar (2006) ve Eripek (1979) 'in araştırmalarında da öğrencilerin en çok okul içinde kavga yapmak; küfür etmek; ders akışını bozmak ve öğretmene saygısızlık yüzünden disiplin cezası aldığını gösteren bulgular bu araştırma bulgularıyla paralellik gösterdiği görülmektedir. Bunlara bağlı olarak Uşak ilinde ve genelde diğer ortaöğretim okullarında okul yönetimine yansıyan en fazla disiplin sorunlarının okulda kavga etmek, okulda sigara içmek, öğretmene saygısızlık ve dersin akışını bozmak gibi disiplin sorunları olduğu söylenebilir. Bu tür disiplin sorunlarının yaygın olarak görülme nedenlerinin de öğretmen merkezli ders işleme yönteminin ve sınıfların kalabalık olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Yaman (2010), araştırmasında Disiplin olaylarının yaşanmasında okul koşullarının etkisi düşünüldüğünde kalabalık sınıflarda, öğretme ve öğrenme sürecini olumsuz etkilediği, öğrencilerin derse güdülenmelerini engellediği, derse adapte olamayan öğrencilerin ilgilerini ders dışı etkinliklere yönelttikleri bilinmektedir. Kalabalık sınıflar, öğrenme ve öğretme sürecinde öğrenciden sonra en önemli öge olan öğretmenin rollerini de olumsuz etkilemektedir. Derse yönlendirilemeyen öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla, öğretmenler başa çıkamamakta, öğretmen sınıftaki hâkimiyetini yitirmekte bu durum ise sınıfın lideri olması beklenen öğretmenin güdülenmesine, dersini huzurlu bir şekilde ve amacına uygun geçirmesine engel olmaktadır. Akar (2006), çalışmasında öğrenme ortamının öğretmen merkezli olması öğretmen ve öğrenci davranışını etkilediğini, sürekli

izleyici konumunda olan öğrencilerin belli bir süreden sonra dikkatlerinin dağıldığını ve istenmeyen davranışların ortaya çıkabileceğini ifade etmektedir.

Disiplin sorunlarının okul türüne göre dağılımına bakıldığında; Genel Liseler, Anadolu liseleri ve Fen Liselerinde en fazla görülen disiplin sorununun okulda kavga etmek davranışı olduğu görülmektedir. Meslek Liselerinde okul yönetimine en çok yansıyan disiplin sorununun törene katılmamak davranışı olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra törene katılmamak; dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak; okulda olduğu halde derse girmemek; okulda tütün ve tütün mamülleri taşımak ve kopya çekmek gibi disiplin sorunu oluşturan davranışların, Meslek Liselerinde diğer (Genel liseler Anadolu ve Fen liseleri) liselerden daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Bunun nedeninin meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin kayıt süreçlerinde diğer liseler gibi seçici davranılmaması olduğu söylenebilir.

Okulda sigara içmek ve öğretmene saygısızlık gibi disiplin sorunu olan davranışların meslek ve genel liselerde; Anadolu ve Fen liselerine göre bariz şekilde daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun nedeninin Genel Lise ve Meslek Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin sosyo-kültürel niteliklerinin görece olarak daha düşük olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Okul yöneticilerinin verdiği görevi yerine getirmemek davranışının Anadolu ve Fen Liselerinde, Genel Liselere ve Meslek Liselerine göre bariz olarak daha fazla görüldüğü dikkat çekmektedir. Bunun nedeninin ise Anadolu ve Fen lisesi öğrencilerinin okulu sadece öğretim odaklı görmeleri olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamına alınan orta öğretim okullarında, okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarına ilişkin okul disiplin kurullarının verdikleri cezalar incelendiğinde; “kınama” ve “kısa süreli uzaklaştırma” cezalarının diğer cezalara göre daha yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir. Mercan (2001) çalışmasında, okullarda en çok kınama cezasının uygulandığını belirtmektedir. Eripek (1979), çalışmasında, verilen cezaların yarısına yakınının “kısa ya da uzun süreli ya da tasdikname ile okuldan uzaklaştırma”, en sık yinelenen disiplin kurulu kararının ise öğrenciye “kınama” cezası verilmesine ilişkin olduğunu belirtmektedir.

Orta öğretim okullarında, okul müdürlerinin, okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarını çözme yaklaşımları bağlamında, araştırma kapsamındaki okul müdürlerinin görüşlerine göre oluşturulan ana temalar içinde en çok “Öğrenciye pozitif yaklaşım” ve “Rehberlik hizmetlerinden destek alma” temalarının dile getirildiği görülmektedir.

Akar (2006), alışmasında "Araştırma boyunca yapılan yüz yüze görüşmelerden edinilen izlenime göre, yöneticilerin hepsi rehberliğin gerekli olduğuna inanmakta ve bunun geliştirilmesinden yana olduklarını ifade etmektedirler." şeklinde ifade etmektedir.

Yegin (2007), alışmasında "Öğrenci sorunlarının zamanında tespit edilmesi bu sorunların herkesi rahatsız eden bir disiplin problemi haline gelmesini engeller. Böylelikle öğrenci kendisinin her türlü sorunlarıyla ilgilenildiğini, kendisine önem ve değer verildiğini, kaybedilecek değil, kazanılacak bir varlık olduğunu kavrayabilir." Görüşünü bildirmiştir.

6. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Araştırmaya İlişkin Sonuçlar

Uşak ilinde orta öğretim düzeyindeki okullarda, okul yönetimine yansıyan disiplin sorunları ve okul müdürlerinin çözüme yaklaşımlarına ilişkin sonuç ve öneriler aşağıda belirtilmiştir.

1- Araştırma kapsamındaki orta öğretim kurumlarında okul yönetimine en fazla yansıyan disiplin sorunlarının okulda kavga etmek, okulda sigara içmek, öğretmene saygısızlık ve törene katılmamak, dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak, okulda olduğu halde özürsüz derse girmemek, okulda tütün ve tütün mamülleri taşımak ve kopya çekmek olduğu tespit edilmiştir.

2- Araştırma kapsamındaki orta öğretim okullarında okul yönetimine yansıyan disiplin sorunları okul türüne göre incelendiğinde, Genel liselerde; okulda kavga etmek, okulda sigara içmek ve dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak olduğu görülmektedir.

Anadolu ve Fen liselerinde en fazla görülen disiplin sorunlarının; okulda kavga etmek, okul yöneticilerinin verdiği görevi yerine getirmemek, dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak, okul kurallarına uymamak, pansiyondan izinsiz ayrılmak, öğretmene uygunsuz söz söylemek kaba ve saygısız davranmak olduğu görülmektedir.

Meslek liselerinde ise törene katılmamak, okulda kavga etmek, okulda olduğu halde özürsüz derse girmemek, okulda tütün ve tütün mamülleri taşımak, okulda sigara içmek, öğretmene saygısızlık, kopya çekmek, dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak olduğu görülmüştür. Genel liselerde, Anadolu ve Fen Liselerinde okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarında ilk sırayı kavga etmek davranışı aldığı halde, Meslek liselerinde ilk sırayı törene katılmamak davranışının aldığı görülmektedir. Ayrıca dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunma, okulda olduğu halde özürsüz derse girmeme, okulda tütün ve tütün mamülleri taşımak ve kopya çekmek gibi davranışların Meslek liselerinde diğer liselere oranla bariz bir şekilde fazla olduğu görülmektedir. Genel liselerde ve Meslek liselerinde görülen okulda sigara içmek ve öğretmene saygısızlık davranışlarının Anadolu ve Fen liselerine göre fazlalığı dikkat çekmektedir.

3-Araştırma kapsamındaki orta öğretim okullarında, okul disiplin kurullarında öğrencilere en çok kınama ve okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası verildiği tespit edilmiştir.

4- Araştırma kapsamındaki orta öğretim kurumlarında okul müdürlerinin okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarını çözmeye en çok, öğrenciye pozitif yaklaşım, rehberlik hizmetlerinden destek alma, ceza uygulamalarını etkili kılma, öğrenci velileriyle ilişkileri etkili kılma, çevre unsurlarını etkili kılma, sosyal, kültürel, sportif faaliyetleri etkili kılma yaklaşımlarını benimsedikleri görülmektedir.

6.2. Araştırmaya İlişkin Öneriler

1- Okullarda görülen bu disiplin sorunlarını çözmek için, rehberlik servislerince, rehberlik araştırma merkezlerince ve konunun uzman akademisyenlerle öğrencilere ergenlik dönemleriyle ilgili, zararlı alışkanlıklarla mücadele ile ilgili belli periyotlarda seminerler verilmesinin yararlı olacağı ifade edilebilir.

Bununla ilgili okul yönetiminin il milli eğitim müdürlüğü vasıtasıyla rehberlik araştırma merkezleri, üniversiteler ve il sağlık müdürlüğü ile koordinasyon halinde olmasının yararlı olacağı, ayrıca resmi törenler mevzuatının yeniden gözden geçirilerek zamanın gereklerine uygun nitelikte olmasının faydalı olacağı söylenebilir.

2- Meslek liselerinin özendirilerek bu okulları tercih eden öğrencilerin akademik yönden daha nitelikli hale getirilmesinin sorunların çözümünde faydalı olacağı ifade edilebilir.

3- Orta öğretim okullarında verilen cezalarda tutarlılık olmadığı aynı suçu işleyen öğrencilere farklı farklı ceza verme gibi durumların yaşandığı gözlemlenmiştir. Orta öğretim kurumları ödül ve disiplin yönetmeliğinin ihtiyaçlara cevap verecek şekilde düzenlenmesinin faydalı olacağı, okul disiplin kurulu üyelerinin tecrübeli öğretmenlerden oluşturulmasının faydalı olacağı söylenebilir.

4- Araştırma kapsamındaki okul müdürlerinin disiplin sorununu çözmeye yönünde görüşlerine bakıldığında geleneksel yönetim anlayışı içinde oldukları ve buna göre davrandığı görülmektedir. Rehberlik hizmetlerinden etkin bir şekilde faydalanılmadığı düşünülmektedir. Okul müdürlerinin hizmet içi eğitim programlarıyla temel yönetim becerilerini kazanmasının sağlanması, modern yönetim anlayışının okullarda hayata geçirilmesi ve etkin bir rehberlik hizmeti oluşturulmasının disiplin sorunlarını çözümünde faydalı olacağı ifade edilebilir.

EKLER

Görüşme Formu

Değerli Okul Yöneticisi

Bu görüşme, okul yöneticilerinin okullarda yaşanan disiplin olayları karşısında ortaya koyması gereken disiplin yaklaşımlarını” belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Katkılarınız ile gerçekleştirilecek bu araştırmanın, Türk Milli Eğitiminin geliştirilmesi çalışmalarına fayda sağlaması beklenmektedir.

Görüşmede toplanan veriler, söz konusu araştırma dışında başka bir amaçla kullanılmayacak; hiçbir kişi ya da kuruma verilmeyecektir. Vereceğiniz cevaplar tek tek değil, tüm grup içinde değerlendirilecektir.

Bu araştırmanın sağlıklı sonuçlara ulaşması, büyük ölçüde sizin görüşmede yer alan soruları içtenlikle cevaplamanıza bağlıdır. Çalışmamıza gösterdiğiniz ilgiye şimdiden teşekkür ederiz.

Yrd. Doç. Dr. M. Akif HELVACI

Bilimler

Osman Cahit DURAN
Uşak Üniversitesi Sosyal

Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

BÖLÜM I KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyetiniz: () Bay () Bayan

Kıdem Yılımz: () 1-5 () 6-11 () 12-16 () 17-21 () 21 ve üzeri

Yaş: () 25-30 () 31-35 () 36-40 () 41-50 () 50 ve üzeri

Öğrenim Durumu: () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora

Okulunuzun Türü:

() Genel Lise () Meslek Lisesi () Anadolu ve Fen Lisesi

Aşağıda iki adet açık uçlu soru bulunmaktadır. Bu soruları içtenlikle yanıtlarsanız seviniriz

1- Okulunuzda meydana gelen disiplin sorunlarına karşı nasıl bir çözüm yaklaşımı ortaya koyuyorsunuz? Lütfen aşağıda belirtiniz.

T.C.
UŞAK VALİLİĞİ
MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B.08.4.MEM.4.64.00.09/019-
KONU : Araştırma İzni

29.11.10*014630

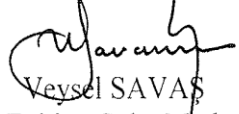
MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ'NE

İLGİ : a)13/04/2004 tarih ve B.08.0.APK.0.03.02/1198 sayılı Genelge (2004/32)
b) 05/03/2007 tarih ve B.08.0.EGD.0.33.05.00-320/1143 sayılı Yönerge
c)04/10/2010 tarih ve B.08.4.MEM.4.64.00.09-500/12113 sayılı Olur.

Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığının ilgi (b)yazılarına istinaden İlimiz Merkez ve İlçelerinde yapılacak olan tez ,anket ve araştırma çalışmaları sadece bir ili kapsıyorsa bulunduğu İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından izin verilmesi gerektiğinden İlgi (c) olurumuzla Araştırma Destek Koordinatörü ve Araştırma Değerlendirme Komisyonu kurulmuştur.

Aşağıdaki adı , soyadı ve unvanı yazılı kişilerin İlimiz Merkez İlçelerde tez ,anket ve araştırma çalışmaları ile ilgili komisyon tarafından gerekli inceleme yapılmış olup yapılan inceleme sonucunda tez ,anket ve araştırma çalışmaları Komisyonumuz tarafından uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ve teklif ederim.

Veysel SAVAS
Millî Eğitim Şube Müdürü

29 OLUR
29.. / 11 / 2010

Recep DÜZGÜN
İl Millî Eğitim Müdürü

Adı -Soyadı :
Osman Cahit DURAN

Unvanı :
Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Dalı Tezli Yüksek Lisans
Programı öğrencisi

T.C.
UŞAK VALİLİĞİ
MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI :
B.08.4.MEM.4.64.00.09/019-
KONU : Osman Cahit
DURAN'ın Araştırma İzni

UŞAK ÜNİVERSİTESİNE
(SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ)

İLGİ : a) 10/01/2008 tarih ve B.08.0.EGD.0.33.05.311-16 /92 sayılı yazısı.

b) 22/11/2010 tarih ve B.30.2.UŞK.0.41.00.00-605-Ü1/504 sayılı yazınız.

Bakanlığımız Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığının ilgi (a) yazılarında istinaden İlimiz Merkez ve İlçelerde yapılacak olan tez, anket ve araştırma çalışmaları sadece bir İli kapsıyorsa bulunduğu İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından gerekli izni verilmesi gerekmektedir denildiğinden Bakanlığımız Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığına ilgi (b) yazınız ile baş vurduğunuz Rektörlüğünüzdeki Yüksek Lisans Öğrencilerinden Osman Cahit DURAN ile ilgili tez anket ve araştırma ile ilgili formları Müdürlüğümüze gönderilmiştir.

Bakanlığımız Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığının ilgi (a) yazılarına istinaden Rektörlüğünüzdeki Anabilim Dalı eğitim Yönetim bilim dalı tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi "Ortaöğretim Kurumlarında Okul Yönetimine Yansıyan Disiplin Sorunları Okul Yöneticilerin Çözüm Yaklaşımları " Konulu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılacak anketin formlarının Müdürlüğümüz Araştırma Destek Koordinatörü ve Araştırma Değerlendirme Komisyonu tarafından inceleme yapılarak İlimiz merkez ve ilçelerde bulunan Ortaöğretim kurumlarında anket çalışması ile ilgili komisyonumuz tarafından uygun görülmüştür.

İlimiz merkez ve ilçelerinde bulunan Ortaöğretim kurumlarında anket uygulaması ile ilgili anket formları yazımız ekinde gönderilmiş olup, ilgi (b) Yönergenin 5. maddesi (o) bendi uyarınca taahhütnamenin ve araştırmanın bitiminde sonuç raporunun iki sğım rica ederim. örneğini CD ' kayıtlı olarak müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gere

EKLER :

EK-1 : Onay (1 sayfa)

EK-2 : Anket (5 sayfa)

Fahrettin GÖNÇÜ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Orta Öğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel örgün eğitim-öğretim veren ortaöğretim kurumlarında ödül ve disiplin işlemlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemeye yönelik olan bu yönetmelikte geçen bazı tanımlar şunlardır:

Disiplin cezası: Öğrencilerin kendilerinden beklenen davranışları göstermemeleri ve belirlenen kurallara uymamaları hâlinde verilen kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma, okuldan tasdikname ile uzaklaştırma ve örgün eğitim dışına çıkarma cezalarından birisini ifade eder.

Kınama: Öğrencinin yazılı olarak uyarılmasından sonra cezayı gerektiren davranışının tekrarı hâlinde verilmesi gereken cezayı ifade eder.

Okuldan kısa süreli uzaklaştırma: Öğrencinin bir günden beş güne kadar okulun açık olduğu sürede okul binası, eklentileri ve işletmelerde yapılan her türlü eğitim-öğretim etkinlikleri ile staj çalışmalarına katılmasına izin verilmemesini gerektiren cezayı ifade eder.

Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma: Öğrencinin, başka bir okulda öğrenime devam etmek üzere okuldan uzaklaştırılmasını gerektiren cezayı ifade eder.

Örgün eğitim dışına çıkarma: Öğrencinin akşam liseleri dışında devam zorunluluğu olan okul/kurumlara kayıt yaptırmamak üzere okuldan tasdikname ile uzaklaştırılmasını gerektiren cezayı, ifade eder.

Bu Yönetmelikte öğrencilerin uyacakları kurallar ve beklenen davranışlar şöyle belirtilmiştir: Öğrencilerin; Atatürk inkılâp ve ilkeleri ile Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin millî, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve yücelten insan haklarına saygılı, cumhuriyetin demokratik, laik, sosyal ve hukuk devleti olması ilkelerine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getiren; beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı, gelişmiş bir kişiliğe, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip topluma karşı sorumluluk duyan yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetişmeleri için okul yönetimi, öğretmenler, rehberlik servisi, okul-aile birliği ve ilgili diğer paydaşlarla iş birliği yapması istenir. Bu doğrultuda öğrencilerden;

- Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı kalmaları ve bunları korumaları,
- Hukuka, toplum değerlerine ve okul kurallarına uymaları,

- Doğru sözlü, dürüst, erdemli ve çalışkan olmaları; güzel ve nazik tavır sergilemeleri; kaba söz ve davranışlarda bulunmamaları; barış, değerbilirlik, hoşgörü, sabır, özgürlük, eşitlik ve dayanışmadan yana davranış göstermeleri,
- Yöneticilere, öğretmenlere, diğer görevlilere, arkadaşlarına ve çevresindeki kişilere karşı saygılı, hoşgörülü davranmaları; küçükleri ve yaşlıları korumaları, engelliler ile yardıma muhtaç durumda olanların yardımına koşmaları,
- Başkalarının da kendisi gibi insanlık ailesinin onurlu ve saygın bir üyesi olduğunu unutmamaları; ırk, renk, cinsiyet, dil, din, milliyet ayrımı yapmaksızın herkese karşı iyi davranmaları; insan hak ve özgürlüğü ile onurunun korunması için gerekli duyarlılığı göstermeleri,
- Tutumlu olmaları; millet malını, okulunu ve okul eşyasını kendi öz malı gibi korumaları, zarar vermemeleri ve zarar verdiklerinde ödemeleri,
- Sağlığa zararlı ve bağımlılık yapan maddeleri kullanmamaları, bu tür maddelerin kullanıldığı yerlerde bulunmamaları,
- Her çeşit kumar ve benzeri oyunlardan, bu tür oyunların oynandığı ortamlardan uzak kalmaları,
- Okula ve derslere düzenli olarak devam etmeleri,
- Çevrenin doğal ve tarihi yapısını korumaları, çevreyi kirletmemeleri ve güzelleştirmek, geliştirmek için katkıda bulunmaları,
- Kitapları sevmeleri ve korumaları; kitap sevgisi ve okuma alışkanlığı kazanmaları; boş zamanlarını faydalı işler yaparak geçirmeleri,
- Sorumluluk bilinciyle trafik kurallarına uymaları ve davranışlarıyla örnek olmaları,
- Fiziksel, zihinsel ve duygusal güçlerini uyumlu olarak yönetmeleri; beden, zekâ ve duyguları ile bunları verimli kılacak irade ve yeteneklerini geliştirmeleri; kendilerine saygı duymayı öğrenmeleri, böylece dengeli bir biçimde geliştirdikleri varlıklarını aile, toplum, vatan, millet ve insanlığın yararına sunmaları,
- İnsan hakları ve demokrasi bilincini özümsemiş ve davranışa dönüştürmüş olmaları, kötü muamele ve her türlü istismara karşı duyarlı olmaları,
- Toplam kalite yönetimi anlayışı ile ekip çalışmalarında rol almaları,
- Okul, öğrenci veli sözleşmesine uygun davranmaları,
- İnsana ve insan sağlığına gereken önemi vermeleri,

- Savaş, yangın, deprem ve benzeri olağanüstü durumlarda topluma hizmet etkinliklerine gönüllü katkı sağlamaları ve verilen görevleri tamamlamaları,
- Zararlı, bölücü, yıkıcı, siyasi ve ideolojik amaçlı faaliyetlere katılmamaları, bunlarla ilgili amblem, afiş, rozet, yayın ve benzerlerini taşımamaları ve bulundurmamaları,
- Bilişim araçlarını kişisel, toplumsal ve eğitsel yararlar doğrultusunda kullanmaları,
- Bilişim araçlarını; zararlı, bölücü, yıkıcı ve toplumun etik kuralları ile bağdaşmayan ve şiddet içerikli amaçlar için kullanmamaları; bunların üretilmesine, bulundurulmasına, taşınmasına yardımcı olmamaları ve sanal ortamlarda da bu doğrultuda davranmaları beklenir.

Uyulması gereken kuralların ve beklenen davranışların; derslerde, törenlerde, toplantılarda, rehberlik çalışmalarında ve her türlü sosyal etkinliklerde öğrencilere kazandırılmasına çalışılır. Okul yönetimi, yukarıdaki hususlar ve bunlara uyulmaması durumunda öğrencilerin karşılaşılabilecekleri disiplin işlemleri ile ilgili olarak kendilerini ve velilerini her türlü iletişim aracıyla bilgilendirir.

Bu yönetmelikte öğrencilerin korunmasına dair açıklamalar şöyle belirtilmiştir. Yönetici ve öğretmenlerce;

a) Aile içinde ve dışında şiddete maruz kalan, ilgisizlik nedeniyle veya zorlanarak Kanun ve toplumun etik kurallarına aykırı olan yollara yönelme ihtimali bulunan öğrencilerle ilgili gerekli önlemlerin alınması,

b) Öğrencilerin her türlü madde bağımlılığından, uyuşturucu ve benzeri maddeleri bulundurmaktan, kullanmaktan, bu tür maddelerin üretim ve kaçakçılığına alet olmaktan korunması,

c) Öğrencilerin pornografi, teşhir, cinsel sömürü, istismar, taciz ve her türlü olumsuz davranışlardan korunması,

ç) Öğrencilerin, diğer öğrenciler tarafından fiziksel ve ruhsal yönden zarar görmemeleri için dedikoduya, zorbalığa, tehdide, sataşmaya ve onur kırıcı her türlü lakap takılmasına karşı korunması konularında veli veya ailelerle de iş birliği yapılarak gerekli tedbirler alınır.

Orta öğretim kurumları ödül ve disiplin yönetmeliğine göre cezalar ve davranışlar şöyle ifade edilmektedir: Öğrencilere davranışlarının niteliklerine göre disiplin cezaları:

- Kınama,

- Okuldan kısa süreli uzaklaştırma,
 - Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma,
 - Örgün eğitim dışına çıkarma cezaları,
- Cezayı gerektiren davranışlar şunlardır:

a) *Kınama cezasını gerektiren davranışlar;*

- Okulu, okulun eşyasını ve çevresini kirletmek,
- Yönetici, öğretmen veya eğitici personel tarafından verilen görevleri yapmamak,
- Kılık-kıyafete ilişkin mevzuat hükümlerine uymamak,
- Tütün ve tütün mamullerini bulundurmamak veya içmek,
- Başkasına ait eşyayı izinsiz almak veya kullanmak,
- Dersle ilgili araç-gereci yanında bulundurmamak, bulundurulması yönündeki uyarılara aldırmamak, sahip olmasına rağmen ders araç-gerecini kullanmamayı alışkanlık hâline getirmek,
- Yalan söylemek,
- Okula geldiği hâlde özürsüz olarak derslere, uygulamalara, etütlere, törenlere ve diğer sosyal etkinliklere geç katılmak veya erken ayrılmak,
- Okul kütüphanesi, laboratuvar , atölye, pansiyon, spor yurdu veya diğer bölümlerden aldığı kitap, araç-gereç ve malzemeyi zamanında vermemek, eksik vermek veya kötü kullanmak,
- Okul içinde veya dışında okulun personeli ile diğer kişilere karşı kaba ve saygısız davranmak,
- Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını ve düzenini bozacak davranışlarda bulunmak,
- Kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak,
- Yatılı okullarda gece izinsiz ve özürsüz pansiyon dışına çıkmak veya dışarıda kalmak, izin süresini özürsüz olarak uzatmak,
- Yasaklanmış, müstehcen yayınları okula ve okula bağlı yerlere sokmak veya yanında bulundurmamak,
- Okul yetkililerinin ve disiplin kurulunun çağrılarını uymamak ve çağrı yazılarını almaktan kaçınmak,
- Üzerinde kumar oynamaya yarayan araç-gereç bulundurmamak,

- Okulca istenen kişisel veya ailesi ile ilgili bilgileri okula geç bildirmek, yanlış bildirmek veya bildirmemek,
- Bilişim araçlarını, okul yönetimi ile öğretmenin bilgisi ve izni dışında konuşma yaparak, ses ve görüntü alarak, mesaj ve e-mail göndererek, bunları arkadaşlarıyla paylaşarak eğitim-öğretimi olumsuz yönde etkileyecek şekilde kullanmak,

b) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezasını gerektiren davranışlar;

- Kişilere, arkadaşlarına söz ve davranışlarla sarkıntılık, hakaret ve iftira etmek veya ahlak kuralları ile bağdaşmayan davranışlarda bulunmak ya da başkalarını bu gibi davranışlara kışkırtmak,
- Kişileri veya grupları dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi ve dini inançlarına göre ayırmayı, kınamayı, kötülemeyi amaçlayan davranışlarda bulunmak veya ayrımcılığı körükleyici semboller taşımak,
- İzinsiz gösteri veya toplantı düzenlemek, bu tür gösteri veya toplantılara katılmak ve bu amaçla yapılan etkinliklerde bulunmak,
- Her türlü ortamda kumar oynamak veya oynatmak,
- Öğretmen, eğitici personel veya okul yönetimince verilen görevlerin yapılmasına engel olmak,
- Öğretmenlere, eğitici personele, yöneticilere, memurlara, diğer görevliler ile ziyaretçilere hakaret etmek, karşı gelmek ve görevlerini yapmalarına engel olmak,
- Yasaklanmış veya müstehcen yayın, kitap, dergi, broşür, gazete, bildiri, beyanname, ilan ve benzerlerini dağıtmak, duvarlara ve diğer yerlere asmak, yapıştırmak, yazmak, okul araç-gerecini ve eklentilerini bu amaçlar için kullanmak,
- Bilişim araçları ile yönetici, öğretmen, eğitici personel, memur, diğer görevliler ve ziyaretçiler ile öğrencileri rahatsız edici davranışlarda bulunmak,
- Derslere, etütlere, atölye, laboratuvar ve mesleki eğitim alanları ile okulun faaliyetlerine geç gelmeyi veya erken ayrılmayı alışkanlık hâline getirmek,
- Kavga, darp etmek ve yaralama olaylarına karışmak,
- Öğrencilerin bulunmaması gereken yerlere gitmeyi alışkanlık hâline getirmek ve arkadaşlarını böyle yerlere gitmeye zorlamak,

- Okul binası, eklenti ve donanımlarına, kendisinin veya arkadaşlarının araç-gerecine ahlak dışı ya da siyasi ve ideolojik amaçlı resim, şekil, amblem ve benzeri şeyler yapmak ve yazılar yazmak,
 - Organizeli kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak,
 - Sarhoşluk veren zararlı maddeleri bulundurmamak veya kullanmak,
- c) *Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma cezasını gerektiren davranışlar;*
- Türk Bayrağı'na, sancağına, ülkeyi, milleti ve devleti temsil eden sembollere saygısızlık etmek,
 - Millî ve manevi değerleri söz, yazı, resim veya başka bir şekilde aşağılamak; bu değerlere küfür ve hakaret etmek,
 - Hırsızlık yapmak, yaptırmak ve yapılmasına yardımcı olmak,
 - Okulla ilişkisi olmayan kişileri, okulda veya okula ait yerlerde barındırmak,
 - Okul/kurum tarafından verilen kimlik kartı, karne, öğrenci belgesi veya diğer belgelerde değişiklik yapmak; sahte belge düzenlemek; üzerinde değişiklik yapılmış belgeleri kullanmak veya bu belgelerin sağladığı haklardan yararlanmak ve başkalarını yararlandırmak,
 - Okul sınırları içinde herhangi bir yeri, okul yönetiminden izinsiz olarak eğitim-öğretim amaçları dışında kullanmak veya kullanılmasına yardımcı olmak,
 - Okulun bina, eklenti ve donanımları ile okula ait taşınır veya taşınmaz mallarına zarar vermek,
 - Ders, sınav, uygulama ve diğer faaliyetlerin yapılmasını engellemek veya arkadaşlarını bu eylemlere katılmaya kışkırtmak,
 - Eğitim-öğretim ortamına yaralayıcı, öldürücü silah ve patlayıcı madde ile her türlü aletleri getirmek veya bunları bulundurmamak,
 - Zor kullanarak veya tehditle kopya çekmek veya çekilmesini sağlamak,
 - Bağımlılık yapan zararlı maddeleri bulundurmamak veya kullanmak,
 - Yerine başkasını sınava sokmak, başkasının yerine sınava girmek,
 - Eğitim-öğretim ortamında siyasi partilerin, bu partilere bağlı yan kuruluşların, derneklerin, sendikaların ve benzeri kuruluşların siyasi ve ideolojik görüşleri doğrultusunda eylem düzenlemek, başkalarını bu gibi eylemleri düzenlemeye kışkırtmak, düzenlenmiş eylemlere etkin biçimde katılmak, bu kuruluşlara üye olmak, üye kaydetmek; para toplamak ve bağışta bulunmaya zorlamak,

- Bilişim araçları ile yönetici, öğretmen, eğitici personel, öğrenci, memur, diğer görevliler ve ziyaretçilere etik olmayan ses, söz ve görüntülerle zarar verici davranışlarda bulunmak,
- Okul müdürlüğünden izin almadan okul hakkında bilgi vermek amacıyla basın toplantısı yapmak, bildiri yayınlamak, dağıtmak; konferans, temsil, tören, açık oturum, forum ve benzeri etkinlikler düzenlemek ve bu tür faaliyetlerde etkin rol almak,
- Bir kimseyi ya da grubu suç sayılan bir eylemi düzenlemeye, böyle eylemlere katılmaya, yalan bildirimde bulunmaya, yalan delil göstermeye ya da suçu yüklenmeye zorlamak,
- Eğitim-öğretim ortamında, herhangi bir kimsenin mal ve eşyasına el koymak, başkasına ait evrakı izinsiz açmak, tahrip etmek ve başkalarını bu davranışlar için kışkırtmak,
- Eğitim-öğretim ortamını, amaçları dışında izinsiz olarak kullanmak veya kullanılmasına yardımcı olmak,

ç) *Örgün eğitim dışına çıkarma cezasını gerektiren davranışlar;*

- Türk Bayrağı'na, sancağına, ülkeyi, milleti ve devleti temsil eden sembollere hakaret etmek,
- Türkiye Cumhuriyeti'nin devleti ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesine ve Türkiye Cumhuriyetinin insan haklarına ve Anayasanın başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayalı millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti niteliklerine aykırı miting, forum, direniş, yürüyüş, boykot ve işgal gibi ferdi veya toplu eylemler düzenlemek; düzenlenmesini kışkırtmak ve düzenlenmiş bu gibi eylemlere etkin olarak katılmak veya katılmaya zorlamak,
- Kişileri veya grupları; dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi ve dini inançlarına göre ayırmayı, kınamayı, kötülemeyi amaçlayan bölücü ve yıkıcı toplu eylemler düzenlemek, katılmak, bu eylemlerin organizasyonunda yer almak,
- Eğitim ortamında kurul ve komisyonların çalışmasını tehdit veya zor kullanarak engellemek,
- Bağımlılık yapan zararlı maddelerin ticaretini yapmak,
- Güvenlik güçlerince aranan kişileri, okulda veya okula ait yerlerde saklamak ve barındırmak,

- Okula, derslere, sınavlara girilmesine, ders veya sınavların yapılmasına engel olmak, dersteki öğrencileri dışarı çıkarmak, bunların yapılmasına yönelik zorlayıcı davranışlarda bulunmak,
- Okul içinde ve dışında tek veya toplu hâlde okulun yönetici, öğretmen, eğitici personel, memur ve diğer personeline karşı saldırıda bulunmak, bu gibi hareketleri düzenlemek veya kışkırtmak,
- Okulun bina, eklenti ve donanımlarını, okula ait taşınır veya taşınmaz mallarını kasıtlı olarak tahrip etmek,
- Okul içinde ve dışında yaralayıcı, öldürücü her türlü alet, silah, patlayıcı maddeleri kullanmak suretiyle herhangi bir kimseyi yaralamaya teşebbüs etmek, yaralamak, öldürmek, maddi veya manevi zarara yol açmak,
- Kişi veya kişilere her ne sebeple olursa olsun eziyet etmek; işkence yapmak veya yaptırmak, cinsel istismar ve bu konuda kanunların suç saydığı fiilleri işlemek,
- Çete kurmak, çetede yer almak, yol kesmek, adam kaçırmak; kapkaç ve gasp yapmak, fidye ve haraç almak,
- Yasa dışı örgütlerin ve kuruluşların, siyasi ve ideolojik görüşleri doğrultusunda propaganda yapmak, eylem düzenlemek, başkalarını bu gibi eylemleri düzenlemeye kışkırtmak, düzenlenmiş eylemlere etkin biçimde katılmak, bu kuruluşlara üye olmak, üye kaydetmek; para toplamak ve bağışta bulunmaya zorlamak,
- Bilişim araçları ile toplum değerlerine aykırı zararlı, bölücü, yıkıcı, ahlak dışı ve şiddet içerikli yasak yayınlar bulundurarak kişi ve kurumlarla ilgili ses, söz ve görüntüler alıp bunları çoğaltmak, sanal ortamlarda dinlemek, dinlettirmek, izlemek, izlettirmek, yaymak ve ticaretini yapmak,

Yukarıda belirtilenlerin dışında ve disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hâllere nitelik ve ağırlıkları itibarıyla benzer eylemlerde bulunanlara suça uygun cezalar verilir. Pansiyonlarda veya başka kurumdaki disiplin olaylarında yapılacak işlemler şöyle belirtilmektedir:

Öğrencinin kayıtlı olduğu kurum dışında; kaldığı pansiyonda, ders, kurs veya telafi eğitimi aldığı kurumda, disiplin olaylarına karışmaları hâlinde ön soruşturmaları, olayın meydana geldiği ortaöğretim kurumunca yapılır. Olayla ilgili karar alınmak üzere soruşturma dosyası öğrencinin kayıtlı olduğu kuruma gönderilir.

Staj çalışması veya meslek eğitimi görülen işletmelerde öğrencinin karıştığı disiplin olayları, kayıtlı bulunduğu okul/kuruma bildirilir. Olay, okul müdürlüğünce soruşturularak sonuçlandırılır. Öğrencinin kayıtlı bulunduğu kurumda disiplin olaylarına karışması ve buna ilişkin inceleme sürdürülürken bir başka kuruma nakledilmesi durumunda, incelemeyi başlatan kurum disiplin soruşturmasını tamamlar. Disiplin cezası alan öğrenciye yeni okulu aracılığı ile tebligat yapılarak ceza uygulanır ve dosyasına işlenir. Ceza alan öğrenciyle ilgili karara itiraz, davranış puanının iade edilmesi ve cezanın dosyadan silinmesi gibi işlemler yeni okulu tarafından gerçekleştirilir.

Orta öğretim kurumlarında cezaya neden olan davranışın tekrarlanması halinde aynı disiplin cezasının verilmesine neden olan aynı davranışın, öğretim yılı içinde tekrarlanması hâlinde bu davranış hangi cezayı gerektiriyorsa bu cezadan bir derece daha ağır ceza verilir.

Orta öğretim kurumları ödül ve disiplin yönetmeliğinde ceza uygulama ile ilgili esaslar ve ceza takdirinde dikkat edilecek hususlar şunlardır:

Uygulama ile ilgili esaslar: Şikâyetler, gerçek ve/veya tüzel kişilerce okul müdürlüğüne yazılı olarak bildirilir. İsimsiz ve imzasız başvurular işleme alınmaz. Disiplin soruşturmasını gerektiren ve doğrudan okul yönetimine duyurulan veya bildirilen cezai soruşturmayı gerektiren şikâyetler, yazılı olarak ilgililere zamanında iletilir.

Ceza takdirinde dikkat edilecek hususlar: Disiplin cezaları takdir edilirken;

- Öğrencilerin 18 yaşına kadar çocuk olduğu bilinciyle hareket edilmesi,
- Öğrencilerin yararlarının temel alınması,
- Soruşturma sürecinde gizlilik ilkesine uyulması,
- Sınıf rehber öğretmeni ve öğrenci velisinin de öğrenci ile ilgili görüşlerinin alınması,
- Öğrencinin ailesi ve çevresiyle ilgili bilgilerden de yararlanılması, mümkünse sosyal inceleme raporu düzenlenerek öğrencinin içinde yaşadığı ortamın araştırılması, gerektiğinde sosyal araştırmacılardan da görüş alınması,
- Öğrenciyi suça ya da kabahate iten tahrik unsurlarının göz önünde bulundurulması; kararda hükmün yanı sıra olaya neden olan etkenlere de yer verilmesi; suç ya da kabahatin kanıtlanmış olması,

- Olayın mahkemeye intikal etmesi disiplin cezasının uygulanmasını engellemez. Ancak, velisinin başvurusu hâlinde öğrencinin durumunun, mahkeme kararı sonucuna göre yeniden değerlendirilmesi,
- Öğrencilerin kişisel özelliklerinin bilinmesi,
- Davranışın niteliği, önemi ve ne gibi şartlar altında yapıldığı,
- Davranışın yapıldığı zamandaki öğrencinin psikolojik durumu,
- Öğrencinin yaş ve cinsiyeti,
- Öğrencinin derslerdeki ilgi ve başarısı,
- Öğrencinin daha önce aynı fiili işleyip işlemediği; ceza alıp almadığı,
- Öğrencinin tüm kişiliğinin değil, yalnız söz konusu davranışının odak noktası yapılması,
- Davranışın niteliği ile verilen cezanın uyumlu ve caydırıcı olması,
- Cezayı gerektiren davranışlardan dolayı birden fazla disiplin cezası verilemeyeceği hususları göz önünde bulundurulur.

Öğrenci davranışının olumlu olması, başarısı, önceden ceza almamış olması, rehberlik servisinin görüşü hususları da göz önüne alınarak bir alt ceza verilebilir.

Disiplin cezalarının onaylanması ve uygulanması: Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunca kararlaştırılan kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma, okuldan tasdikname ile uzaklaştırma ve örgün eğitim dışına çıkarma cezalarından;

- a) Kınama ve Okuldan Kısa Süreli Uzaklaştırma cezaları okul müdürünün,
- b) Okuldan Tasdikname ile Uzaklaştırma cezası, ilçe öğrenci disiplin kurulunun,
- c) Örgün Eğitim Dışına Çıkarma cezası, il öğrenci disiplin kurulunun onayından sonra uygulanır.

Bütün cezalar, velilere Tebligat Kanunu hükümlerine uygun olarak bildirilir ve tebellüğ belgesi disiplin dosyasında saklanır.

Davranış puanının indirilmesi ve iadesi: Ceza alan öğrencilerin davranış puanlarından;

- a) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası için 20,
- b) Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma cezası için 40,
- c) Örgün eğitim dışına çıkarma cezası için 80 puan indirilir.

Her ders yılı başında öğrencilerin davranış puanı yüzdür. Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, davranış puanı indirilmiş olan öğrencilerin durumlarını yeni ders yılının başlamasından önce yapılacak toplantıda inceler ve sonucunu öğretmenler

kurulunun görüşüne sunar. Öğretmenler kurulu, davranış puanları indirilmiş öğrencilerin durumlarını değerlendirerek cezaya neden olan davranışları tekrar etmemiş, davranışları olumlu yönde değişen ya da olumlu yönde değişeceğine kanaat getirilen öğrencilerin davranış puanını iade edebilir.

Cezaların dosyalara işlenmesi, silinmesi ve dosyaların saklanma süresi: Öğrencilerin aldıkları ceza, dosyalarına işlenir. Daha sonraki dönem/dönemlerde aynı davranışları tekrarlamayan ve iyi hâlleri görülenlerin durumları, okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunca değerlendirilir. Öğretmenler kurulu kararına bağlı olarak cezaları, mezun olacakları öğretim yılının ikinci dönemi tamamlanmadan dosyalarından silinir ve sonuç yazılı olarak velilerine bildirilir. Dosyadan silme işlemi, dosyanın uygun bir yerine kararın tarih ve sayısı yazılıp silinme gerekçeleri açıklanarak gerçekleştirilir. Bu açıklama dışında dosyanın üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmaz. Yetkili kurumlarca öğrencinin disiplin durumuna ilişkin bilgi istendiğinde ilgili kuruma, öğrencinin disiplin cezası bulunmadığı bildirilir. Okulda, öğrenci ödül ve disiplin kurulu belgeleri ve dosyası ilgili mevzuat hükümlerince saklanır.

Cezaların uygulanması: Disiplin cezalarının uygulanmasında aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulur:

a) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası alan öğrenciler;

- Okula devam ettirilmez.
- Okula devam etmedikleri günler devamsızlıktan sayılmaz.
- Pansiyonlu okullarda okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kararlarına dayalı olarak ya velisine teslim edilir ya da pansiyonda kalmasına izin verilir. Ancak diğer öğrencilerin huzur ve güvenini olumsuz etkileyecek öğrencilerin pansiyonda kalmalarına izin verilmez.
- Öğrencilerin ulusal ya da uluslararası etkinliklere katılıp katılmayacaklarına okul yönetiminin kararıyla karar verilir.

b) Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma cezası alan öğrenciler;

- Başvurdukları il/ilçe millî eğitim müdürlüklerince istekleri de dikkate alınarak okul türleri ve ilgili mevzuat hükümleri göz önünde bulundurularak uygun okullara yerleştirilir. Aynı ilde öğrencinin devam edebileceği programın bulunmaması hâlinde, Bakanlığın ilgili öğretim dairesiyle iş birliği yapılarak gerekli tedbirler alınır.

- Parasız yatılı öğrencilerin, ilgili mevzuat hükümlerine göre uygun görülen okullara nakilleri yapılır.
- Önceki okul müdürlüğü ile öğrenim gördüğü okul müdürlüğünce uygun görülmesi hâlinde en az bir öğretim yılı geçtikten sonra eski okullarına dönebilirler.
- Yönetmeliğin 13 üncü maddesinin üçüncü fıkrasına göre bir başka okula nakledilen öğrencilerden; naklen geldiği okul tarafından tasdikname ile uzaklaştırma cezası verilenlere yeniden okul değişikliği yaptırılmaz ve nakil durumları, aldıkları ceza ile ilişkilendirilerek kayıtlarda belirtilir.
- Süresi içinde itirazda bulunulması hâlinde, itiraza ilişkin karar verilinceye kadar ceza uygulanmaz.

c) Örgün eğitim dışına çıkarma cezası alan öğrenciler;

- Akşam liseleri dışında devam zorunluluğu olan okullara kayıt yaptıramaz.
- Açık öğretim programları ile yaygın eğitim kurumlarına kayıt yaptırabilirler.

Ceza alan öğrencilerin sınavları: Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası alan ya da geçici olarak okuldan uzaklaştırılan öğrenciler, bu sürede katılmadıkları sınavların yerine, okul yönetimlerince belirlenen tarihlerde sınavlara alınmaları sağlanır.

Zararın ödetilmesi: Takdir edilen disiplin cezasının yanında okul ve kişi mallarına verilen zararlar, zarara yol açan öğrencilere ödettirilir. Konu ile ilgili olarak okul müdürlüğü gerekli tedbirleri alır.

Yönetim tedbiri: Müdür, disiplin olaylarında öğrenciyi bir taraftan okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna sevk etmekle birlikte, gerektiğinde kurula sevkten önce veya sonra, kovuşturmanın tamamlanmasını ve sonucunu beklemeden acele bir tedbir olmak üzere il/ilçe millî eğitim müdürünün onayı ile yedi iş gününü geçmemek kaydıyla uygun göreceği süre kadar geçici olarak okuldan uzaklaştırabilir. Bu durumdaki öğrenciler, ders ve sınavlarla diğer etkinliklere alınmazlar.

Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, davranışın, öğrencinin okulda kalmasında, ders ve diğer etkinliklere katılmasında, sınavlara girmesinde sakınca doğuracak öncelik ve derecede ağır olması hâlinde öğrencinin okulda kalmasının sakıncalı olacağını okul müdürlüğüne bildirir. Bu konuda takdir müdüre aittir. Tedbirin alınmasını izleyen en geç üç iş günü içinde mesleki ve teknik ortaöğretim programlarında bu sürenin, öğrencinin işletmeye gittiği günlere rastlaması hâlinde takip eden iş gününde öğrenci hakkında disiplin işlemine başlanır ve okul öğrenci

ödül ve disiplin kuruluna sevkinden itibaren en geç yedi iş günü içinde durumu karara bağlanır. Aksi takdirde alınan tedbir, kendiliğinden kalkmış sayılır. Zorlayıcı ve haklı nedenler varsa bu tedbir, en çok iki kez daha yenilenebilir. Buna rağmen disiplin işlemi sonuçlanmamışsa ilgili öğrencinin okula devam edip etmemesi, yatılı öğrenci ise ilgili mevzuat hükümlerine göre yeni okulu tespit edilip sonuç, okula bildirilinceye kadar öğrencinin mağduriyetini önlemek bakımından okulunda kalıp kalamayacağı hususu kaymakamlık/valilik onayı ile belirlenir. Öğrencilerin neden olduğu olağanüstü durumlar karşısında müdür, tedbir olmak üzere okul ve pansiyonların eklentileriyle birlikte en çok üç iş günü öğretime kapatılması gerektiğini millî eğitim müdürlüğüne teklif edebilir.

Cezalara itiraz: Cezaların tebliğ tarihinden itibaren yedi iş günü içinde;

- Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kararlarına okul müdürü, öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrencilerce ilçe öğrenci disiplin kuruluna,
- İlçe öğrenci disiplin kurulu kararlarına; ilçe millî eğitim müdürü, okul müdürü, öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrencilerce il öğrenci disiplin kuruluna,
- İl öğrenci disiplin kurulu kararına; millî eğitim müdürü, okul müdürü, öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrencilerce öğrenci üst disiplin kuruluna itirazda bulunulabilir.

Öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrencilerce yapılacak itirazlar okul müdürlüğü kanalıyla olur. Okul müdürlüğü yazılı başvuruyu ve itiraz gerekçeleri hakkındaki görüşlerini, gerekli belgelerle birlikte başvurunun yapıldığı tarihten itibaren en geç yedi iş günü içinde üst kurullara gönderir.

Orta öğretim kurumlarında öğrencilerin okul yönetiminde söz sahibi olması, okul yönetiminde alınan kararların okula daha fazla nüfus etmesi, okul yönetiminin anında müdahil olamadığı olaylar karşısında geri bildirim sağlaması için onur kurulları oluşturulur. Onur genel kurulu, öğrencilerin okul yönetimine katılmalarını ve okulun işleyişine yardımcı olmalarını sağlamak amacıyla her sınıfın bütün şubelerinden birer öğrenci, ders yılı başında sınıf rehber öğretmenlerinin gözetiminde öğrenciler tarafından seçilerek oluşturulur. Çeşitli nedenlerle boşalan üyeliklere, izleyen dönem başında aynı usulle yeni temsilciler seçilir. Onur genel kurulu üyeliğine seçilen öğrenciler, okulda oluşturulan diğer öğrenci kurullarında görev alabilecekleri gibi diğer öğrenci kurullarında görev alan öğrenciler de gerekli şartları taşımak kaydıyla onur genel kurulu üyeliğine seçilebilirler.

Onur genel kurulunun görevleri: Onur genel kurulu;

a) Her dönemde en az iki kez toplanır.

b) Onur kurulunu seçer.

c) Okulda öğrenciliğe yakışmayan davranışları inceler ve bunların düzeltilmesi için alınması gereken önlemleri belirler ve önerilerini okul yönetimine bildirir.

Onur genel kurulu; her sınıf seviyesinde bir öğrenciyi onur kurulu üyeliğine, onur kurulu üyeliğine seçilen son sınıf öğrencisini, onur kurulu ikinci başkanlığına, bir öğrenciyi de onur kurulu ikinci başkanlığı yedek üyeliğine seçer. Sınıfları birer şube olan okullarda seçilen öğrenciler, onur kurulunu oluşturur. Son sınıftan seçilen öğrenci, aynı zamanda onur kurulu ikinci başkanı olur. Son sınıfı bulunmayan okullarda en üst sınıftan seçilen öğrenci, bu sınıfta şube sayısı birden fazla ise genel kurulca seçilen öğrenci ikinci başkan olur. Onur kurulu;

- Ayda en az bir kez toplanır. Okulun disiplin ve düzeni ile ilgili olarak okul müdürünce veya genel kurul üyelerince getirilen konuları görüşür, aldığı kararları öğrenci ödül ve disiplin kuruluna bildirmek üzere okul müdürüne sunar.
- Onur Belgesi verilmesi istenen öğrencilerle ilgili olarak okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna öneride bulunur.
- Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmek ve disiplini bozucu davranışları önlemek amacıyla programlar hazırlayarak öğrenci ödül ve disiplin kuruluna bildirmek üzere okul müdürüne sunar.
- Öğrenci nöbet işleri ile sınıf başkanı ve yardımcılığı seçimine ilişkin esasların belirlenmesinde okul yönetimi, sınıf öğretmeni, rehberlik servisi ile iş birliği yaparak yürütülmesine katkı sağlar.
- Öğrencilerin sorumluluk yüklenmelerine, dürüst, güvenilir, saygılı ve başarılı olmalarına katkıda bulunmak; sağlığa zararlı alışkanlıklar edinmelerini ve uygun olmayan yerlere gitmelerini önlemek için anne-baba, öğretmen, yönetici ve öğrenci kulübü başkanlarıyla iş birliği yapar.

Müdür başyardımcısı veya müdürün görevlendireceği müdür yardımcısı, her ders yılının ilk ayı içinde öğretmenler kurulunca gizli oyla seçilecek iki öğretmen, onur kurulu ikinci başkanı, okul aile-birliğinin kendi üyeleri arasından seçeceği bir öğrenci velisinden okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu oluşturulur. Yeterli sayıda

öğretmen bulunmaması hâlinde aday öğretmenler ile sözleşmeli ve ücretli öğretmenler de okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna üye seçilebilir.

Yapılan seçimde oyların eşit çıkması hâlinde seçim yenilenir. Bu durumda da eşitlik bozulmazsa, kıdemi fazla olan öğretmen üye seçilmiş sayılır. Kıdemlerin de yıl olarak eşitliği hâlinde kur'a ya başvurulur. Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun görevi, yeni kurul oluşuncaya kadar devam eder. Üyeler, kabul edilebilir bir özrü bulunmadıkça görevden ayrılamaz. Öğrenci mevcudunun fazlalığından dolayı ikili öğretim yapan okullarda sabahçı ve öğlenciler için ayrı ayrı okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kurulabilir. Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun kişisel olmayan genel disiplin işlerinin görüşüldüğü toplantılarına; okulun rehberlik ve psikolojik danışma servisi rehber öğretmeni, onur kurulu başkanı ile varsa okul doktoru da katılır. Ancak, oy kullanamazlar. Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun başkanı, müdür başyardımcısı veya müdürün görevlendireceği müdür yardımcısıdır. Başkan bulunmadığında müdürün görevlendireceği öğretmen üyelerden biri kurula başkanlık eder. Üyenin başkanlık yaptığı durumlarda yedek üye toplantıya katılır.

Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun görevleri:

- Okulda düzen ve disiplinin sağlanmasıyla ilgili görüşmeler yapar ve kararlar alır.
- Öğrencilere kendini ifade edebilmesi, kendini geliştirebilmesi, onlara başarılı olma duygusunu tattırması, onları teşvik edici faaliyetlere okulda daha çok yer verilmesi için gerekli önerilerde bulunur.
- Disipline aykırı davranışların nedenlerini inceler ve bunları ortadan kaldırma yollarını arar.
- Okul içinde ve dışında millî ve insani bakımdan erdem olarak kabul edilen iyi davranışlarda bulunan ve derslerdeki gayret ve başarılarıyla üstünlük gösteren öğrencilerin ödüllendirilmesine karar verir.
- Disiplin kurallarına uymayan öğrencilerin psiko -sosyal durumu ile yetiştiği çevre ve ailesi hakkında bilgi toplar; eğilimlerini, alışkanlıklarını inceler; bu amaçla okul rehberlik ve psikolojik danışma servisinden, sınıf rehber öğretmeni ile öğrenciyi tanıyan diğer kişilerden yararlanır.
- Okulda disiplinsizliği hoş görmeyen bir öğrenci kamuoyu oluşturularak disipline aykırı davranışta bulunan ve bulunabilecek olan öğrencileri kendi vicdanlarının ve öğrenci kamuoyunun kontrolünde tutma yollarını ve imkânlarını araştırır.

- Dönem başlarında toplanarak disiplin yönünden okulun genel durumunu gözden geçirir ve alınması gereken tedbirler hakkında kişisel olmayan kararlar alarak okul yönetimine tekliflerde bulunur.
- Disiplin konusunda incelemeler yapar; gerektiğinde okul yönetimine görüş bildirir ve tekliflerde bulunur.
- Ders yılı veya dönem içinde meydana gelen disiplin olaylarının nedenleriyle alınan tedbirleri ve sonuçlarını tespit ederek ders yılı ve dönem sonunda bir rapor hâlinde okul yönetimine bildirir.
- Okul müdürünün havale ettiği disiplin olaylarını inceler ve karara bağlar.

Bu yönetmeliğin 39. maddesinde “okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, kurul başkanının yazılı çağrısı ile toplanır. Kurul başkanı, gerektiğinde görüşüne başvurulmak üzere sınıf rehber öğretmeni ile okul rehberlik ve psikolojik danışmanını da toplantıya çağırabilir” denilmektedir. Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, üyelerin salt çoğunluğu ile toplanır ve oy çoğunluğu ile karar alır. Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, kurula iletilen disiplin olaylarını görüşmek ve karara bağlamak zorundadır. Üyeler, çekimser oy kullanamaz, üyelerin dışında toplantıya çağrılanlar da oy kullanamazlar. Okul müdürünce kabul edilebilir bir özrü bulunmadıkça, okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu üyeleri kurula katılmaktan kaçınamazlar. Disiplin konusu davranıştan şikâyetçi olan veya zarar gören üye kurula katılamaz. Kurula katılmayan üyenin yerine yedek üye toplantıya çağrılır.

Bir disiplin olayının meydana geldiğinin gerek doğrudan, gerekse ihbar veya şikâyet üzerine anlaşılması hâlinde, rehberlik ve psikolojik danışma servisi olan okullarda disiplin konusu öncelikle bu servise intikal ettirilir. Rehberlik ve psikolojik danışma servisi, davranışın yapıldığında öğrencinin psikolojik durumuna ilişkin raporu okul müdürüne verir. Rehberlik ve psikolojik danışma servisi bulunmayan okullarda ise konu okul müdürünce doğrudan onur kurulu veya okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna da sevk edilebilir. Gerekli durumlarda bölgedeki rehberlik ve araştırma merkezinden yardım alınır. Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, konuyu kurula gelişinden itibaren en geç yedi iş günü içinde karara bağlar. Sürenin yetmemesi durumunda, alınacak ara karar ve okul müdürünün onayı ile bu süre ancak bir kez uzatılabilir.

Kararların yazılması: Kararlar gerekçeli olarak okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu karar defterine yazılır veya ayrıca yazılarak bu deftere yapıştırılır. Kararlar (EK-1)' e uygun şekilde yazılır. Cezanın takdirinde esas alınan hususlar özetlenir,

dayanılan yönetmelik maddeleri belirtilir ve karar bütün üyelerce imzalanır. Karara katılmayan üye veya üyeler gerekçelerini yazarak imza ederler. Kararların yazdırılmasından, imzalatılıp okul müdürüne sunulmasından sonra, karar defterinin saklanmasından ve diğer yazışma işleminden kurul başkanı sorumludur. Müdür, kararı uygun bulmazsa bir defa daha görüşülmek üzere dosyayı gerekçeleri ile birlikte kurula iade eder. Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kararında ısrar ederse müdür görüş ve tekliflerini de ekleyerek dosyayı görüşülmek ve karara bağlanmak üzere en geç yedi iş günü içinde ilçe öğrenci disiplin kuruluna gönderir. Orta öğretim kurumları ödül ve disiplin yönetmeliğinde ilçe öğrenci disiplin kurulunun kuruluşu ve görevleri şöyle ifade edilmektedir:

İlçe öğrenci disiplin kurulu, ilçe millî eğitim müdürü veya görevlendireceği bir şube müdürünün başkanlığında, Bakanlık ortaöğretim birimlerini temsil edecek şekilde ilçedeki resmî ve özel ortaöğretim kurumu okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu başkanlarının kendi aralarından seçecekleri birer üyeden oluşturulur. Bu kurulun sekreteryası işleri ilçe millî eğitim müdürlüğünce yapılır. Büyük şehir statüsünde olmayan illerin merkez ilçesinde ise ilçe öğrenci disiplin kurulu, millî eğitim müdürünün görevlendireceği bir millî eğitim müdür yardımcısı veya şube müdürünün başkanlığında yukarıda belirtilen esaslar doğrultusunda oluşturulur.

Bir ortaöğretim kurumu bulunan ilçelerde ilçe öğrenci disiplin kurulu, millî eğitim müdürü veya görevlendireceği biri başkan olmak üzere iki şube müdürü ile okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu başkanından; iki şube müdürünün bulunmaması durumunda ise ilçe millî eğitim müdürünün başkanlığında şube müdürü ile okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu başkanından oluşturulur. İlçe öğrenci disiplin kurulu üyesi olan veya olmayan okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu başkanı, kendi okul öğrencilerinin durumlarının görüşüldüğü kurul toplantılarına katılır, ancak oy kullanamaz.

İlçe öğrenci disiplin kurulunun görevleri :

- Okuldan tasdiknameyle uzaklaştırma cezasına yönelik okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kararlarını inceleyerek onaylar veya gerekçelerini belirtmek şartıyla değiştirerek karara bağlar.
- Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun kurulamadığı veya görev yapamadığı durumlarda bu kurulun görevlerini yapar ve dosyaları, geliş tarihini izleyen haftanın ilk gününden itibaren yedi iş günü içinde karara bağlar.

- Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kararlarına karşı okul müdürü, öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrenci tarafından yapılan itirazları inceleyerek verilen kararı öğrenci lehine değiştirir veya itirazı reddeder.
- Uygun bulduğu örgün eğitim dışına çıkarma cezalarını onaylamak üzere il öğrenci disiplin kuruluna gönderir.
- İtiraz üzerine incelenmek üzere gelen dosyaları geliş tarihini izleyen haftanın ilk gününden itibaren yedi iş günü içinde karara bağlar.

Orta öğretim kurumları ödül ve disiplin yönetmeliğinde il öğrenci disiplin kurulunun kuruluşu ve görevleri şöyle ifade edilmektedir:

İl öğrenci disiplin kurulu; büyük şehir statüsündeki illerde il millî eğitim müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısı/şube müdürünün; diğer illerde ise millî eğitim müdürünün başkanlığında, Bakanlık ortaöğretim birimlerini temsil edecek şekilde, il merkezindeki okul müdürlerinin kendi aralarından seçecekleri birer müdürden oluşturulur. İl öğrenci disiplin kurulu üyesi olan okul müdürü, kendi okul öğrencilerinin durumlarının görüşüldüğü kurul toplantılarına katılır, ancak oy kullanamaz.

İl öğrenci disiplin kurulunun görevleri :

- İlçe öğrenci disiplin kurulundan onaylanmak üzere gönderilen örgün eğitim dışına çıkarma cezasını inceleyerek onaylar veya gerekçelerini belirtmek şartıyla değiştirerek karara bağlar.
- İlçe öğrenci disiplin kurulu kararlarına karşı öğrenci velileri veya 18 yaşını tamamlamış öğrenciler tarafından yapılan itirazları inceleyerek verilen kararı öğrenci lehine değiştirir veya itirazı reddeder.
- Okul müdürünün, ilçe millî eğitim müdürünün ilçe öğrenci disiplin kurulu kararına yaptığı itirazları inceler, kararı değiştirir veya itirazı reddeder.
- Her dönem sonunda okullardaki disiplin durumunun genel bir değerlendirmesini yapar, gelecek ders yıllarında disiplin olaylarının önlenmesi yönünde alacağı kararları okullara ulaştırmak üzere ilçe millî eğitim müdürlüklerine bildirir.

Orta öğretim kurumları ödül ve disiplin yönetmeliğinde öğrenci üst disiplin kurulunun kuruluşu ve görevleri şöyle ifade edilmektedir :

Öğrenci üst disiplin kurulu, valinin veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığında; İl millî eğitim müdürü, İl hukuk işleri müdürü, İlköğretim müfettişleri başkanı, Resmî/özel genel ortaöğretim kurumları ile resmî/özel mesleki ve teknik

ortaöğretim kurumlarından, valilikçe görevlendirilen birer müdürden oluşturulur. Bu kurulun sekreteryası işleri, il millî eğitim müdürlüğünce yapılır. Öğrenci üst disiplin kurulu üyesi olan veya olmayan okul müdürü, kendi okulu öğrencilerinin durumlarının görüşüldüğü kurul toplantılarına katılır, kurulu bilgilendirir ancak oy kullanamaz.

Öğrenci üst disiplin kurulunun görevleri :

- Olağanüstü durumlarda suç işleyen öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunda görüşülmesi için, il millî eğitim müdürlüğüne sevkine ilişkin karar verir.
- Öğrenci velileri veya 18 yaşını tamamlamış öğrenciler tarafından yapılacak örgün eğitim dışına çıkarma cezası ile ilgili itirazları inceleyerek verilmiş kararları kaldırır, değiştirir veya itirazı reddeder.
- İl millî eğitim müdürü, ilçe millî eğitim müdürü veya okul müdürlerinin örgün eğitim dışına çıkarma cezası ile ilgili olarak il öğrenci disiplin kurulu kararlarına karşı yaptıkları itirazları inceleyerek daha önce verilmiş bulunan kararı kaldırır, değiştirir veya onaylar.
- Gerekli gördüğü durumlarda okul öğrenci ödül ve disiplin kurulları, ilçe öğrenci disiplin kurulları veya il öğrenci disiplin kurulunca verilen kararları inceler; bu kurullarca verilmiş bulunan örgün eğitim dışına çıkarma cezalarını değiştirir veya kaldırır.
- Öğretim özgürlüğü, can güvenliği veya kamu düzeni yönünden zorunlu görülen durumlarda vali tarafından getirilen teklifleri inceler ve karara bağlar.
- Her ders yılı sonunda toplanarak ildeki okulların bir yıllık disiplin durumunu inceler ve önerileri de içeren bir rapor hazırlayarak valilik makamına sunar. Kurullarda karar süresi ve usul işlemleri şöyledir:

a) Disiplin dosyasının kurula intikalinden itibaren konuyu görüşmek üzere toplanır ve en geç on beş gün içinde karar verir.

b) Dosyada eksiklikleri ilgililere tamamlattırır.

c) Gerektiğinde ilgililerden bilgi ister.

ç) Aldıkları kararları tutanak hâline getirir.

Kararlar, verildiği tarihten itibaren en geç yedi iş günü içinde kuruldaki üyelerce gerekçeli olarak oy birliği veya oy çoğunluğu ile alındığı belirtilerek (EK-2), (EK-3) veya (EK-4) 'e uygun olarak yazılır; başkan ve üyelerce imzalanır. Karşı görüşte olanlar, nedenlerini de yazarak kararı imzalar.

KAYNAKÇA

- Ada, S. ve Çetin, M. (2006). *Eğitim ve öğretim ortamında disiplin nedir?* Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Akar, İ. (2006). Öğrenci davranışlarını etkileyen etmenler. Z. Kaya (Ed.), *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Akar, N. (2006). *Orta öğretim kurumlarında karşılaşılan disiplin sorunları ve eğitim yöneticilerinin çözüm yaklaşımı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Akbayrak N. (1977). *Ruh Sağlığı ve Rehberlik*, Ankara: Çağrı Matbaası.
- Aksoy, N. (2001). Sınıf içi kurallar sınıf yönetim ve disiplin modellerinin dayandığı temel yaklaşımlar. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. Sayı: 25, Ankara
- Akşit, N.(2003). *Örgün eğitimde disiplin*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Alıcıgüzel, İ. (1998). *Çağdaş okulda eğitim ve öğretim*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Aslan, B. (1990). *Eğitim Yönetimi*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları. Ankara.
- Ataman, A. (2000). Sınıf içinde karşılaşılan davranış problemleri ve bunlara karşı geliştirilen önlemler. L. Küçükahmet (Ed.), *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Babaoğlu E. (2008). Sınıfta disiplin ve disiplin modelleri. Çelikten, M. (Ed.), *Yapılandırmacı yaklaşıma göre sınıf yönetimi*. (s.259-260). Ankara: Anı Yayınları.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim yönetimi*, Ankara: Feryal Matbaası.
- Bulach C. ve Jeffcoat D. (1999-2000). *Discipline practices in local schools, milwaukee public school suspensions*. www.eric.ed.gov,(akt. Akar N. 2006).
- Burden, P. E. (1995). *Classroom management and discipline, methods to facilitate cooperation and instraction*, USA: Longman Publishers.
- Bursalıoğlu, Z. (1981). *Eğitim yöneticisinin yeterlilikleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Bursalıoğlu, Z. (1982). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Büyükkaragöz S. ve Çivi C. (1996). *Genel öğretim metotları*. İstanbul: Öz Eğitim Yayını.
- Celep C. (2000).*Sınıf Yönetimi ve Disiplini*. Ankara : Anı yayıncılık.
- Charles, C. M. (1996). *Building classroom management*, New York: Longman

Publishes.

Çelik, V. (2002). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Atlas Yayın Dağıtım.

Çelik, C. B. (2007). *İstanbul ili Anadolu yakası ortadereceli okul öğrencilerinin disipline aykırı davranışlarda bulunma nedenlerinin araştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çelikten, M. (www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2003_cilt1/sayi_4/453-462) kaynağından 12.03.2011’de alınmıştır.

Çerçi, H. Y. (2009). *Devlet okullarında görevli öğretmenlerin disiplin yaklaşımları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çetin, H. (1989). *Orta öğretim kurumları öğrenci disiplin yönetmeliğinin eğitsel açıdan değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, A.Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Deal, T. ve Kennedy, A. (1983). *Corporate Cultures*. Minnesota, Addition-Wesley Publishing, Dobson, J. (1995). *The dobson love and punishment model.*, (C. H. Wolfrang Ed.), *Solving discipline problems hethods and models for today's teacher* (3. Edition), USA: Allyn and Bacon.

Duckworth K.(1984). *School discipline policy : A problem of balance , center for educational policy and management*, Ed 252926 Pg:9,) www.eric.ed.gov, (akt. Akar N. 2006).

Edwards, C. H. (1993). *Classroom discipline and management*, Newyork: Macmillan Publishing Company.

Eleser, G. (2007). *İlköğretim birinci kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları disiplin problemleri ve bunlarla baş etme yolları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Erden M. (1985). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İstanbul.

Eripek, S. (1979). *Ortaöğretim kurumlarında disiplin uygulamaları*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eskişehir.

Ergün, M. (2005) . www.egitim.aku.edu.tr/kuramsal02.ppt, kaynağından 20.04.2011’de alınmıştır.

Erkan Yaman, “Kalabalık sınıfların etkileri: öğrenciler ne düşünüyor?”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt-Sayı: 18-2 (Mayıs 2010), s.403-414.

Esen, H. (2006). *İlk ve orta öğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin kullandıkları disiplin türleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

- Evanac D. www.eric.ed.gov (akt. Akar N. 2006).
- Evertson, C. M. , Emmer, E. T. , Worsham, M. E. (2003). *Classroom Management for Elementary Teachers*. Boston: Allyn and Bacon.
- Fidan, N. ve Erden, M. (1994). *Eğitime Giriş*. Ankara: Meteksan Matbacılık.
- Fullan, M. (2002). "The Change Leader". *Educational Leadership*. 59 (8), p.16.
- Foucault, M. (1992). *Hapishanenin doğuşu*. Ankara : İmge Yayınevi.
- Glasser, W. (1998). *Başarısızlığın olmadığı okul*. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Gordon, T. (2004). *Etkili öğretmenlik eğitimi*. (Çev: E. Aksay). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gordon, T. (2005). *Çocukta dış disiplin mi? iç disiplin mi?* (Çev., E. Aksay). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gottfredson D. and others. (1989). *Reducing disorderly behavior in middle schools, center for research on elementary and middle schools*. Ed 320654 Pg:26, www.eric.ed.gov, (akt. Akar N. 2006).
- Gökhan, S. (2007). *İlköğretim okullarında uygulanan disiplin uygulamaları ve veli beklentileri üzerine nitel bir araştırma*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hesapçioğlu, M.(1998). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. İstanbul : Beta Basım Yayım Dağıtım A.S.
- Humphreys T. (2001). *Disiplin nedir? ne değildir?* (Çev. B. Çelik). İstanbul: Şahinkaya Matbaası.
- İlgar, L. (2000). *Eğitim yönetimi okul yönetimi sınıf yönetimi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.S.
- Kauffman, J. M., Mostert, M. P., Trent, S. C., Hallahan, D. P. (1998), *Managing classroom behaviour* (2. Edition), USA: Allyn and Bacon Company.
- Kılbaş, S. (2003). *Sınıf yönetimi*. Adana: Nobel Kitapevi.
- Kızılkaya, E. (2006). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin olumlu disiplin yöntemlerini öğrenme ihtiyacı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bursa.
- Korkmaz, İ. (2002). İstenmeyen davranışların önlenmesi. Z. Kaya (Ed.), *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Pegem Yayıncılık
- Köseer, F.D. (2007). *İlköğretim okulu yöneticilerinin öğretmenlerin işbirliğini sağlamaya yönelik tutumları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

- Kulaksızoğlu, A. (2000). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi
- Mahiroğlu A. ve Buluç B. (2004). *Ortaöğretim kurumlarında fiziksel ceza uygulamaları*, <http://w3.gazi.edu.tr/web/buluc/ortaogretim.doc> (02.06.2006).
- Martin, G. ve Pear, J. (1992). *Behaviour modification what it is and how to do it?*, USA: Prentice Hall International Editions.
- Mercan M. (2001). *Ortaöğretim okullarındaki disiplin cezaları uygulamalarının sonuçları ile ilgili görüşlerin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Milli Eğitim Dergisi (2000). Sayı 147.
- Milli Eğitim Dergisi (2003). Sayı 160.
- Moles O. (1989). *Strategies to reduce student misbehavior*, Office of Educational Research and improvement, Ed 311608 Pg:187, www.eric.ed.gov, (akt. Akar N. 2006).
- Nelson, D. (2002). *Sınıfta pozitif disiplin*. (Çev. M. Koyuncu). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Öğülmüş, S. (2004). *Ben sorun çözebilirim*, Ankara: Babil Yayıncılık.
- Özcan, H. Ö. (2008). *İlköğretim okulu yöneticilerinin okuldaki disiplin yaklaşımları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdem, E. (2003). *İlköğretim I.kademesindeki öğretmenlerin sınıf disiplinine ilişkin görüşleri ve uygulamaları*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Özyürek, M. (1996). *Sınıfta davranış yönetimi*. Uygulamalı Davranış Analizi, Ankara: Karatepe Yayınları.
- Pala, (2005). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeye dönük disiplin modelleri. Bişkek.: *Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:13, www.manas.kg/pdf/sbdpdf13/Makaleler/17.pdf
- Pung S. ve Keung N., www.eric.ed.gov, (akt. Akar N. 2006).
- Sarıtaş, M. (2000). Sınıf yönetim ve disiplinle ilgili kurallar geliştirme ve uygulama. Küçükahmet L.(Ed), *Sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar*, (s.58-59). Ankara.
- Tanner, L.N. (1978). *Classroom discipline for effective teaching and learning*. Holt, Rinehart and Winston, New York, Chicago.
- Tertemiz, N. (2000), Sınıf yönetimi ve disiplin. Küçükahmet L. (Ed.), *Sınıf*

Yönetimi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Sti.

Tosun, Ü. (2002). *Onurlu disiplin*. Ankara : Beyaz Yayınları, İstanbul Yayını.

Turan, S. Şişman, M. (2004). *Öğreti yayınları*.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü. (1992).

Türnüklü, A. (2006). Sınıf ve okul disiplinine çağdaş bir yaklaşım: onarıcı disiplin. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.

Ünal, S., Ada S. (2003). *Marmara Üniversitesi Yayınları*. İstanbul: No:646

Weber, W. A. (1986). "Classroom management", J. M. Cooper (Ed.), *Classroom teaching skills*. (s. 272-357). Toronto: DC. Heath and Company, Lexington Massachusetts.

Ünal,S.ve Ada S. (2003). *Sınıf yönetimi*. İstanbul : Marmara Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaa Birimi.

Wayson W. And others.(1980). *The national school boards association discipline*, akt. Akar N. 2006.

Wolfgang, C. H. (1999). *Solving discipline problems, methods and models for today's teoclars*. New York : John Wiley B. Sons, inc.

Yavuzer H. (2003). *Çocuğu tanımak ve anlamak*, İstanbul.: Remzi Kitapevi Yayını.

Yegin, A. (2007). *Meslek lisesi öğrencilerinde görülen istenmeyen davranışlarda yönetici ve öğretmenlerin etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yiğit, B. (2001). *İlköğretim öğrencilerinde görülen istenmeyen davranışlar ve tezi, öğretmenlerin bunları önlemede izlediği yaklaşımlar*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yiğit B. (2004). Sınıfta disiplin ve öğrenci davranışının yönetimi. Şişman M. ve Turan S. (Ed), *Sınıf yönetimi* (s.156-166) Ankara : Pegem A Yayıncılık.

Yörükoğlu A. (1986). *Çocuk ruh sağlığı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.